

**TR81 BÖLGESİ
LİSANSLI DEPOCULUK YATIRIMI
ÖN FİZİBİLİTESİ RAPORU**

İÇİNDEKİLER

1. YÖNETİCİ ÖZETİ	6
1.1. PROJENİN GEREKÇESİ	7
1.2. METODOLOJİ.....	7
1.3. DEĞERLENDİRME SONUÇ VE ÖNERİLER	8
2. PROJE HAKKINDA ÖZET BİLGİLER	9
3. LİSANSLI DEPOCULUK MEVCUT DURUM	18
4. GİRİŞ	19
5. SEKTÖRÜN TANIMI VE YASAL ÇERÇEVE	20
5.1. Lisanslı Depoculuk Tanımı	20
5.2. Lisanslı Depoculuk ile İlgili Tanımlar	22
5.3. Lisanslı Depoların Kuruluşu	25
5.4. Lisanslı Depoların Çalışma Prensipleri.....	30
5.4.1. Yetkili Sınıflandırıcı.....	31
5.4.2. Ticaret Borsaları.....	33
5.4.3. Ürün Senedi.....	36
5.4.4. Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi	38
5.4.4.1. Ürünün Teslimi	39
5.4.4.2. Ürünün Teslim Alınışı	40
5.5. Lisanslı Depoculuk Mevzuatı ve Teşvikler.....	47
5.6. Lisanslı Depoculuğun İlgili Kesimlere Faydaları	50
6. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE LİSANSLI DEPOCULUK.....	59
6.1. Dünyada Lisanslı Depoculuk Uygulamaları	59
6.2. Türkiye'de Lisanslı Depoculuk Uygulamaları	64
7. TR81 BÖLGESİ BİTKİSEL ÜRETİM POTANSİYELİ VE PAZAR ANALİZİ	72
7.1. Zonguldak.....	72
7.2. Karabük	75
7.3. Bartın.....	79
8. SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	82
9. TR81 BÖLGESİ LİSANSLI DEPOCULUĞA ELVERİŞLİ ÜRÜN, KAPASİTE VE KURULUŞ YERİ SEÇİMİ	85
9.1. Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Belirlenmesi	85
9.2. Lisanslı Depoların Kuruluş Kapasitelerinin Belirlenmesi	87
9.3. Lisanslı Depo Kuruluş Yerinin Belirlenmesi	90
10. TR81 BÖLGESİNDE KURULMASI PLANLANAN LİSANSLI DEPOLAR	91
10.1. Fındık Lisanslı Depo Mevzuatı	93

11.	SAHA ARAŞTIRMASI VE YAPILAN GÖRÜŞMELER	96
11.1.	Düzce İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	96
11.2.	Düzce Ticaret Borsası	97
11.3.	Akçakoca Fındık Tarım Satış Kooperatifi (Fiskobirlik)	98
11.4.	Alaplı Fındık Tarım Satış Kooperatifi (Fiskobirlik)	98
11.5.	Zonguldak İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü	99
11.6.	Giresun Ticaret Borsası (GİFLİDAŞ)	100
	EKONOMİK VE TEKNİK İNCELEME	102
12.	SABİT MALİYET TABLOSU	102
12.1.	Yatırım Giderleri (Mevcut Teknolojiler)	103
12.2.	Toplam İşletme Sermayesi	104
12.3.	Toplam Yatırım Tutarı ve Uygulama Planı.....	104
13.	LİSANSLI DEPO ÜRÜNLERİNİN TAHMİNİ DEPOLANMA SÜRELERİ.....	105
14.	LİSANSLI DEPO GELİRLERİ	106
15.	GELİR GİDER TABLOSU	106
16.	NAKİT AKIM TABLOSU	108
17.	NET BUGÜNKÜ DEĞER.....	109
18.	İÇ VERİM ORANI	109
19.	BORÇ ÖDEME GÜCÜ	110
20.	SOSYAL FAYDA MALİYET ANALİZİ	111
21.	MALİ DEĞERLENDİRME.....	113
22.	TEKNİK DEĞERLENDİRME	115
	ZONGULDAK FINDIK LİSANSLI DEPOCULUK (5.000 TON İÇİN)	117
	PROJENİN GEREKÇESİ	117
	EKONOMİK VE TEKNİK İNCELEME.....	117
	SABİT MALİYET TABLOSU	117
	Yatırım Giderleri (Mevcut Teknolojiler)	118
	Toplam İşletme Sermayesi	119
	Toplam Yatırım Tutarı ve Uygulama Planı.....	120
	LİSANSLI DEPO ÜRÜNLERİNİN TAHMİNİ DEPOLANMA SÜRELERİ.....	120
	LİSANSLI DEPO GELİRLERİ	121
	GELİR GİDER TABLOSU	121
	NAKİT AKIM TABLOSU	123
	NET BUGÜNKÜ DEĞER.....	124
	İÇ VERİM ORANI	124
	BORÇ ÖDEME GÜCÜ	125
	SOSYAL FAYDA MALİYET ANALİZİ	126

MALİ DEĞERLENDİRME.....	129
TEKNİK DEĞERLENDİRME	131
SONUÇ	131
KAYNAKÇA	133

TABLO

Tablo 1: Lisans Bedelleri – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü	28
Tablo 2: Diğer Lisanslar ve Ödemeleri – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü	28
Tablo 3: Lisanslı Depoculuğa İlişkin Mevzuat – Kaynak: Resmî Gazete	48
Tablo 4: Bölgesel Destekler	50
Tablo 5: TR81 Bölgesi Çiftçinin Aylık Ortalama Fındık Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK	55
Tablo 6: Fayda ve Maliyet Unsurları	58
Tablo 7: Türkiye’deki Lisans Alan ve Lisans Bekleyen Depolar (22.03.2016 itibariyle) – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü	68
Tablo 8: Lisanslı Depoların Bulunduğu Bölgeler, Toplam Üretim Miktarları ve Lisanslı Depo Kapasiteleri.....	70
Tablo 9: Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Depolama Başlangıç ve Bitiş Tarihleri – Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı	71
Tablo 10: Lisanslı Depo İnşa Eden Firmalar ve Referansları	72
Tablo 11: Zonguldak İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK	73
Tablo 12: Zonguldak İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK	74
Tablo 13: Zonguldak İli Meyve Üretimi – Kaynak: TÜİK.....	75
Tablo 14: Karabük İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK.....	77
Tablo 15: Karabük İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK.....	78
Tablo 16: Karabük İli Meyve Üretimi – Kaynak: TÜİK	78
Tablo 17: Bartın İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK.....	80
Tablo 18: Bartın İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK.....	81
Tablo 19: Bartın İli Meyve Üretimi	81
Tablo 20: TR81 Bölgesi Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL) – Kaynak: TÜİK.....	85
Tablo 21: TR81 Bölgesi Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünler – Kaynak: TÜİK.....	86
Tablo 22: Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin İller Bazında Dağılımı (Ton) – Kaynak: TÜİK	87
Tablo 23: TR81 Bölgesi Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Üretim Miktarları (Ton) – Kaynak: TÜİK.....	87
Tablo 24: Lisanslı Depo Kapasitesi (Ton)	89
Tablo 25: Vergi indirimi ve Sigorta Primi Desteği Oranları – Kaynak: Ekonomi Bakanlığı ..	93
Tablo 26: Sabit Maliyet Tablosu	102
Tablo 27: Lisanslı Depoculuk Yatırım Giderleri	103
Tablo 28: Lisanslı Depoculuk İşletme Sermayesi.....	104
Tablo 29: Toplam Yatırım Tutarı.....	104
Tablo 30: Lisanslı Depo Ürünlerinin Tahmini Depolanma Süreleri.....	105
Tablo 31: Lisanslı Depo Gelirleri.....	106

Tablo 32: Gelir Gider Tablosu	106
Tablo 33: Nakit Akım Tablosu.....	108
Tablo 34: Net Bugünkü Değer	109
Tablo 35: İç Verim Oranı	110
Tablo 36: Borç Ödeme Gücü.....	110
Tablo 37: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Fiyat Dalgalanması	112
Tablo 38: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Depolama Problemi	113
Tablo 39: Sabit Maliyet Tablosu (5.000 Ton için).....	117
Tablo 40: Lisanslı Depoculuk Yatırım Giderleri (5.000 Ton için)	119
Tablo 41: Lisanslı Depoculuk İşletme Sermayesi (5.000 Ton için).....	119
Tablo 42: Toplam Yatırım Tutarı (5.000 Ton için).....	120
Tablo 43: Lisanslı Depo Ürünlerinin Tahmini Depolanma Süreleri (5.000 Ton için).....	120
Tablo 44: Lisanslı Depo Gelirleri (5.000 Ton için).....	121
Tablo 45: Gelir Gider Tablosu (5.000 Ton için)	121
Tablo 46: Nakit Akım Tablosu (5.000 Ton için)	123
Tablo 47: Net Bugünkü Değer (5.000 Ton için)	124
Tablo 48: İç Verim Oranı (5.000 Ton için)	125
Tablo 49: Borç Ödeme Gücü (5.000 Ton için)	126
Tablo 50: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Fiyat Dalgalanması (5.000 Ton için)	127
Tablo 51: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Depolama Problemi (5.000 Ton için)	128
Tablo 52: Toplam Sabit Yatırım Tutarı (5.000 Ton için)	129

GRAFİK

Grafik 1: 2016 Yılı Aylık Fındık Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK	53
Grafik 2: Yıllık Ortalama Çiftçilerin Fındık Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK	54
Grafik 3: 2016 Yılı Aylık Kestane Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK	56
Grafik 4: Yıllık Ortalama Çiftçilerin Kestane Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK.....	57
Grafik 5: Zonguldak İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı	73
Grafik 6: Karabük İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı.....	76
Grafik 7: Bartın İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı	79
Grafik 8: TR81 Bölgesi Fındık ve Kestane Üretimi – Kaynak: TÜİK	88

TARIM ÜRÜNLERİ LİSANSLI DEPOCULUK ARAŞTIRMASI VE FİZİBİLİTE RAPORU ÇALIŞMASI

1. YÖNETİCİ ÖZETİ

Tarım ve tarıma dayalı endüstri, Türkiye ekonomisinin mukayeseli üstünlükler kuramına göre avantajlı olduğu sektörlerdir. Zonguldak, Karabük ve Bartın illerinden oluşan TR81 Bölgesi ekonomisinin de geçim kaynaklarından biridir. 2016 yılı verilerine göre bölgede üretilen Gayri Safi Katma Değer içerisinde %8'lik payı olan tarım sektörü, Türkiye genelinde %12 paya sahiptir. Türkiye genelinde tarım sektörünün toplam istihdam oranlarındaki payı %23,6 iken bu oran TR81 Bölgesi'nde %32,2'dir.

Bölge, coğrafi yapısı ve iklim özellikleri nedeniyle ürün çeşitliliğine ve farklı ürünleri hasat edilebilme özelliğine sahiptir. Bölge 15'e yakın üründe, Türkiye'de en fazla üretim yapan ilk beş bölge arasında yer almaktadır.

Son yıllarda ülke genelinde yaygınlaşan modern üretim teknikleri neticesinde ürün verimi ve katma değeri yükselmeye başlayan tarımsal üretimde, elde edilen ürünlerin depolanma ve pazarlama yöntemleri de en az üretim kadar önemli hale gelmiştir. Türkiye genelinde ve bölgede yapılan çeşitli araştırmalarda tarım sektöründe depolama ve pazarlama yöntemlerindeki yaygın geleneksel yaklaşım nedeniyle, tarımsal faaliyetlerin ekonomik anlamda yeterince değerlendirilemediği görülmektedir. Özellikle tarımsal örgütlülüğün ve örgüt etkinliğinin zayıf olmasından dolayı üreticilerin fiyat sorunlarıyla karşılaştığı ve hak edilen ekonomik karşılığını alamadığı tespit edilmiştir.

Bu amaçla, hem tarımsal faaliyetlerde yıllar itibarıyla çok sık görülen fiyat dalgalanmalarını en aza düşüren hem de üreticilerin karşılaştıkları fiyat sorunlarını azaltan bir yöntem olarak Lisanslı Depoculuk uygulamalarının TR81 Bölgesi'nde de yapılabilirliği bu çalışma ile analiz edilecektir. Amerika Birleşik Devletleri, Kanada ve Avrupa Birliği ülkelerinde başarılı bir şekilde uygulanan bu model, güçlü ve etkin tarımsal örgütlenme ile birlikte tarımsal piyasaların düzenlenmesinde önemli bir rol oynamaktadır.

Ancak "Lisanslı Depoların" tek başına faaliyete geçmesi yetmemektedir. "Ürün İhtisas Borsaları"nın da faaliyete geçmesi gerekmektedir. Tarım ticaretinde mevsimlik üretim miktarı değişikliklerinden ve fiyat hareketlerinden üretici ve tüketiciyi koruyacak olan ürün borsalarıdır. Tarım ticaretinde derinliği olan ürün borsalarını faaliyete geçirmedikçe "lisanslı depoculuk" faaliyetleri amacına ulaşmayacaktır.

Zonguldak Alaplı'da üretilen ve depolanan fındığın ABD'deki satıcıya internet üzerinden satışı ürün borsaları ile mümkün olacaktır. Üreticinin ürünü yetiştirmeden para kazanacağı bir satış fiyatını garanti altına alması yine ürün borsasındaki ileri vadeli alım-satım kontratları ile mümkün olacaktır. Ürün borsalarının faaliyete geçmemesi "lisanslı depoculuğu" yasa ve yönetmeliklerde tarif edilen ideal durumdan uzaklaştırmaktadır. Ürün borsaları işlerliğe kavuşmadıkça mevcut durumdaki "lisanslı depolar" fiziki saklama koşulları uygun modern depolar olmaktan öteye geçememekte ve amaçlanan fiyat ve üretim istikrarını sağlamamaktadır.

Türkiye'de batı bölgelerinde yaygınlaşmaya başlayan ancak TR81 Bölgesi'nde henüz yeterli farkındalığın ve yatırım niyetinin oluşmadığı Lisanslı Depoculuk konusunda yapılan bu çalışma başta tarımsal üreticiler olmak üzere sektördeki tüm kesimlerin arz ve talep verilerini inceleyecektir.

1.1. PROJENİN GEREKÇESİ

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA), Zonguldak ilinde 2016 yılında 35.581 ton olan fındık üretiminin sağlıklı sürdürülebilir büyümesi için "Lisanslı Depoculuk" mevzuatına uygun bir depolamanın yapılabilirlik şartlarının araştırılması amacıyla "Lisanslı Depoculuk Tesis Yatırımı"na yönelik bir ön fizibilite raporunun hazırlanmasını gerekli görmüştür.

1.2. METODOLOJİ

- I. Birincil veriler için masa başı çalışması kapsamında yazılı kaynak taraması yapılmıştır. Bu çerçeveden olmak üzere; depoculuk mevzuatı, dünya ve Türkiye'deki lisanslı depoculuk, fındıktaki yegane lisanslı depoculuk "Giresun Ticaret Borsası Projesi", dünya ve Türkiye, TR81 Bölgesi ve Zonguldak ili fındık üretimi, fındık üreticilerinin ve mevcut depoların sorunları incelenmiştir.
- II. İkincil veriler saha çalışması kapsamında;
  - TR81 ve TR42 bölgesindeki fındık üreticileriyle, ticaret borsası ve Fiskobirlik yetkilileriyle, Tarım İl Müdürlüğü yönetici ve uzmanları ile yüz yüze görüşmeler ile mevcut durum analizi yapılmıştır.
  - Giresun Fındık Lisanslı Depoculuk yerinde ziyaret edilerek, tesis yöneticilerinin bilgilendirilmesi ile yatırım ve işletme incelenmiştir.
  - Fındık lisanslı depoculuk yatırımının mühendislik çözümlerini ile çelik silo imalat ve montajını yapan My Silo firması Aksaray'da fabrikasında ziyaret edilerek yönetici ve uzmanlardan bilgi alınmıştır.
- III. Maliyet ve Gelir hesaplamaları kapsamında;

- Tedarikçi firmalardan teklif toplama usulü ile cari piyasa fiyatlarına dayalı olarak sabit yatırım tabloları düzenlenmiş, hesaplamalar yapılmıştır. İşletme giderlerinde mevzuat ve mevcut tesislerde gerçekleşen giderler esas alınmış ve hesaplamalar yapılmıştır.
- Gelir tablolarında mevzuat ve Giresun Fındık Lisanslı Depoculuk gelir tahakkukları esas alınarak tablolar düzenlenmiş ve hesaplamalar yapılmıştır.
- Hesaplamalarda kullanılan Kapasite Kullanım Oranı (KKO) tahminleri için mevcut tesislerdeki gerçekleştirme durumları esas alınmıştır.

1.3. DEĞERLENDİRME SONUÇ VE ÖNERİLER

Dünya fındık üretiminin yaklaşık %70'ini tek başına gerçekleştiren Türkiye için "fındık" mukayeseli üstünlükler kuramındaki sahip olunan en rekabetçi tarım ürünüdür. Türkiye'de yaklaşık 502.000 fındık üreticisi mevcuttur. Fındık üretimi "0" rakımdan "1.000" rakıma kadar 33 ilde yapılmakla birlikte 13 il öne çıkmaktadır. Bu illerden biri de "**Zonguldak (Alaplı)**"dır.

Son yıllık ortalamaya göre (2016) fındık üretimi 420.000 ton/yıl seviyesinde olup, bitkisel üretim değeri 1.5 milyar dolardır. **Zonguldak** yaklaşık 29.000 ton fındık üretimiyle toplam üretimde %7 paya sahiptir. 2017 yılında 112 ülkeye 1 milyar 867 milyon dolar karşılığında 269.620 ton fındık satılmıştır (KFMİB).

Türkiye'de üretilen fındığın yaklaşık %80-85'i ihraç edilmektedir. İhracatın %75'i Avrupa Birliği ülkelerindedir. Türkiye ve dünyada fındığın %80'i çikolata sanayinde, %10-12'si pastane ve bisküvi mamullerinde, %3-4'ü kuruyemiş ve %2-3'ü dondurma yağ sanayinde tüketilmektedir.

Dünya'nın en büyük fındık üreticisi konumundaki Türkiye'nin üretimde verimlilik, üründe fiyat istikrarı ve nitelikli depolama sorunları mevcuttur. Zonguldak Tarım İl Müdürlüğü ile yapılan görüşmelerde ekim alanlarının genişletilmesi, fidanların gençleştirilmesi, verimliliğin artırılması çalışmalarından olumlu neticelerinin elde edildiği bilgisi alınmıştır.

Diğer yandan sahada görüşme yapılan tüm paydaşlar ve kanaat önderleri Zonguldak-Alaplı'da en yeni teknoloji ile inşa edilecek ve işletilecek fındık depolama tesisinin zaruret haline geldiği hususunda mutabık kalmışlardır. Ancak "Fındık Lisanslı Depoculuk" için mevzuat gereği olan 10.000 ton asgari depo yaptırımının, mevcut rekolte dikkate alındığında tam kapasiteye ulaşamayacağı, diğer yandan ürün borsasının henüz faaliyete geçmiş olmaması üreticilerin dalında ya da kapıda tüccarlara satış gibi geçmiş alışkanlıklarının mevcudiyeti, Giresun Fındık Lisanslı Depoculuk tesisinin halihazırda %30 KKO ile ürün saklaması gibi hususlar göz önüne alınarak 5.000 ton için yeni bir araştırma yapılması kararlaştırılmıştır. 5.000 ton için hazırlanan değerlendirme, sonuç ve öneriler ilgili kısımda ayrıca düzenlenmiştir.

2. PROJE HAKKINDA ÖZET BİLGİLER

LİSANSLI DEPOCULUK

1) *Lisanslı depoculuk sistemi nedir?*

- Depolamaya uygun nitelikte ve sınıflandırılması mümkün olan tarım ürünlerinin sınıf ve kalitelerinin yetkili sınıflandırıcı olarak isimlendirilen laboratuvarlarca belirlenmesini,
- Modern altyapıya sahip sağlıklı ortamlarda depolanmasını,
- Bu ürünlerin ticaretinin ürünün mülkiyetini temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla; uluslararası alanda da faaliyet gösterebilecek nitelikteki ürün ihtisas borsasında yapılmasını öngören bir sistemdir.

2) *Lisanslı depoculuk sistemindeki aktörler kimlerdir?*

- Üreticiler, tacirler, sanayiciler, araçlar, bunların yanı sıra bankalar, sigorta şirketleri ve yatırımcılardır.

3) *Sisteme konu ürünler hangileridir?*

- Hububat, Baklagiller, Yağlı tohumlar, Pamuk, Fındık, Zeytin, Zeytinyağı, Kuru Kayısı, Antepfıstığı

4) *Lisanslı depoculuk sisteminin hedefleri nelerdir?*

- I. Hasat dönemlerinde tarım ürünlerindeki arz yığılması nedeniyle oluşan fiyat düşüşlerinin önlenmesi ve piyasanın dengelenmesi,
- II. Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, lisanslı depolara verdikleri ürünlerin karşılığında aldıkları ürün senetleri aracılığıyla bankalardan kredi ve finansman sağlamaları,
- III. Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması,
- IV. Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması,
- V. Ülkemizde hâlihazırda uygulanmakta olan tarım reformunun başarılanması ve tarım ürünleri ticaretinde özel sektör katılımının artırılması,

- VI. Üretimde ve fiyatlandırmada Devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan önemli tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması,
- VII. Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi,
- VIII. Yatırımcılar için dövize, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması,
- IX. Ürün ticareti ile uğraşan tacir ve sanayicilerimizce, kalitesi bilimsel kriterlere göre belirlenmiş ve fiyat istikrarı sağlanmış ürünlerin kolayca temini,
- X. Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın ürün senetleri veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması,
- XI. Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi,
- XII. Ürün depolanması, bankacılık ve sigorta sektörü açısından yeni iş alanlarının oluşturulması,
- XIII. Ülkemizin yakınında bulunduğu Orta Doğu, Balkanlar, Türkî Cumhuriyetler ve Asya coğrafyasındaki tarım ürünleri ticaretinde de önemli rol üstlenmesi ve pay sahibi olunması,

hedeflenmiştir.

5) Lisanslı depo şirketi nasıl kurulur, kuruluş koşulları nelerdir?

- Tarım ürünleri lisanslı depo işletmeleri, ekonomik ihtiyaç ve etkinlik şartları göz önünde bulundurularak T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca verilecek izinle anonim şirket şeklinde kurulur. Şirketin kuruluşunda, bir milyon liradan az olmamak üzere depolama kapasitesine göre yönetmelikle belirlenen tutarda ödenmiş sermayeye sahip olunması ve ilgili yönetmelikte gösterilen belgelerin ibraz edilmesi koşulları aranır.

6) Kuruluşunu gerçekleştiren lisanslı depo işletmeleri nasıl faaliyete geçer?

- Kuruluş izni alan şirkete ancak Kanunun öngördüğü şartları taşıdığına tespiti halinde faaliyet izni (lisans) verilir. Şirket faaliyet izni almadan depoculuk faaliyetinde bulunamaz, ürün kabul edemez, ürün senedi düzenleyemez. Lisans alınmadan lisanslı depo veya lisanslı depo işletmesi iznini verecek hiçbir isim, unvan, işaret ve benzerleri kullanılamaz.

- Lisanslı depo işletmek üzere lisans almak için müracaat edenler, depo kapasitesinin ürün rayiç bedelinin %15'inden az olmamak üzere belirlenen tutarda lisanslı depo teminatı vermek zorundadır. Yine, lisanslı depo işleticileri, lisans koşulu olarak işletme tesisleri ve lisanslı depoculuk faaliyeti kapsamında depoladığı ürünler için sigorta yaptırmak zorundadır. Ayrıca, belgelerin tam ve yeterli olduğunun tespiti halinde, T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca oluşturulan bir komisyonca depo ve tesisler yerinde incelenir ve inceleme sonucu gerekçeleriyle birlikte bir rapora bağlanarak Bakanlığa sunulur. Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda öngörülen şartları taşıdığı anlaşılanlara ve belirtilen belgeleri ibraz edenlere lisans verilir.

7) Lisans bedelleri nasıl ve neye göre belirlenir?

- 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununun 14 üncü maddesi uyarınca, lisanslı depo işletmeleri, yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcılar ile elektronik kayıt kuruluşuna verilecek lisanslara ilişkin genel bütçeye gelir kaydedilecek bedeller her yıl 1 Ocak tarihinden geçerli olmak üzere Bakanlık Makamının Onayı ile belirlenir. Lisans bedelleri belirlenirken depolama kapasitesi dikkate alınır.

8) Ürün senedi nedir ve nasıl kullanılır?

- Bir ürünün lisanslı depo işletmesine teslim ve kabul edilmesi halinde, söz konusu ürün için ürün senedi düzenlenir. Teslimat sırasında ürün senedi dışında düzenlenen tartım makbuzu ve delil niteliğine haiz benzer belgeler de ürünün mülkiyetinin ispatında kullanılabilir.
- Ürün senedi veya delil niteliğine haiz diğer belgeler; ürünün aynı miktar, cins, sınıf ve kalitede mudîye geri verilmesini garanti eder ve bu teslim satış değil vedia (emanet) anlamındadır. Basılı ürün senetleri hükmünde olmak üzere elektronik ortamda da ürün senetleri oluşturulabilir.
- Lisanslı depo işleticisi, mudînin talebi üzerine, hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça gecikmeksizin ürünü teslim eder. Ürünün tesliminde bu ürüne ait ürün senedini geri alır ve iptal eder.

9) Ürün ihtisas borsası/borsaları nedir?

- Lisanslı depoculuk sistemi kapsamındaki tarım ürünlerinin fiziki veya elektronik ortamlarda alım satımına aracılık eden,
- Gerek ürünlerin fiziki olarak, gerekse ürünü temsilen lisanslı depo işletmelerince çıkarılan ürün senetlerinin ve alivre sözleşmelerin ticaretine aracılık eden,
- Yeterli alt yapı ve elektronik donanım ile mali altyapıya sahip olan,
- Faaliyet alanı bölgesel, ulusal veya uluslararası olabilen,

Bakanlar Kurulunca kuruluş izni ve T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca faaliyet izni verilen, anonim şirket şeklinde faaliyette bulunacak kuruluşlardır.

10) Ürün ihtisas borsasının görev ve sorumlulukları nelerdir?

- Alivire Sözleşmeler (Önceden Satış Sözleşmeleri) ile lisanslı depolarca düzenlenen kıymetli evrak hükmündeki ürün senetleri ve ürünü temsil eden benzer senetlerin alım satımı ve rehni gibi işlemlerin ürün ihtisas borsalarında kontrolü ve tescili zorunludur. Borsada tescil gerçekleşmedikçe ürün mülkiyeti başkasına devredilemez.
- Ürün senetlerine ilişkin; alım satımın tescili, devir ile bedelinin ödenmesi, alıcı ve satıcı ile üçüncü şahısların haklarının korunması, yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ve alım satıma ilişkin diğer hususlar, borsanın sorumluluğunda olup, bu işlemlerden dolayı doğan zararlar borsa tarafından tazmin edilir.

11) Ürün İhtisas Borsasının sağlayacağı faydalar nelerdir?

- Mudiler ürünlerini, yakın çevrelerindeki sınırlı sayıdaki tüccara satmak zorunda kalmayacak, çok sayıda alıcının oluşturacağı rekabetten yararlanabilecektir.
- Çok sayıda alıcı ve satıcının bulunduğu, fiyatın objektif olarak oluşabildiği bir piyasa oluşacaktır.
- Ürünler, elektronik ürün senetleri vasıtasıyla elektronik ortamda el değiştirebilecektir.
- Sanayiciler işletmelerinin ihtiyacı olan ürünleri kısa zamanda kolayca tedarik edebilecektir.
- Ülkemiz, bölgede tarım ürünleri ticaretinin merkezi konumuna gelebilecektir.
- Ürün senetleri; altın, döviz, hisse senedi gibi alternatif bir yatırım aracı haline gelecektir.
- Ürün senetleri, faizsiz yatırım araçları olmaları nedeniyle, özellikle Ortadoğu sermayesi tarafından talep görebilecektir.
- Mevcut ticaret borsaları, ürün ihtisas borsasının acentesi olmalarına imkân tanınmış olması itibarıyla, bu borsanın bölgelerdeki temsilcilikleri olarak faaliyet gösterebilecektir.
- Gelişmiş ülkelerde tarım ürünleri ticaretinde yaygın biçimde kullanılan vadeli işlem araçları, ülkemizde de yaygınlaşabilecektir.

12) Yetkili sınıflandırıcı nedir?

- 5300 sayılı Kanun kapsamında lisans alarak, lisanslı depolarda depolanacak tarım ürünlerini analiz eden, ürünün nitelik ve özelliklerini belirleyen, standartlara uygun olarak sınıflandıran ve bu hususları belgelendiren, gerçek ve tüzel kişilerce işletilen laboratuvarlardır.

13) Lisanslı depoculuk Tazmin Fonu nedir?

- Lisanslı depo işleticisinin, Kanunda ve müdîler ile yapacağı sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkan zararların tazmin edilebilmesi amacıyla oluşturulan ve lisanslı depoculuk sisteminin temel ayaklarından birini teşkil eden kuruluştur.

14) Lisanslı depoculuk sisteminde vergisel teşviklerden nasıl yararlanılmaktadır?

Lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesine ve bu alandaki yatırımların artarak gelişmesine katkı sağlamayı amaçlayan vergi düzenlemeleri şu şekildedir:

- 31/12/1960 tarihli ve 193 sayılı Gelir Vergisi Kanununun Geçici 76'ncı maddesi hükümleri kapsamında 5300 sayılı Kanun kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkarılmasından doğan kazançlar, 31/12/2018 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden müstesna tutulmuştur.
- 25/10/1984 tarih ve 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu ile 5300 sayılı Kanun kapsamında ürünlerin lisanslı depolara ilk tesliminde ve düzenlenen ürün senetlerinin borsalar aracılığıyla teslimlerinde katma değer vergisi istisnası getirilmiştir.
- 01/07/1964 tarihli ve 488 sayılı Damga Vergisi Kanunu ile mudi ile lisanslı depo işletmesi arasında düzenlenen mukavelenameler ve ürün senetleri damga vergisinden istisna tutulmuştur.

15) Lisanslı depoculuk sisteminde lisanslı depoculuk yatırımları için devlet yardımları uygulaması nasıl yürütülmektedir?

- 14/7/2009 tarihli ve 2009/15199 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve bu Kararın uygulanmasına ilişkin Hazine Müsteşarlığınca çıkarılan 2009/1 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ" ile lisanslı depoculuk hizmetleri de bölgesel desteklerden yararlandırılacak yatırım konuları arasına dâhil edilmiştir. Aynı durum, 15/06/2012 tarihli ve 2012/3305 sayılı Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile yürürlüğe konulan Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar ve bu Kararın uygulanmasına ilişkin Ekonomi Bakanlığınca çıkarılan 2012/1 sayılı "Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Kararın Uygulanmasına İlişkin Tebliğ" ile devam ettirilmiştir.

16) Referans Yetkili Sınıflandırıcı nedir?

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığının talebi üzerine yetkili sınıflandırıcı lisansı almak üzere başvuruda bulunanların tesis ve laboratuvarlarını inceleyen, sonrasında ise görev alanındaki yetkili sınıflandırıcıları periyodik olarak denetleyen ve bu denetim sonuçlarını Bakanlığa raporlayan, ayrıca itiraz üzerine ürünleri analiz eden, görev alanındaki yetkili sınıflandırıcıların kalibrasyon, uygunluk, kontrol ve denetimini yürüten, Gümrük ve Ticaret Bakanlığında lisans alan gerçek ve tüzel kişilerdir.

17) Sistemin güvence mekanizmaları nelerdir?

- Rizikolara karşı sigorta (Depolar ile bu depolara konulan ürünlerin rizikolara karşı sigorta ettirilmesi zorunludur.)
- Teminat (Depolama kapasitesinin ürün rayiç bedelinin en az %15'i oranındaki teminatın tazmin fonu adına ve lehine düzenlenmesi zorunludur.)
- Borsanın sorumluluğu (Ürün senetlerinin alım satımına ilişkin hususlar (tescil, devir, bedelin ödenmesi, üçüncü şahısların haklarının korunması, yükümlülüklerin yerine getirilmesi gibi) borsanın sorumluluğundadır.) (Bu işlemlerden doğacak zararlar borsa tarafından tazmin edilir.)
- Bakanlığın gözetim ve denetimi (Lisanslı depolar, yetkili sınıflandırıcılar, ürün ihtisas borsaları ile kanun kapsamında faaliyet gösteren diğer kişi ve kuruluşlar Gümrük ve Ticaret Bakanlığının gözetim ve denetimine tabidir.)

18) Kuruluş izni alan lisanslı depo işletmeleri lisanslı depoculuk faaliyetinde bulunabilir mi?

- Kuruluş izni alan şirket faaliyet izni almadan depoculuk faaliyetinde bulunamamakta, ürün kabul edememekte ve ürün senedi düzenleyememektedir. Kuruluş izni alan şirketlerin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ilan edilmesini takiben en geç bir yıl içinde, faaliyet izni alması gerekmektedir. Bu süre gerektiğinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca en fazla bir yıl daha uzatılabilmektedir. Bu süre içinde lisans için başvurmayan veya başvurusunun sonucunda kendilerine lisans verilmesi uygun görülmeyen kuruluşun lisans alma hakkı düşmektedir.

19) Ürün senetleri nasıl kullanılır?

- Lisanslı depolara ürünlerini tevdi eden ve bunun karşılığında ürün senedini alan mudiler, diledikleri zaman ellerindeki ürün senetlerini ürün ihtisas borsasında veya bu borsa faaliyete geçinceye kadar yetkilendirilen ticaret borsalarında satabilmektedir. Tacirler ve sanayiciler ise ihtiyaç duydukları miktar ve kalitedeki ürünleri ürün senetleri vasıtasıyla tedarik edebilmektedir.

- Mudilerin ellerindeki ürün senetlerini satmak yerine teminat olarak göstererek karşılığında kredi kullanma imkânı da bulunmaktadır.
- Mudi lisanslı depo işletmesinden ürününü geri almak istediğın de lisanslı depo işletmesinin hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça gecikmeksizin ürünü teslim etme zorunluluğu bulunmaktadır. Ürünün tesliminde bu ürüne ait ürün senedi lisanslı depo işletmesince geri alınmakta ve iptal edilmektedir.

20) Lisanslı depoculuk sisteminin umumi mağazacılıktan farkı nedir?

- Umumi mağazacılık, emtiyanın mülkiyet ve rehin haklarını temsil etmek üzere makbuz senedi ve varant adlı kıymetli evrak türlerinin çıkarılmasını öngören bir yapı şeklinde olması ve anonim şirket şeklinde kurulan işletmeler tarafından yürütülmesi itibarıyla lisanslı depoculuk sistemine benzemektedir. Ancak, lisanslı depoculuk, umumi mağazacılığa göre çok daha gelişmiş bir ticaret platformu kurulmasını öngörmektedir. Ürünün hasat edilmesinin ardından depolanması, analiz ve sınıflandırmasının gelişmiş laboratuvarlar tarafından yapılması ve ürünlerin ticaretinin ürünleri temsil eden ürün senetleri vasıtasıyla ürün ihtisas borsasında yapılması öngörülmüştür. Ayrıca, bu sistemde ürünlerin ve mudilerin korunması için gelişmiş güvence mekanizmaları da bulunmaktadır.
- Lisanslı depoculuk ve ürün ihtisas borsacılığı sistemi yalnızca uzun süreli depolanabilir ve standardize edilmesi mümkün olan tarımsal ürünlere ilişkindir. Umumi mağazacılık ise tarımsal ürünlerin yanı sıra depolanabilir her türlü emtiayı içermektedir.

21) Elektronik ürün senedi nedir?

- Elektronik ürün senedi, tarım ürünlerinin lisanslı depoya tesliminde, lisanslı depo işletmesince bu ürünleri temsilen basılı ürün senetleri hükmünde olmak üzere oluşturulan bir elektronik kayıttır.

22) Elektronik ürün senetlerine ilişkin hukuki işlemler nasıl yürütülmektedir?

- Elektronik ürün senetlerine ilişkin yasal düzenleme Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu (TÜLDK) md.15/4'te yer almaktadır ve 12/11/2011 tarihli ve 28110 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliğı yürürlüğe konulmuştur. Bu Yönetmelikte, elektronik ürün senetlerinin oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibarıyla kayden izlemek amacıyla bir anonim şirketin elektronik kayıt kuruluşu olarak Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca yetkilendirilmesi öngörülmüştür.
- Yetkilendirilen elektronik kayıt kuruluşu tarafından bir elektronik sistemin oluşturulması ve elektronik ürün senetlerine ilişkin tüm hukuki işlemlerin bu elektronik sistem üzerinden yapılması hüküm altına alınmıştır.

23) Ürün senedine ilişkin tarafların yükümlülükleri nelerdir?

- Mudi ürün senedini ibraz etmelidir. Lisanslı depo işletmesi ise; ürünü teslim ve ürün senedini iptal yükümlülüğündedir. Ayrıca, lisanslı depo işletmesi, ürün senedini düzenleyen ve ürün senedi defterini tutmakla yükümlü olan taraftır.

24) Lisanslı depoda hasar meydana gelmesi durumunda sigorta süreci nasıl işler?

- Lisanslı bir depoda sigorta kapsamına giren bir hasar meydana gelmesi durumunda, lisanslı depo işleticisi bu durumu ve muhtemel zarar miktarını derhal Bakanlığa ve ilgili sigorta şirketine bildirir. Zarar hesabında, ilgili ürünün hasar gördüğü tarihte borsada oluşan ortalama fiyat; borsa ortalama fiyatı tespit edilemiyorsa Bakanlıkça ilgili ürün için belirlenen yurt içi ve/veya yurt dışı referans borsa veya borsalarda oluşan ortalama fiyat esas alınır.
- Lisanslı depo işletmesi hukuken geçerli bir mazereti olmadıkça hasarın tespitini takiben en geç beş iş gününde istenen tüm belgeleri ilgili sigorta şirketine iletmek, sigorta şirketi de belgelerin ulaşmasını takiben en geç on iş gününde müdiye hasarın bedelini ödemek zorundadır.

25) Sigorta sözleşmesinin feshini doğuracak bir durumda bildirim yükümlülüğü kime aittir?

- Sigorta sözleşmelerinin feshedilmesi sonucunu doğuracak bir nedenin ortaya çıkması durumunda, ilgili sigorta şirketi bunu derhal Bakanlığa ve lisanslı depo işletmesine bildirmekle yükümlüdür. Sigorta sözleşmesinin feshi, ancak söz konusu bildirim Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürenin dolmasından sonra hüküm ifade eder.

26) Depoculuk lisansı devredilebilir mi ve işletmenin her bir şubesi için ayrı lisans almak gerekir mi?

- Depoculuk lisansı devredilemez ve lisanslı depo işletmesinin tüm şubeleri aynı lisans kapsamında çalışır.

27) Lisans belgesinin kayıp, zayi olması ya da kullanılmayacak hale gelmesi durumunda ne yapılır?

- Lisans belgesi zayi olan lisanslı depo işleticisi gerekçeleriyle birlikte Bakanlığa başvurur. Bu durumda Bakanlık, lisanslı depo işleticisine verilmek üzere yeni bir lisans belgesi tanzim eder.

28) Lisans bedelleri nasıl ödenir, taksitlendirme yapmak mümkün müdür?

- Kanun kapsamında verilen, süresi uzatılan, değiştirilen veya yeniden verilen her türlü lisansa ilişkin bedeller, Bakanlıkça genel bütçeye gelir kaydedilmek üzere peşin olarak tahsil edilir.

29) Lisanslı depoda farklı ürün çeşitlerinin depolanmak istenilmesi durumunda var olan lisans bunu kapsar mı?

- Lisanslı depo işletmesinin depolama kapasitesini artırmak veya depolarda farklı ürün çeşitlerini depolamak istemesi halinde lisansın değiştirilmesi zorunludur. Lisansın yenilenmesi ve değiştirilmesi, lisans alınmasındaki usul ve esaslara tâbidir.

30) Ürün senetlerini imzalamaya kimler yetkilidir?

- Ürün senetlerini imzalamaya yetkili kişi ya da kişilerin isimleri ile orijinal imzaları ticaret siciline tescil edilir. Ayrıca bu durum, Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân ettirilir. İmzaya yetkili kişilerde herhangi bir değişiklik olduğu takdirde aynı usul izlenir.

31) Depolanmak üzere lisanslı depo işletmesince kabul edilen üründen fire olması durumunda nasıl geri teslim edilir?

- Depolanmak üzere kabul edilen ürünün aynı miktar ve kalitede geri verilmesi esastır. Ancak, nitelik, çeşit, tür, depolama süresi ve koşulları ile iklim veya bölgesel ya da diğer bazı etkenlere göre üründe doğası gereği değişen oranda fire olabilir. Fire oranları, depolama dönemi öncesinde lisanslı depo işletmesi tarafından deponun bulunduğu yerdeki ticaret odası ve/veya borsasının görüşü ile Bakanlığın onayı alınmak suretiyle düzenlenen fire tarifesinde gösterilir.

32) Bozulan, zayı olan, nitelik kaybına uğrayan ya da fire miktarı fire tarifesinde belirlenen sınırları aşan ürünün bedeli sigorta kapsamında ödenemiyorsa ne yapılır?

- Bozulan, zayı olan, nitelik kaybına uğrayan ya da fire miktarı fire tarifesinde belirlenen sınırları aşan ürünün bedeli sigorta kapsamında ödenemiyorsa, mudinin başvurusu üzerine lisanslı depo işletmesi, aynı nitelik ve miktardaki ürünü başvuru tarihinden itibaren en geç yedi iş günü içinde temin ederek teslim eder ya da başvuru tarihinde borsada oluşmuş fiyatı, bu tarihte fiyat oluşmamış ise başvuru tarihinden önceki son beş işlem gününde borsada oluşmuş fiyatların ortalaması esas alınmak üzere hesaplanacak bedelin % 5 üzerindeki bir tutarı öder. Bu durumda, ilgili ürüne ilişkin ürün senedi iptal edilir ve ürün lisanslı depodan çıkarılır.

33) Ürünün azami depolama süresi ne kadardır ve bu sürenin aşılması ve ürünlerin geri alınmaması durumunda ne yapılır?

- Ürünün azami depolama süresi 24 ayı geçmemek üzere ürünün çeşidine göre Bakanlıkça belirlenir. Ürünün son depolama tarihine kadar geri alınması gerektiği, aksi takdirde ürün senetlerinin lisanslı depo işletmesince satılabileceği hususu, mudiye veya yetkili temsilcisine lisanslı depo işletmesi tarafından son depolama tarihinden kırk beş gün önce bildirilir. Son depolama tarihine kadar geri alınmayan ürünler, lisanslı depo işletmesince borsada

satılabilir. Bu durumda, depolama ücreti ve diğer masraflar satış bedelinden düşülerek geri kalan tutar yedi iş günü içinde ilgiliye ödenir. Borsada satılan ürünlere ilişkin düzenlenen ürün senetleri, lisanslı depo işletmesince derhal iptal edilerek mudiye ve borsaya bilgi verilir.

34) Yetkili sınıflandırıcı ve lisanslı depo işletmesi arasındaki hukuki ilişki nasıl kurulur?

- Yetkili sınıflandırıcılar, lisanslı depolara tevdi olunan veya depodan teslim edilen tarımsal ürünlerin analiz, sınıflandırma ve belgelendirme işlemlerinin yürütülmesi için lisanslı depo işletmeleriyle sözleşme yapar. Sözleşme ve sözleşmede yapılacak değişiklikler ancak Bakanlık onayından sonra geçerli olur. Sözleşmenin herhangi bir nedenle feshini doğuracak bir sebebin ortaya çıkması halinde bu durum taraflarca en geç beş işgünü içinde Bakanlığa bildirilir ve ayrıca mudilerin zarar görmemesi için gerekli tedbirler alınır. Sözleşmenin feshi, söz konusu bildirim Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren otuz günlük sürenin dolmasından sonra hüküm ifade eder.

35) Analiz ve sınıflandırma belgesinin itiraz üzerine incelenmesi ve farklı bir belge düzenlenmesi durumunda ürün sahibini haklı çıkaracak bir farklılık var ise nasıl bir yol izlenir?

- Önceki analiz ve sınıflandırma belgesi ile itiraz üzerine düzenlenen analiz ve sınıflandırma belgesi arasında ürün sahibini haklı çıkaracak şekilde bir farklılık var ise, itiraz sahibi, varsa itirazına ilişkin masrafla birlikte teslim ettiği ürünün kalitesine uygun ürünü ya da her iki kalite arasındaki fiyat farkını lisanslı depo işletmesinden talep edebilir.

3. LİSANSLI DEPOCULUK MEVCUT DURUM

T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı “tarım ürünlerinde istikrarlı bir üretimi sağlamak” amacıyla, arzın yüksek olduğu zamanlarda çiftçinin ürünlerini sağlıklı şekilde depolamasını ve yıl içinde uygun zamanlarda ticaret yapmasını temin etmek üzere “Lisanslı Depoculuğu” yaymak istemektedir.

Tarımsal üretimin sürdürülebilirliği, ürünlerin karlı satılarak paraya çevrilmesine bağlıdır. Hükümetler yasal düzenlemelerle, teşviklerle lisanslı depoları yurt geneline yaymak istemektedir.

Buğday, arpa, pamuk, zeytin gibi depoların yanı sıra “Giresun Fındık Lisanslı Depoculuk” da faaliyete geçmiştir.

Bugüne kadar Türkiye genelinde 93 firma lisanslı depoculuk başvurusunda bulunmuş 35’i faaliyete geçmiştir.

4. GİRİŞ

Özellikle ülkemiz gibi doğal kaynaklar açısından zengin ve tarım ekonomisinin önemli olduğu ülkelerde tarımsal piyasaların düzenlenmesi ülkenin gelişmesi ve kalkınması açısından önem arz etmektedir. Günümüz gelişmiş ülkeleri, kalkınma hamlelerini tarımın sanayileştirilmesiyle başlatmışlardır. Tarım ürünleri piyasalarının fiyat oluşumu ve kalite yönleriyle iyileştirilmesi ve bu konuda belli bir sistemin oluşturulması söz konusu piyasalarda yer alan tüm aktörlerin daha belirgin ve istikrarlı bir ortamda çalışmasını sağlayarak üretimde sürdürülebilirliğin önünü açmaktadır.

Tarım ürünleri organik karakterli olmaları dolayısıyla dayanıksız bir yapıya sahiptir. Depolamaya elverişli ürünler için depolama imkânlarının olmaması durumunda, üreticiler ürünlerini kısa sürede elden çıkartmak zorunda kalmakta, bu durum üretici gelirin düşmesine neden olmakta, tüccar ya da tarım ürünlerini işleyen sanayiciler için fırsat gibi görünse de gerçekte hiçbir kesim için avantajlı olmamaktadır. Ürünü depolamaksızın elden çıkartmak durumunda kalan üreticiler düşük fiyatların da etkisiyle genellikle kaliteye fazla önem vermemekte, üretimde kalitesizlik tüccarlara ve sanayicilere kalitesizlik maliyeti olarak yansımaktadır. Ayrıca büyük miktarlarda ürün alımı yapan tüccar ve/veya sanayiciler içinde stok maliyeti ortaya çıkmaktadır.

Tarımsal piyasalarda ürünlerin depolanması, kaliteye göre fiyatlandırılması ve ödeme garantisi gibi koşulların oluşturulması pazarlamada etkinliğin artırılmasını sağlamaktadır. Gelişmiş ülkeler dayanıksız bir yapıya sahip olan tarım ürünlerinin depolanması yoluyla üreticilerin daha fazla gelir elde etmesini, aynı zamanda tarım ürünleri ticareti yapan kişilerin ve sanayicilerin iyi koşullarda depolanmış ve kalitesine göre sınıflandırılmış ürünleri almasını sağlayan bir sistemi 1900'lü yılların başında uygulamaya başlamışlardır. Bu sistem devletin denetimi altında çalışan ve belli başlı depolama koşullarını yerine getirmekle yükümlü olan "lisanslı depoculuk" ile kurulmuştur.

Lisanslı depoculuk, tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda ve ürünlerin kalite sınıflarına göre depolandığı ve ürün fiyatlandırmasının serbest rekabet koşulları altında, kalite sınıflarına göre yapıldığı bir uygulamadır. Burada devlet, lisanslı depoların kuruluşunda taşımaları gereken asgari koşulları belirlemekte, konu ile ilgili mevzuatı hazırlamakta ve faaliyetlerinin belirli yasal düzenlemeler çerçevesinde yapılmasını sağlamaktadır.

Tarım sektörü 2016 yılı itibariyle ülke gayrisafi katma değerinden %12, TR81 Bölgesi gayrisafi katma değerinden ise %8 pay almaktadır. 2016 yılı TÜİK verilerine göre Türkiye nüfusunun %23'ü, TR81 Bölgesi nüfusunun ise %48'i kırsal alanda yaşamaktadır. 2016 yılı itibariyle Türkiye'de tarımın istihdam içerisindeki payı %23,6, TR81 Bölgesi'nde %32,2'dir. Bölgenin 2016 yılı toplam arazi varlığı Türkiye genelinin %1'lik dilimini oluşturmaktadır. Bölge genelinde toplam alanın %56'sını ekilen alan, %17'sini nadas alanı, %4'ünü sebze bahçeleri, %23'ünü ise

meyve bahçeleri oluşturmaktadır. Bölgede en fazla tarım alanına sahip il Bartın'dır. En çok nadasa bırakılmış arazi Karabük'te bulunurken en fazla meyve alanı Zonguldak'dır. Konuya sadece tarımsal ürünler açısından değil, hammaddesini tarımdan alan gıda ve tekstil sanayi açısından bakıldığında, tarımsal üretimin ülke ve bölge ekonomisi içerisindeki payı hem gayrisafi üretim değeri, hem ihracat hem de istihdam açısından önemlidir. Tarımsal üretimin ülke ve bölge ekonomisi açısından önemli olmasına karşılık, henüz tarımsal örgütlenme ve pazarlama konularında istenen seviyeye ulaşamamıştır.

Türkiye'de tarım sektöründeki örgütlenme ve örgüt etkinliğinin düşük olması, tarımsal piyasalarda fiyat sıkıntılarının yaşanmasına neden olmaktadır. Avrupa Birliği'nde üretici birlikleri ve kooperatiflerin büyük ölçekli ve güçlü kuruluşlar olarak sektörde yer alması hem üretim planlamasını hem de fiyat istikrarını sağlamaktadır. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Kanada gibi ülkelerde ise güçlü üretici örgütlerinin yanı sıra lisanslı depolar tarımsal piyasaların düzenlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Ülkemizde üretici örgütleri ve ticaret borsaları henüz piyasaları düzenlemek konusunda yetersizdir. 2005 yılında çıkan yasa ile birlikte lisanslı depoculuk ülkemizde de gündeme gelmiş ve 2010 yılından itibaren lisanslı depolar kurulmaya başlamıştır. Lisanslı depoculuğun önemi anlaşılmakta ve yaygınlaşmaktadır.

Bu çalışmada öncelikle lisanslı depoculuğun yasal çerçevesi ortaya konulmuştur. Ardından TR81 Bölgesi tarımsal üretim potansiyeli değerlendirilerek, bölgede lisanslı depoculuğa elverişli olan ürünler ile söz konusu lisanslı depoların kurulacağı yerler ve kuruluş kapasiteleri belirlenmiştir. Araştırmanın son bölümünde ise kurulacak lisanslı depo için yaklaşık sabit sermaye yatırım tutarları ve işletme sermayesi ihtiyacı ile gelir-gider tabloları oluşturulmuş, karlılık, başabaş noktası, verimlilik ve geri dönüş hesaplamaları yapılmıştır.

5. SEKTÖRÜN TANIMI VE YASAL ÇERÇEVE

5.1. Lisanslı Depoculuk Tanımı

Lisans; hukuki anlamda herhangi bir işin veya ticari bir işlemin gerçekleştirilmesi için devlet makamları tarafından verilen izindir. Tarım ürünlerinde lisanslı depoculuk, tarım ürünlerinin depolanması için kurulan birimlerin ve bu birimler tarafından gerçekleştirilecek ticari işlemlerin devlet tarafından belirlenen mevzuata uygun olduğu ve devlet tarafından izin verildiği anlamına gelmektedir. Lisanslı depolar, tarım ürünlerinin belli bir kira bedeli karşılığında sağlıklı koşullarda depolanmasını sağlayan, anonim şirket statüsünde kurulmuş ve çalışma usulleri devlet tarafından belirlenmiş olan yüksek kapasiteli depolardır. Ülkemizde lisanslı depoculuk ile ilgili usul ve esaslar 17 Şubat 2005 tarih ve 25730 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren 10 Şubat 2005 tarih ve 5300 sayılı Kanun ile belirlenmiştir. Lisanslı Depolar 5300 sayılı Kanun'da "*tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda muhafaza ve ticari*

amaçla depolanması hizmetlerini sağlayan tesisler” olarak tanımlanmaktadır. Lisanslı depoculuğun esası lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin uygun yöntemlerle, sağlıklı koşullarda ve kalite sınıflarına göre depolanmasını sağlamak ve söz konusu ürünlerin ticaretini daha sistemli ve güvenilir hale getirmektir. Tarım ürünleri değişik şekillerde depolanmakta, bu depoların da pek çoğu uygun olmayan koşullara sahiptir. Oysaki tarım ürünleri organik karakterli ürünler olup, bu ürünlerin depolanması organik özelliğe sahip olmayan herhangi bir malın depolanmasına benzememektedir. Tarım ürünleri yapıları dolayısıyla kolay bozulabilen ve depolanması esnasında ısı, ışık, nem, havalandırma vb. özel koşullar gerektiren ürünlerdir. Bu bağlamda lisanslı olmayan depolar “*adi depo*” olarak adlandırılmaktadır. Söz konusu büyük kapasiteli lisanslı depoların artması halinde piyasada oluşabilecek olan arz fazlası, ürünlerin depolanması ile kontrol altına alınabilecek ve arz fazlalığından kaynaklanan fiyat dalgalanmalarını engellemek mümkün olacaktır. Lisanslı depolar ürünlerin kalite sınıflarına göre depolandığı yerlerdir. Lisanslı depoculuk sistemi ilerleyen bölümlerde açıklanacağı üzere ticaret borsaları ve yetkili sınıflandırıcı olarak adlandırılan ve ürünlerin kalitelerini belirleyen kuruluşlarla entegre olarak çalışmaktadır. Lisanslı depolara giren her ürünün kalite sınıfı bellidir, fiyatlandırma borsalarda kaliteye göre serbest piyasa koşullarında oluşmaktadır. Buna göre, kaliteli ve standartlara uygun üretim yapan üreticiler daha iyi gelir elde ederken, diğer üreticiler kaliteli üretime teşvik edilmektedir. Depolanan ürünlerin sigortalanması zorunludur. Sigorta ile ürünlerin depoda sigorta kapsamındaki herhangi bir riskten dolayı zarar görmesi halinde bu zararın tazmin edilmesi mümkün olacaktır. Lisanslı depolarda muhafaza edilen ürünlerin adi depolarda muhafaza edilen ürünlerden en önemli farkı, lisanslı depolardaki ürünler için ürün senedinin düzenlenmesi ve depolama esnasında oluşabilecek sigorta kapsamı dışındaki zararların lisanslı depoculuk tanzim fonu tarafından tanzim edilmesinin garanti altına alınmasıdır.

Ürün senetlerini ellerinde bulunduranlar, bu senetler karşılığında kredi çekebilmekte, senetleri teminat gösterebilmekte ve bu senetler aracılığıyla ticaret yapabilmektedir. Lisanslı depolar sayesinde sanayiciler, tüccarlar ve ihracatçılar istedikleri miktar ve istedikleri kalitede hammaddeye zamanında ve güvenli bir şekilde ulaşabilmektedir. Lisanslı depoculuk sistemi fiyat dalgalanmalarını azalttığı için tarım sektöründeki tüm ilgili kesimler için daha istikrarlı bir piyasa yaratmaktadır.

Lisanslı Depoların kurulma amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir;

- I. Tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda depolanması,
- II. Olumsuz depolama koşulları ya da depo bulunamaması nedeniyle oluşabilecek ürün kayıplarının önlenmesi,
- III. Tarım ürünlerinin kalitelerinin korunması,
- IV. Tarımsal üreticilerin ya da tarım ürünleri ticareti ile uğraşan kişilerin ürünlerinin güvenli bir şekilde depolanmasının garanti altına alınması,

- V. Tarım ürünlerinin kalite sınıflarına göre depolanması ile fiyatlandırmanın kolaylaştırılması,
- VI. Tarım ürünleri ticaretinin herkesçe kabul gören standartları belirlenmiş ürünler üzerinden yapılması, kaliteli üretimin teşvik edilmesi, güvenli bir piyasanın oluşturulması,
- VII. Tarımsal ürün depolarının kişi ayrımı yapmaksızın ürün kabul etmelerinin garanti altına alınması,
- VIII. Tarım ürünleri ticaretinin kolaylaştırılması ve sistematik bir hale getirilmesi,
- IX. Tarım ürünleri ticaretinin daha adil bir şekilde yürütülmesinin sağlanması,
- X. Ürünlerin depolanmasının sağlanması ile hasat sonrası arz fazlasının ortaya çıkmasının ve ürün fiyatlarının düşmesinin önlenmesi,
- XI. Tarım ürünleri piyasalarında ürün senedi kullanımına geçilmesi ve bu şekilde vadeli işlem piyasalarının hayata geçirilmesi,
- XII. Tarım ürünleri ticaretinin kayıt altına alınması ve kayıt dışılığın önüne geçilmesi,
- XIII. Tarımsal ürünler ticaretinin serbestleştirilmesi,
- XIV. Özellikle finansman sıkıntısı çeken küçük çiftçiler ile ürün sahiplerinin, ürün senetleri aracılığıyla bankalardan finansman sağlamaları,
- XV. Üretimde ve fiyatlandırmada devlet müdahalelerinin asgariye indirilmesi, bu alana yönelik yapılan yüksek harcamalardan tasarruf sağlanması, serbest piyasa ve fiyat oluşumunu bozan müdahalelerden uzaklaşılması,
- XVI. Tarım ürünleri üreticileri açısından kolay pazarlanabilen, iyi muhafaza edilen ve nakliye masrafları en aza indirilmiş bir sistemle istikrarlı ve daha yüksek bir gelir seviyesi elde edilmesi,
- XVII. Ürün senetleri ile yatırımcılar için döviz, altına, hisse senedine, faize ve benzerlerine alternatif yeni bir yatırım aracı sağlanması,
- XVIII. Tarım ürünlerinin, fizikî mal ve numune gösterilmesine ve teslimine gerek olmaksızın basılı veya elektronik ürün senetleri aracılığıyla ticaretinin yapılması,
- XIX. Standardı belirlenmiş ürün ve lisanslı depo sistemiyle tarım ürünlerinde vadeli işlem ve opsiyon piyasalarına geçilmesi

Lisanslı depoculuğun amaçları ile faydaları iç içe geçmiştir. Amaç ürünlerin sağlıklı koşullarda depolanmasının sağlanması ve tarımsal piyasaların düzenlenmesidir. Lisanslı depoculuğun ilgili taraflara sağlayacağı faydalar, sistemin işleyişinden sonra açıklanacaktır.

5.2. Lisanslı Depoculuk ile İlgili Tanımlar

Lisanslı Depoculuk ile ilgili düzenlemelerden T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı sorumludur. Çalışmadaki "Bakanlık" ifadesi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'dır. Lisanslı Depoculuğun çalışma prensiplerinin açıklanmasından önce konu ile ilgili terimleri açıklanmak gerekmektedir. Lisanslı

depoculuk konusundaki tanımların açıklanmasında 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu esas alınmıştır.

Tarım ürünleri: Depolanmaya uygun nitelikteki hububat, bakliyat, pamuk, tütün, fındık, yağlı tohumlar, bitkisel yağlar, şeker gibi standardize edilebilen temel ve işlenmiş tarım ürünlerini ifade etmektedir. Kanunda açıkça belirtilmemiş olmasına karşılık yerfistiği da lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerden biri olarak kabul edilmektedir. Lisanslı depoculuğa konu olacak ürünün çabuk bozulabilir nitelikte olmaması, resmi bir kuruluş tarafından tanımlanmış bir standardının bulunması ve söz konusu standart özelliklerinin analizler yardımıyla objektif bir şekilde ortaya konulabilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda meyve ve sebzelerin muhafaza edildiği soğuk hava depoları lisanslı depoculuğa konu olan ürünler kapsamaktadır.

Lisanslı depo: Tarım ürünlerinin sağlıklı koşullarda muhafazası ve ticarî amaçla depolanması hizmetlerini sağlayan tesislerdir.

Depolama hizmetleri: Lisanslı depoya kabul edilen ürünlerin tartılması, boşaltılması, yüklenmesi, taşınması, nakliyesi, depolamaya ve şartlara uygun hale getirilmesi, depolanması, ürün ambalajlarının onarılması, ürünün depodan çıkarılması gibi hizmetlerdir.

Lisanslı depo işletmesi veya lisanslı depo işleticisi: Tarım ürünlerinin depolanmasıyla iştigal eden ve 5300 sayılı Kanun kapsamında geçerli bir lisans belgesine sahip olan anonim şirketi ifade etmektedir.

Lisans: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından verilen faaliyet iznini gösterir belgedir.

Mudi: Depolama hizmetleri için ürününü lisanslı depoya teslim eden veya lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senedini mevzuata uygun olarak elinde bulunduran gerçek veya tüzel kişidir. Mudi, üreticinin bizzat kendisi olabileceği gibi, ürün senedini başka bir şahıs ya da şirkete devretmesi halinde, mudi; ürün senedini elinde bulunduran gerçek ya da tüzel kişi olmaktadır.

Ürün senedi: Ürünlerin mülkiyetini temsil ve rehnini temin eden, lisanslı depo işleticisince nama veya emre düzenlenmiş, teminat olarak verilebilen, ciro edilebilen veya edilemeyen ve 5300 sayılı Kanun'da öngörülmeleyen durumlarda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen makbuz senedi hükümlerine tâbi, basılı veya elektronik ortamda bulunan kıymetli evraklardır.

Yetkili sınıflandırıcı: 5300 sayılı Kanun kapsamında lisans almış olan ve tarım ürünlerini analiz eden, ürünün nitelik ve özelliklerini belirleyen, standartlara uygun olarak sınıflandıran ve bu durumu belgelendiren laboratuvarları işleten gerçek ve tüzel kişilerdir.

Borsa: Aralarındaki sözleşme çerçevesinde lisanslı depo işletmesince düzenlenen ürün senetlerinin kote ettirildiği, alım satımının yapıldığı ve hareketlerinin kontrol ve takip edildiği ürün ihtisas borsasını veya Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan ürün senedi alım satımı konusunda izin alan ticaret borsasını ifade etmektedir.

Lisanslı depo teminatı: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından kabul edilen nakit, banka teminat mektubu, Devlet tahvili, hisse senedi, gayrimenkul rehni, sigorta teminatı ve nakde çevrilebilir diğer güvenceleri ifade etmektedir.

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu: Lisanslı depo işletmesinin, 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu ve mudilerle yapacağı sözleşmede öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkan mudi zararlarını tazmin etmek amacıyla kurulan fondur.

Elektronik ürün senedi: Lisanslı depo işletmesince, Elektronik Kayıt Kurallarına uygun olarak Sistem üzerinde oluşturulan elektronik kaydı ifade etmektedir.

Elektronik Kayıt Kuralları: Elektronik ürün senetlerinin oluşturulmasına, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemlerin ilgili taraflar itibariyle kayden izlenmesine ilişkin Elektronik Kayıt Kuruluşu'nun önerisi üzerine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca belirlenen usul ve esaslardır.

Elektronik Kayıt Kuruluşu (EKK): İlgili Yönetmelik hükümleri çerçevesinde elektronik ürün senetlerinin Sistem üzerinden oluşturulmasını sağlamak, bu senetlere bağlı tüm hak ve yükümlülükler ile işlemleri ilgili taraflar itibariyle kayden izlemek amacıyla Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan lisans almış anonim şirkettir.

Sistem: Elektronik ürün senetlerine ilişkin işlemlerin elektronik ortamda yapılmasını sağlamak üzere elektronik kayıt kuruluşu tarafından kurulan ve işletilen veri tabanını ifade etmektedir.

Aynen: Ürünün ayrı depolanması, diğer ürünlerle karıştırılmasının istenmemesi durumudur. Nadiren uygulanır. Deponun toplam kapasitesinden daha az ürün konulacak olursa, ürün sahibi (Mudi) tüm deponun kirasını ödemekle yükümlüdür.

Mislen: Mudi'ye ait ürünün, benzer sınıftaki ürünlerle karıştırılarak, bir arada depolanması durumudur. Burada aynı kalite sınıfındaki ürünler karıştırılarak aynı depolara konulur. En sık uygulanan yöntemdir.

5.3. Lisanslı Depoların Kuruluşu

Lisanslı depo işletmesi kurmak için öncelikle Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın izniyle bir anonim şirket kurulması gerekmektedir. Pay senetlerinin tamamının nama yazılı olması şartı aranmaktadır. Kurulacak şirketin unvanında mutlaka "Tarım Ürünleri Lisanslı Depo İşletmesi" ibaresi bulunmalıdır. Lisanslı Depoların kuruluş ve işleyişinden Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü sorumludur. Lisanslı depoların kurulabilmesi için ödenmiş sermayelerinin en az 1.000.000 TL olması gerekmektedir. Söz konusu tutar lisanslı depodaki ürünün cinsi ve miktarına göre değişmektedir.

Lisanslı depo kurucu, ortak ve yöneticilerinin Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nde belirtilen ticarete engel durumlarının olmaması önemlidir.

Kuruluş izni ve faaliyet izni ayrı kavramlardır, bu iki izin Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından ayrı ayrı verilmektedir. Kuruluş izni aldığı halde faaliyet izni almamış olan lisanslı depoculuk işletmeleri mal kabul edemezler ve ürün senedi düzenleyemezler. Kuruluş izni alan şirket, kuruluş tescilinin Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilan edilmesinden sonra en geç bir yıl içinde

faaliyet izni almak üzere Bakanlığa başvurmak zorundadır. Ancak, işlemlerde meydana gelecek bir uzama durumunda Bakanlık tarafından 1 yıl ek süre verilebilmektedir. Lisanslı depoculuk işletmelerinin kuruluşu ve faaliyet izni alınması için izlenmesi gereken prosedürler uzun sürmektedir. İstenen belgeler ve koşullar Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı uzmanları ve/veya dışarıdan sayısı üçten az olmamak üzere teknik ve uzman kişilerden bir komisyon oluşturulmakta ve şirket, lisanslı depoculuk mevzuatına uygun olarak hazırlıklarını tamamladığı zaman söz konusu komisyon şirketi ve depoları denetlenmektedir. Komisyon tarafından herhangi bir eksiklik bulunmadığı zaman kısa bir süre içerisinde Lisanslı Depo faaliyet izni (lisans) alınabilmektedir.

Kuruluşu tamamlanan bir lisanslı deponun faaliyet izni alabilmesi için;

- Kuruluş izni Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi'nde yayınlandıktan sonra 1 yıl içerisinde başvuruda bulunması,
- Kuruluşta aranılan şartları kaybetmemiş olması,
- Depoların Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından belirtilen şartları taşıması
- Yönetmeliğe uygun yeterli tartım, alet, cihaz ve kantarların bulunması,
- Borsa ve yetkili sınıflandırıcı ile sözleşme yapılması,
- Bilgi işlem altyapısının oluşturulması,
- Yönetmelikte öngörülen defter ve kayıtlara ilişkin yükümlülükleri yerine getirmesi,
- Lisanslı depo teminatının verilmesi,
- Depolama kapasitesine göre belirlenen sermayenin tamamının ödenmiş olması,
- Kayıt, bilgi ve belge sistemi ile düzenli iş akışı ve haberleşmeyi sağlayacak yeterli bir altyapı kurulması ve teknik donanım ile iç kontrol sisteminin oluşturulması,
- Lisanslı depoculuk faaliyetlerine uygun gerekli sayıda ve nitelikteki idari ve yardımcı personel ile tartıcı ve diğer teknik personelin istihdamının sağlanması gerekmektedir.

İki ya da daha fazla çeşit ürünün depolanması için bir lisans düzenlenebilmektedir. Lisans belgesinde, hangi ürünlerin depolanabileceği ve bunların maksimum kapasiteleri ile lisans kapsamında faaliyet gösteren tüm şubeler gösterilmelidir.

Lisanslar iki yıl süre için geçerlidir, devredilemez ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi'nde ilân edilir. 2 yıllık süre bitince lisansın uzatılması gerekmektedir. Lisanslı deponun depolama kapasitesinin ya da depolanacak ürün çeşitlerinin değişmesi durumunda lisansın da değişmesi gerekmektedir. Lisanslı depo işletmesinin mevzuata aykırı davranması ya da Bakanlık tarafından bir eksiklik görülmesi halinde, fiilin ağırlığına göre lisanslı depo işletmesine uyarı verilebilir, lisansı askıya alınabilir ya da iptal edilebilir.

5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu'nun 14. Maddesine göre, 2017 yılı içinde lisanslı depo işletmeleri, yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcılar, tartıcılar ile elektronik kayıt kuruluşuna verilecek lisanslara ilişkin bedeller Tablo 1'de gösterilmiştir. Lisans bedelleri lisanslı depo kapasitesine göre değişmektedir. Söz konusu bedeller her yılın Ocak ayında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından güncellenerek web sitesinde açıklanmaktadır.

Lisanslı Depo İşletmesi Lisansı							
Depo Kapasitesi (TON)							TUTAR (TL)
Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar	Pamuk	Fındık	Zeytin	Zeytinyağı	Kuru Kayısı	Antep Fıstığı	
20.000	10.000	10.000	5.000	4.000	5.000	2.000	2.000.-
20.001 – 40.000	10.001 – 20.000	10.001 – 20.000	5.001 – 10.000	4.001 – 8.000	5.001 – 10.000	2.001 – 3.000	2.500.-
40.001 – 70.000	20.001 – 40.000	20.001 – 35.000	10.001 – 25.000	8.001 – 16.000	10.001 – 15.000	3.001 – 4.000	3.000.-
70.001 – 110.000	40.001 – 70.000	35.001 – 50.000	25.001 – 50.000	16.001 – 30.000	15.001 – 20.000	4.001 – 5.000	3.500.-
110.001 ve üzeri	70.001 ve üzeri	50.001 ve üzeri	50.001 ve üzeri	30.001 ve üzeri	20.001 ve üzeri	5.001 ve üzeri	4.000.-

Tablo 1: Lisans Bedelleri – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü

Lisanslı depo işletmesinin alması gereken lisansın dışında sistemin işlemesi için alınması gereken başka lisanslar ve diğer ödemeler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Diğer Lisanslar		Tüm Lisanslar İçin	
Konu	Tutar (TL)	Konu	Tutar (TL)
Yetkili Sınıflandırıcı Lisansı	1.000.-	Lisansta Değişiklik Yapılması	Lisans Bedelinin %25’i
Referans Yetkili Sınıflandırıcı Lisansı	2.000.-	Lisans Sureti Verilmesi	Lisans Bedelinin %3’ü
Elektronik Kayıt Kuruluşu Lisansı	5.000.-	Zayi Olma Halinde Yeni Belge Verilmesi	Lisans Bedelinin %50’si

Tablo 2: Diğer Lisanslar ve Ödemeleri – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü

Lisanslı depo işletmek üzere lisans almak için müracaat edenler, depo kapasitesinin ürün rayiç bedelinin %15'inden az olmamak üzere Bakanlıkça belirlenen tutarda lisanslı depo teminatı vermek zorundadır. Bu fonun amacı lisanslı depo işletmesinin yükümlülüklerini yerine getirmemesinden dolayı ortaya çıkabilecek ve sigorta tarafından karşılanmayan mudi zararlarını karşılayabilmektir. Söz konusu fon ile ilgili düzenlemeler 31 Aralık 2005 tarih ve 26030 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği ile düzenlenmektedir.

Teminat tutarının hesaplanmasında lisanslı deponun ürün çeşidine göre kapasitesi dikkate alınmaktadır. Ürün çeşitlerinden borsada en fazla işlem gören tür ve sınıfın içinde bulunulan aydan önceki son 6 ayına ait borsada oluşan ortalama fiyat alınarak, deponun azami kapasitesi ile çarpılmakta ve bu değer %15'i alınmaktadır. Eğer Borsa'daki ortalama fiyat tespit edilemiyorsa Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından ürün için belirlenen yurt içi ve/veya yurt dışı referans borsa veya borsalarda oluşan ortalama fiyat esas alınmaktadır. İstenen teminat;

- Nakit para
- Banka teminat mektubu
- Gayrimenkul rehni
- Sorumluluk sigortası gibi nakit veya nakde çevrilebilen kaynaklardan oluşmaktadır.

Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından Kanun ile kurulmuş olup, merkezi Ankara'dadır. Her bir lisanslı depo işletmesi söz konusu nakit ya da nakde çevrilebilir teminatı Bakanlık Merkezi'ne aktarmakla yükümlüdür. Aynı zamanda lisanslı depo işletmesi mevzuatta öngörülmüş olan yükümlülüklerini yerine getirememesi durumunda Fon'a teminatları alış, satış, düzenleme ve transfer gibi her türlü tasarruflarda bulunma yetkisini gayri rücu olarak verdiğini gösteren bir yetki belgesi vermelidir. Tazmin fonu olarak Bakanlık'taki Fon Merkezi'ne gayrimenkul rehni verilmesi durumunda teminatın ne kadarının gayrimenkul rehni olabileceği de yönetmeliklerle belirlenmiştir. Eğer lisanslı deponun toplam hissesinin %51 veya daha fazlası kamu tüzel kişiliklerine, ticaret borsalarına veya tarımsal kooperatif ve birliklerine ait ise tazmin fonunun %90'ına kadar gayrimenkul rehni verilebilmektedir. Diğer lisanslı depo işletmeleri için bu oran en fazla %75 olabilir.

Lisanslı depoculuk lisansının iptal edilmesi durumunda, işletmenin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük yoksa Bakanlığın görüşü alınarak teminatlar iade edilmektedir.

Lisanslı depolarda bulunan ürünlere sigorta yapılması yönetmelik gereği zorunludur. Lisanslı depo işletmesi ve depolanan ürünler için yapılması gereken sigortalar; hırsızlık, yangın, duman, infilak, deprem, dâhili su basması, sel, grev-lokavt-kargaşalık, terör, fırtına, kar ağırlığı, yıldırım, yer kayması, kara, deniz veya hava araç çarpması ve diğer risklerdir. Lisanslı depoların sigortalarının yapılabilmesi için Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yetkilendirilen bir şirket ile çalışılması gerekmektedir. 2017 yılı itibariyle Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından

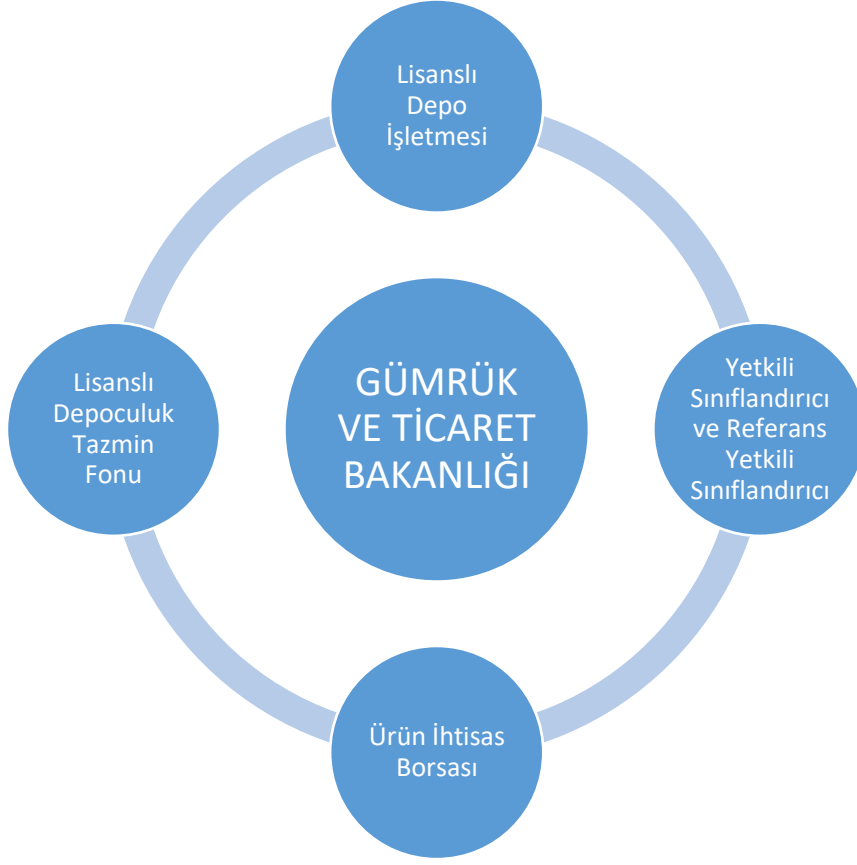
yetkilendirilen sigorta şirketleri; Ak Sigorta, Allianz, Anadolu, Ankara Anonim Türk, AIG, Ergo, Eureko, Generali, Groupama, Güneş, Işık, Liberty, Mapfre, Ray, Sompo Japan, Türk Nippon, Yapı Kredi, Ziraat ve Zurich Sigortadır.

Lisanslı depolarda bilgi işlem alt yapısı oluşturulması zorunluluktur. Yönetmelik gereği lisanslı depoculuk faaliyetlerine ilişkin gerekli bilgi işlem alt yapısı oluşturulmalı ve sertifikalar temin edilmelidir. Oluşturulan bilgi işlem alt yapısına ilgili borsanın ve talep halinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın ve Fon'un erişimi sağlanmalıdır. Bilgi işlem alt yapısı aynı zamanda elektronik ürün senedi kullanacak olan lisanslı depolar için kritik bir öneme sahiptir. Çünkü elektronik ürün senedi ile çalışılması durumunda elektronik kayıt kuruluşları ve ilgili diğer birimler ile online çalışılması gerekmektedir.

Lisanslı depo işletmelerinde ürünlerin tartılması ve ağırlıklarının tartım makbuzları ile belgelendirilmesi gerekmektedir. Bu işlem oldukça hassas bir işlem olup, tartıcıların belli özelliklere sahip ve sertifikalı kişiler olması gerekmektedir. Tartıcı olarak istihdam edilebilmek için, tartım aletlerinin özellikleri ve kullanımı konusunda Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca veya Bakanlığın belirlediği mercilerce ya da tartım aletinin satım veya kurulumunu yapan ve Bakanlıkça uygun görülen yetkili firmalarca düzenlenen sertifika veya eğitim belgesine sahip olunması gerekmektedir. Hububat lisanslı depoları için tartıcı sertifikaları Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) tarafından düzenlenen kurslar aracılığıyla verilmektedir. Tartıcılar, tartımı doğru yapacakları ve kimseye ayrımcılık yapmayacakları konusunda lisanslı depo işletmesine bir taahhütname vermektedirler. Tartımın, usulüne göre ve doğru şekilde yapılmamasından veya tartım makbuzunun düzenlenmemesinden tartıcıyla birlikte lisanslı depo işletmesi de sorumludur.

5.4. Lisanslı Depoların Çalışma Prensipleri

Lisanslı depoculuğun çalışma sisteminde birbirleriyle bağlantılı 4 birim bulunmaktadır; lisanslı depo işletmesi, ürün ihtisas borsası (yetkili ticaret borsası), yetkili ve referans yetkili sınıflandırıcı ile lisanslı depoculuk tazmin fonu.

En basit haliyle lisanslı depoların çalışma prensibi, ürünlerin kalitelerine göre sınıflandırılması ve ürün fiyatlarının her bir kalite sınıfına göre serbest rekabet piyasası koşullarında belirlenmesi, ürün alım-satım işlemlerinin de ürün senetleri aracılığıyla yapılmasıdır. Bu bağlamda lisanslı deponun yanı sıra, ürünlerin objektif kriterlere göre ve güvenilir bir şekilde sınıflandırılmasını ve fiyat oluşumunun da şahsi ilişki ve çıkarlardan bağımsız bir şekilde ürün kalitesine ve günün arz ve talep koşullarına göre oluşmasını garanti edecek iki birime daha ihtiyaç vardır. Bunlardan biri yetkili sınıflandırıcılar diğeri ise ticaret borsalarıdır. Lisanslı depoların, yetkili sınıflandırıcı ve ticaret borsası ile aralarında sözleşme yapma zorunluluğu vardır. Söz konusu sözleşmeler Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın onayından geçmelidir. Gerekliğinde Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından matbu sözleşme düzenlenebilmektedir.

Sistemin 3 ana bileşenin yanı sıra mudiler, referans yetkili sınıflandırıcılar ve tazmin fonu da sistemin önemli unsurlarıdır.

5.4.1. Yetkili Sınıflandırıcı

Tarım ürünlerini analiz eden, ürünün nitelik ve özelliklerini belirleyen, standartlara uygun olarak sınıflandıran ve bu durumu da belgelendiren laboratuvarları işleten gerçek ve tüzel kişiler "**yetkili sınıflandırıcı**" olarak adlandırılmakta ve söz konusu yetkili sınıflandırıcıların da

lisans alması gerekmektedir. Yetkili sınıflandırıcıların kuruluşu ve işleyişi ile ilgili usul ve esaslar 8 Ekim 2005 tarih ve 25960 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik ile düzenlenmektedir.

Ürünün fiyatı kalite kriterlerine göre belirleneceği için, ürün kalitesinin bağımsız, objektif ve doğru bir şekilde ortaya konması sistemin adil bir şekilde işlemesi açısından son derece önemlidir. Ürünlerin numunelerinin alınması ve analizlerinin yapılması işlemlerinin hepsi resmi kurumlarca onaylanmış yöntemlerle yapılmaktadır. Numune alınırken yürürlükte bulunan Türk Standardına ve 14.10.2004 tarih ve 25613 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan Zirai Karantina Numune Alma ve Analiz Yönetmeliği hükümlerine göre hareket edilmesi gerekmektedir. Ürün numuneleri, bulunduğu yerden yetkili sınıflandırıcı gözetiminde alınır, etiketlenir, ambalajlanıp mühürlenerek en kısa sürede analize gönderilir. Numune etiketlerinin, numune kayıt defterinin, analiz defterinin ve ilgili tüm kayıtların ne şekilde olması gerektiği Yetkili Sınıflandırıcılar ile ilgili yönetmeliğin eklerinde verilmiştir.

Yetkili sınıflandırıcıların yanı sıra hakem ve referans yetkili sınıflandırıcıları vardır. Yetkili sınıflandırıcıların yapmış oldukları ürün analiz ve sınıflandırma işlemlerine karşı herhangi bir itiraz olması durumunda, yeniden alınan numuneyi analiz etmek ve itirazı sonuçlandırmak üzere Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yetkilendirilen yetkili sınıflandırıcılara “*Hakem Yetkili Sınıflandırıcı*” adı verilmektedir. Referans yetkili sınıflandırıcı ise; görev alanındaki yetkili sınıflandırıcıların kalibrasyon, uygunluk kontrol ve denetimini yürüten, ürün analiz yöntemlerinin geliştirilmesi ve standardizasyonunun sağlanması için ulusal ve uluslararası bilimsel kuruluşlar ile çalışma yapan, eğitim veren, şahit numuneler ile itiraz ve anlaşmazlıklarda istem üzerine veya Bakanlıkça görevlendirildiğinde tarım ürünlerini analiz eden ve görüş veren, analiz metotları konusunda TS EN ISO IEC 17025 “Deney ve Kalibrasyon Laboratuvarlarının Yeterliliği için Genel Şartlar” standardına göre Türk Akreditasyon Kurumunca (TÜRKAK) akredite edilmiş bulunan kamu veya özel laboratuvarları işleten ve Bakanlık’tan lisans alan gerçek veya kamu ve özel tüzel kişileri ifade etmektedir.

Yetkili sınıflandırıcılarda bölüm sorumlusu ve yönetici bulunmalıdır. Söz konusu kişilerin konusunda lisans düzeyinde eğitim almış veya yüksek lisans ya da doktora yapmış ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi veya kimyager olması gerekmektedir. Yetkili sınıflandırıcı personeli olarak aşağıda nitelikleri verilen teknik, idari ve yardımcı personel istihdam edilebilmektedir:

- Ziraat mühendisi, gıda mühendisi, kimya mühendisi, kimyager, biyolog gibi konusunda lisans eğitimi almış kişiler,
- Konusunda iki yıllık ön lisans yapmış ya da gıda, laboratuvar ve kimya konularındaki liselerden diploma almış kişiler.

- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı veya Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ya da diğer kamu veya özel kuruluşlarca düzenlenen kursa, belli bir sertifika programına veya eğitime tabi tutularak yetkili sınıflandırıcının iş ve faaliyetlerine ilişkin bir sertifikaya hak kazanmış kişiler.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, yönetmeliğe uygun olarak kurulup işletilen kamu veya özel kuruluşların akredite edilmiş laboratuvarlarını yetkili sınıflandırıcı olarak lisanslandırabilir. Ayrıca yetkili sınıflandırıcı olmasına rağmen henüz akredite olmamış yetkili sınıflandırıcılara da belli bir süre içerisinde akredite olma ya da Türk Standartları Enstitüsünden (TSE) onay alma şartı getirebilir.

5.4.2. Ticaret Borsaları

Lisanslı depoculuk sisteminin işleyebilmesi için basılı veya elektronik ürün senetlerinin kote ettirildiği, alım satımının yapıldığı, hareketlerinin kontrol ve takip edildiği ürün ihtisas borsalarına veya ticaret borsalarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Ticaret borsaları, 2004 tarih ve 5174 sayılı Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile Odalar ve Borsalar Kanunu'nun 28. maddesinde belirtildiği üzere borsaya dâhil maddelerin alım satımı ve borsada oluşan fiyatlarının tespit, tescil ve ilânı işleriyle meşgul olmak üzere kurulan kamu tüzel kişiliğine sahip kurumlardır.

Dünya borsacılığının gelişmesi ve bugün ulaştığı düzey uzun süren tarihsel bir evrimin sonucudur. Bu evrim temelde üç yönlü bir gelişme ile olmuştur.

- İlk aşamada spot işlemlere, ara aşamada forward işlemlere, daha sonra futures ve optionslara dayalı vadeli kontrat piyasalarına dönüşüm şeklinde bir gelişme gözlemlenmiştir.
- İkinci aşamada, vadeli işlemlere konu olan tarımsal ürünler ve finansal araçlar çeşitlenmiştir.
- Üçüncü aşamada ise teknolojik olanaklar vadeli piyasaların globalleşmesini sağlamıştır.

Spot işlemler; fiziki piyasada, diğer bir ifade ile ürünün fiziki olarak hazır bulunduğu bir piyasada alım satımın yapıldığı gün veya alım satımı takip eden günün akşamına kadar ürünün teslim, tesellüm ve bedelinin ödenmesiyle tamamlanan borsa işlemleridir.

Forward işlemler; ürünün kesin teslim ve tesellümü ile bedelin ödenmesinin sözleşmenin yapıldığı tarihten tespit edilen belli bir süre sonra yerine getirilmesi ile tamamlanan işlemlerdir. Bu işlemlerde sözleşme konusu olan madde için geliştirilmiş zorunlu bir standardizasyon yoktur.

Vadeli işlemler (futures ve options); cinsi, kalitesi, miktarı, teslim ve tesellüm yerleri, gelecekteki teslim ve tesellüm vadeleri önceden belli standartlara bağlanmış tarım ürünleri ve finansal araçlar üzerine yapılan, sadece değişken olan fiyatın borsa korbeyinde açık ve yüksek sesle belirlendiği yasal ve bağlayıcı sözleşmelerin alınıp satılmasıyla oluşan işlemlerdir.

Lisanslı depoculuk sistemi esas olarak vadeli işlemler borsalarının faaliyetleri ile bağlantılıdır. Ürün standartlarının belli olması ve fiyatın borsada serbest piyasa koşullarında ve açıklık prensibi ile kaliteye göre oluşması en önemli özelliklerdir.

Günümüzde vadeli işlem piyasalarının çok gelişmiş olduğu ülkeler vardır. Özellikle ABD’de 19. Yüzyılın ortalarından itibaren yaygın bir şekilde kullanılan vadeli işlem borsaları oldukça gelişmiştir ve dünya piyasalarını yönlendirebilmektedir. Chicago Ticaret Borsası dünya tahıl ticaretine, New York Pamuk Borsası ise dünya pamuk piyasalarına yön vermektedir. Avrupa’daki Londra Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası da önemli borsalar arasındadır.

Lisanslı depoculuk sisteminin verimli çalışabilmesi için deponun bulunduğu il ya da bölgede faaliyet gösteren Ticaret Borsalarının fiyat oluşumu açısından aktif çalışması önemlidir. Eğer fiyatlar, gelişmiş ülkelerdeki gibi kalite sınıflarına göre ve borsada oluşursa lisanslı depoculuk faaliyetlerinin kurulması ve yaygınlaşması mümkün olacaktır. Ürün fiyatının ticaret borsalarında oluşması sayesinde ürün senetleri ile işlem yapmak mümkün olacak ve piyasa fiyatı daha şeffaf olacaktır.

Ülkemizde gerçek anlamda ürün fiyatlarının oluştuğu birkaç Ticaret Borsası bulunmaktadır. Polatlı Ticaret Borsası hububat fiyatlarının oluşumunda Türkiye’de ilk çalışmaları yapan ve günümüzde de en aktif çalışan borsadır. Hububatın Polatlı Ticaret Borsası’nda fiyatının oluşması ve satış aşamaları örnek olması açısından aşağıda açıklanmıştır;

- I. Üreticiler ve tacirler Borsa satış salonunda satmak istedikleri ürünlerini kendi ya da kiraladıkları nakliye araçları ile Borsa merkezine getirerek tartım işlemleri ve numune alınması amacıyla sıraya girmektedirler.
- II. Tam elektronik bilgisayar destekli kantarlarda ilk aşamada satıcı ve ürüne ilişkin bilgiler sisteme kayıt edilmektedir. Numune alma operatörü otomatik sonda yardımıyla numune alma standartlarına uygun bir şekilde ürün numunesi almaktadır. Ürün numunesi yer altından geçen taşıyıcı borular ile laboratuvar bölümüne aktarılmaktadır. Kantar görevlisi, numune alma operatörü ve numune karşılayıcı arasındaki koordinasyon telekonferans sistemi ile sağlamaktadır.
- III. Laboratuvara ulaşan ürünler toplama kaplarında toplanmaktadır. Ürün numuneleri karşılayıcı tarafından kalite ve sınıflandırma işlemi için plastik tabaklara aktarılmaktadır. Ürünün karışmaması için telekonferans sistemi ile ürünün kantar tartım numarası, araç plakası ve ürün cinsi ilk analiz fişine eklenmektedir. Bu aşamada üretici ya da tüccara ilişkin hiçbir bilgi verilmemektedir. Bu durum fiyat oluşumunun

sağlıklı bir şekilde yürütülmesi açısından önemlidir. Numune TSE (Türk Standartları Enstitüsü) standartlarına göre kalite ve sınıflandırılması yapılmak üzere işlem sırasına alınmaktadır.

- IV. Ürün numuneleri ilk olarak numune bölücü yardımıyla “şahit numune” ve “analiz yapılacak numune” olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Homojen olarak hazırlanan şahit numune saklanmak üzere analiz fişiyle poşetlenerek ayrılmaktadır.
- V. Yürürlükte bulunan TSE Standardına göre ürünün analizleri yapılmaktadır. TSE standartlarına göre ürünün kalite ve sınıfını etkileyen tüm değerler operatör tarafından kantar tartım numarasına göre sisteme girilmektedir. Ürüne ait Laboratuvar Analiz Raporu düzenlenir ve sistem ürünü aynı anda satış salonu ekranındaki satışa sunulacak ürünler listesine ilave edilmektedir. Ürün numunesi, laboratuvar analiz raporu ile birlikte tabağa konmakta ve ağzı kapatılmaktadır. Ürün numunesi satışı yapılmak üzere satış salonuna asansör ile gönderilmektedir.
- VI. Çift taraflı ayna sistemiyle alıcıların ürün sahibini göremediği ancak; ürün sahibinin alıcıyı görebildiği satış salonunda satış sırası gelen ürün, satış görevlisi tarafından laboratuvar analiz sıra numarasına göre ekrana getirilmektedir. Ekranda ürüne ait laboratuvar sıra numarası, ürün cinsi, kalite derecesi, tahmini kilosu ve laboratuvar analiz bilgileri ekrana yansıtılmaktadır. Aynı zamanda görevliler tarafından o ürüne ait numune alıcılara fiziki olarak dağıtılmaktadır.
- VII. Satış görevlisi sesli yanıt sistemiyle ekranda görülen ürünün satış işlemini başlatarak açık arttırma satışını düzenlemektedir. Açık arttırma sonucunda oluşan en yüksek fiyat ve alıcı firmanın ismi sisteme kaydedilmekte ve satış sonlandırılmaktadır. Satış durumuna göre işlemler satış ekranında farklı renklerde gösterilmektedir. Satışı gerçekleşen ancak, alıcı tarafından onaylanmayan işlemler sarı bantta, satıcı tarafından onaylanan ve tescilli gerçekleşen işlemler mavi bantta ve iptal işlemleri de kırmızı bantta gösterilmektedir. Satış ekranının alt bölümünde diğer borsalara ait ürün fiyatları alıcı ve satıcının bilgisine sunulmaktadır.
- VIII. Ekranda birinci kısımda satışa sunulacak ve satışı gerçekleşen ürünlere ait bilgiler gösterilmektedir. İkinci kısımda satışa sunulan ürünlere ait ürün cinsi, kalite sınıfı, tahmini miktarı ve laboratuvar analiz değerleri yansıtılmaktadır. Üçüncü kısımda ise o an itibarıyla işlem gören ürünlerin kalite sınıflandırmasına göre ürün cinsi, en düşük, en yüksek, ortalama fiyatları, miktar ve işlem adedi yer almaktadır. Sistem 5 dakika aralıklarla fiyat bilgilerini web ortamında otomatik olarak güncellemekte ve anlık fiyat hareketleri yayınlanmaktadır.
- IX. Satış işlemi tamamlanan ürünün kime ait olduğu ilk defa salonda anons edilmekte ve üreticiye alıcısı ve fiyatı belli olan ürün teslim edilmektedir. Üretici kendi açısından fiyat değerlendirmesini yaparak, ürününü satma veya iptal etme yönündeki talebini görevliye iletmektedir.
- X. Üreticinin talebi işlemi iptal etmek ise işlem sistemden iptal edilmekte ve üreticinin hiçbir sorumluluğu yoktur. Ancak ürünü satmak ister ise ilk tescil bölümünde sistemden alım satım işlemi onaylanarak müşterek alım satım beyannamesi

düzenlenmekte ve satıcı tarafından imzalanmaktadır. Böylece alım satım işlemi gerçekleşmiş olmaktadır. Sistem o andaki satışa ait işlemleri ekrana otomatik olarak yansıtmakta ve alıcı satın aldığı ürünün satış işleminin gerçekleşip gerçekleşmediğini ekrandan takip etmektedir. Daha sonra ürüne ait numune, alıcıya ait depo numarası, laboratuvar analiz raporu, satış fiyatını içeren ilk tescil pusulası ile birlikte torbalanarak üreticiye verilmektedir.

XI. Üretici numune torbası ile birlikte ürününü alıcı deposuna götürerek teslim etmektedir. Daha sonra borsa görevlileri ilgili alıcı deposunda satış işleminin teslim, tesellüm ve tediye bakımından yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini kontrol ederek satılan ürüne ait müstahsil makbuzuna tescil tarih numarası verilerek müşterek alım satım beyannamesi tamamlanmaktadır. Ülkemizde aktif satış yapan ticaret borsalarından bazıları; Polatlı, Konya, Eskişehir, Edirne ve İzmir Ticaret Borsalarıdır. TR81 Bölgesinde mevcut durumda hiçbir ticaret borsasının satış salonu bulunmamaktadır.

5.4.3. Ürün Senedi

Ürün senetleri, ürün lisanslı depoya teslim edildikten sonra ürün sahibine (Mudiye) verilen ve ürünün fiziki miktarı ile kalite sınıfını gösteren kıymetli bir evraktır. 5300 sayılı Kanuna göre; lisanslı depo işletmesince düzenlenen, ürünün mülkiyetini temsil ve rehnini temin eden kıymetli evraklar “ürün senedi” olarak adlandırılmaktadır. Basılı olabildiği gibi, elektronik ürün senetleri de bulunmaktadır. Elektronik ürün senetleri ile ilgili usul ve esaslar 12 Kasım 2011 tarih ve 28110 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği ile düzenlenmektedir. Ürün senetleri, birbirini takip eden seri numaralı ve varsa lisanslı depo işletmesinin logosunu taşıyacak şekilde, giderleri lisanslı depo işletmesince ödenmek üzere filigranlı ya da özel kâğıtlara Gümrük ve Ticaret Bakanlığınca darphanede bastırılır ve lisanslı depo işletmesine tutanakla teslim edilir.

Ürün senedinin üzerinde lisanslı depoya, mudiye ve ürüne ilişkin bilgiler yer almakta, aynı zamanda da ciro ve rehin bilgileri gösterilmektedir. Ürün senetleri yardımıyla mallar fiziki olarak gösterilmeksizin alım-satım işlemi yapılabilmekte ve senetler teminat gösterilerek kredi alınabilmektedir. Ürün senetleri kıymetli evrak niteliğinde olup, Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği’ne göre;

- Ürün senedi, nama veya emre yazılı olarak ciro edilebilir veya edilemez şeklinde düzenlenmekte, teminat olarak verilebilmektedir.
- Bütün basılı ürün senetlerinin bir adet sureti olur ve suretler açık ve belirgin bir şekilde basılı veya damgalı olarak “Surettir-Ciro Edilemez” ibaresini taşımaktadır.
- Aynı ürüne ait veya aynı seri numaralı birden çok ürün senedi ile düzenlenip iptal edilmemiş ürün senedinin temsil ettiği ürünün bir bölümü veya tamamı için başka bir ürün senedi düzenlenememektedir.

- İlgili mevzuatına göre analiz ve sınıflandırılması yapılmayan veya analiz ve sınıflandırmaya ilişkin itiraz süreci sonuçlanmayan ürüne ilişkin ürün senedi düzenlenememektedir.
- Ürün senedi, tartım makbuzu, analiz ve sınıflandırma belgesi ile delil niteliğine haiz diğer belgeler ürünün mülkiyetinin ispatında kullanılabilmekte ve bu belgeler mevzuatta aksi öngörülmedikçe ürünün aynı miktar, tür, sınıf ve kalitede mudiye geri verilmesini garanti etmektedir.
- Ürün senedine ilişkin, Kanun ve Yönetmelikte öngörülmeyen durumlarda Türk Ticaret Kanunu'nda düzenlenen makbuz senedine ilişkin hükümler uygulanmaktadır. Elektronik ürün senetleri de basılı ürün senedi hükmünde olup, basılı ürün senetleri ile aynı hak ve yükümlülükler sahiptir. Ancak, aynı ürün için hem basılı hem de elektronik ürün senedi düzenlenememektedir. Ülkemizde elektronik ürün senedi kullanımına geçen ilk lisanslı depo pamuk üzerine faaliyet gösteren Elidaş'dır (Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.).

Elektronik ürün senetleri ile işlem yapmak isteyen lisanslı depo işletmeleri, elektronik ürün senetlerine ilişkin işlemleri yürütmek üzere Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumunca yetkilendirilmiş bir elektronik sertifika hizmet sağlayıcısından ilgili personeli için nitelikli elektronik sertifika almak durumundadır.

Elektronik ürün senedine ilişkin işlemler elektronik kayıt kuruluşları aracılığıyla yürütülmektedir. Elektronik kayıt kuruluşları, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'ndan lisans almış, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kaydileştirilmesine karar verilmiş sermaye piyasası araçlarını saklayan ve işlemleri gerçekleştiren kuruluşlardır. Türkiye'de kurulmuş olan tüm menkul kıymetlerin kaydileştirilmesi ve saklanması Merkezi Kayıt Kuruluşu A.Ş. (MKK) tarafından yapılmaktadır. MKK, Sermaye Piyasası Kurulu tarafından kaydileştirilmesine karar verilmiş sermaye piyasası araçları için Türkiye'nin Merkezi Saklama Kuruluşu'dur. 2012 yılında Merkezi Kayıt Kuruluşu'na (MKK), Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından elektronik ürün senedine ilişkin kayıtların tutulacağı "*Elektronik Kayıt Kuruluşu Lisansı*" verilmiştir.

MKK, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü ile birlikte "e-ÜRÜN: Elektronik Ürün Senetleri Merkezi" başlıklı bir proje yürütmüştür. Söz konusu proje ile pamuk üzerine faaliyet gösteren Elidaş ve Takasbank ile çalışmalar yapılmış ve başarı sağlanarak Elidaş'ın elektronik ürün senedine geçişi sağlanmıştır. e-ÜRÜN projesi ile tarım sektörünün ve finansal piyasaların entegrasyonu açısından önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Elektronik ürün senetlerinin MKK'da kaydi olarak ve yatırımcı bazında takip edilmesi, İstanbul Finans Merkezi'nin eylemleri arasında yer alan Ürün İhtisas Borsası'nın kurulması ve faaliyete geçmesi konusunda kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir.

Elektronik ürün senedi kullanacak olan lisanslı depo işletmelerine MKK tarafından elektronik bir sertifika aracılığıyla şifre verilmektedir. Lisanslı depo yetkilisi bilgisayardaki sisteme söz konusu şifre ile girmektedir. Sisteme giren yetkili ürün senedine ilişkin bilgileri doldurarak çıkış yapmakta ve sistemden çıkıldığı zaman üretici banka hesabında ürün senedini görebilmektedir. Ürün senedi düzenlendiği zaman MKK üreticinin bankasına ve üreticiye kısa mesajla (SMS) bildirimde bulunmaktadır. Üreticiler ya da elektronik ürün senedini elinde bulunduran kişiler ürün senetlerini e-MKK Bilgi Portalı'ndan kontrol edebilmektedirler. Elektronik ürün senetlerinin alım – satım işlemleri için alıcıların ve satıcıların bankaya talimat vermesi gerekmektedir. MKK ile çalışacak bankaların sistemlerinin MKK ile uyumlu olması gerekmektedir.

Elektronik ürün senetleri ile işlemlerin daha hızlı ve güvenilir bir şekilde yürütülmesi mümkün olmakta ve ürün senetlerinin teminat olarak kullanımı kolaylaşmaktadır. Özellikle bankaların tarım sektörüne kullandıkları krediler karşılığında teminat olarak ürün senetlerini kullanmaları durumunda teminatlar daha güvenilir ve likit olacak ve bu sayede tarımsal kredilerin daha kolay ve hızlı çıkması mümkün olacaktır. Bankaların dışında üreticilerin kredi ihtiyacını diğer finans kuruluşlarından karşılaması kolaylaşacaktır. Elektronik ürün senetleri aracılığıyla tarım sektörünün ve finansal piyasaların entegre edilmesi durumunda aynı Chicago Ticaret Borsası'nda gerçekleştiği üzere ülkenin herhangi bir yerindeki yatırımcılar elektronik ürün senedi alım-satımı yapabilecektir. Diğer bir ifade ile ilerleyen dönemde ürün senetleri de herhangi bir sermaye piyasası aracına yatırım yapıldığı gibi kullanılacaktır.

Elektronik ürün senetlerinin sayılan pek çok faydasına karşılık, genel eğitim düzeyleri düşük ve online işlemleri kullanma konusunda tutucu olan üreticiler dikkate alındığında sistemin anlaşılmasının ve gelişmesinin istenen hızda olmaması olasılığı vardır.

5.4.4. Lisanslı Depoculuk Sisteminin İşleyişi

Lisanslı depoculuk sistemin iyi işleyebilmesi için gerekli temel şartlar;

- Genel kabul görmüş ürün standartları
- Laboratuvar/referans laboratuvar organizasyonu
- Sistem araçları arasında uygun bilgi iletişim ağı
- Ücreti uygun ve güvenilir lisanslı depolar
- Ürün senedinin alınıp satıldığı borsalar
- KDV'den arındırılmış ürün senedi ticareti
- Tarım ürünlerinin ihraç ve ithalatına ilişkin istikrarlı bir dış ticaret rejimi
- Tarım ürünlerinin fiyatlarının müdahale olmadan serbest piyasa koşullarında oluşması
- Sistemde yer alan başlıca kişi, kurum ve kuruluşlar
- Üreticiler
- Tüccarlar
- Sanayiciler

- Lisanslı Depolar
- Ürün Borsaları
- Bankalar
- Sigorta Şirketleri
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

TR81 Bölgesi'nde kurulması planlanan lisanslı deponun çalışma prensipleri ayrı açıklanacağı için bu bölümde ürün ayrımı olmaksızın lisanslı deponun genel hatlarıyla çalışma şekli açıklanacaktır.

5.4.4.1. Ürünün Teslimi

- I. Üretici veya Şirket, ürünü ile lisanslı depo işletmesine gelir. Girişte “tartım” bölümünde bulunan yerde kimlik bilgileri bilgisayar sistemine girilmektedir.
- II. Üretici ve/veya Şirket ürününün “aynen” ya da “mislen” depolanmasını istediğini beyan etmektedir.
- III. Ürünle dolu olan kamyon kantara alınarak tartılmaktadır. Tartım işlemini yapan tartıcıların sertifikalı olması gerekmektedir.

- IV. Otomatik Sonda (pinomatik sistem) yardımıyla kamyonun ürünü numunesi alınmaktadır.

- V. Sonda ile alınan numune yer altındaki boru sistemi ile laboratuvara gitmektedir. Bu esnada kantarcı, sonda görevlisi ve laboratuvar arasında üçlü telekonferans yapılarak bilgi akışı sağlanmaktadır.
- VI. Ürünün analizi yapılmaktadır. Analiz sonuçları bilgisayar sistemine girmektedir.
- VII. Analiz sonuç belgesi üretici/şirkete gösterilmektedir. Söz konusu belge ürünün kalite sınıfını da belirtmektedir. Üretici/şirketin onayı istenmektedir.
- VIII. Ürün analiz belgesine onay verilince mudiye depo teslim fişi verilmektedir. Depo teslim fişi ürünün kalite sınıfına göre hangi depoya gideceğini göstermektedir.
- IX. Kamyon kendisine belirtilen siloya giderek ürünü boşaltmaktadır.
- X. Boşalan kamyon boş olarak tekrar kantara çıkartılmakta ve darası alınmaktadır.
- XI. Kamyonun darası alındıktan sonra, dolu tartımı ile arasındaki fark alınarak teslim edilen net ürün miktarı belirlenmektedir.
- XII. Net ürün miktarı belirlenince bu değer, analiz sonuçları ile birlikte, lisanslı deponun muhasebe bölümünün bilgisayar kayıtlarında görülmektedir.
- XIII. Muhasebe bölümü "ürün senedini" düzenlemektedir.
- XIV. Ürün senedi mudiye teslim edilmektedir.

5.4.4.2. Ürünün Teslim Alınışı

- XV. Mudi ürünü sattığında (ürün senedi her ciro edildiğinde) bu durum lisanslı depoya bildirilmektedir. Ürünün Ticaret Borsasında satılması durumunda Borsa, lisanslı depoya online bildirimde bulunmaktadır.
- XVI. Mal sahibi, ürünü almak için boş kamyon ile lisanslı depoya gelmektedir.
- XVII. Muhasebeye ürün senedi verilmektedir. Muhasebe bölümü ürünü teslim almaya gelen kişinin kimlik bilgilerini kontrol etmektedir.
- XVIII. Mal sahibi ekspere yönlendirilmektedir. Ekspere tarafından "depo çıkış belgesi" düzenlenmektedir.
- XIX. Boş kamyon kantarda tartılmaktadır.
- XX. Depo görevlisi, kamyonu doluyor yapmaktadır.
- XXI. Kamyon dolu olarak tekrar tartılmaktadır.
- XXII. Kamyondan otomatik sonda ile numune alınmaktadır.
- XXIII. Alınan numune yer altı boru sistemi ile laboratuvara iletilmektedir. Bu esnada kantarcı, sonda görevlisi ve laboratuvar arasında üçlü telekonferans yapılarak bilgi akışı sağlanmaktadır.
- XXIV. Ürünün analizi yapılmaktadır. Analiz sonuçları bilgisayar sistemine girilmektedir.
- XXV. Bu arada ürün ile ilgili herhangi bir kalite farkı ortaya çıkarsa bu farkın bedeli, o gün için Borsa'da oluşan ürün bedeli baz alınarak mal sahibine ödenmektedir.
- XXVI. Ekspere analiz sonuçlarını onaylamaktadır.
- XXVII. Muhasebe depolama ve hamaliye ücretlerini alıcıdan tahsil etmektedir.
- XXVIII. Ürün senedi iptal edilmektedir.
- XXIX. Ürün çıkışı gerçekleştirilmektedir.

Sistemin çalışma şekli özet olarak aşağıda akış şeması yardımıyla gösterilmiştir.

GİRİŞ

Ürün lisanslı depoya araçla getirilmektedir.

Araç ve ürün ile ilgili bilgiler bilgisayar sistemine işlenmektedir.

Araç kantarda dolu iken tartılmaktadır. Tartım işlemi lisanslı kişiler tarafından yapılmaktadır.

Araçtan numune alınmaktadır. Bu işlem için genellikle otomatik sondalar kullanılmaktadır.

Numune telekonferans yöntemi ile laboratuvara iletilmektedir. Kantarcı, sonda görevlisi ve laboratuvar görevlisi arasında bilgi akışı sağlanmaktadır.

Ürün analizi yapılmaktadır. Ürün sahibine gösterilerek onay alınmaktadır.

Ürün kalite sınıfına göre ilgili depoya gönderilmektedir.

Ürün sahibi malı almak için gelir, muhasebeye kontroller yapıлып, depo çıkış belgesi verilmektedir.

T.C. ÇIKIŞ KONTROL FİŞİ				
Sıra No : Tarih :				
ÖZET BEYAN No / Tarih	TARİHİ MÜHÜR No.	BELGE ADI No / Tarih	ÇIKIŞ KASAP ADRESİ	ELİMASI ÇİPNO
Kamyonun otomatik tartım aletini			Takaruklu tartım için ilgili makineye geçişini	
			Kamyonun Analizi Mühürü	
			Elmasın Tartım Mühürü	

Ürün sahibi malı almak için boş kamyonla gelmekte ve kamyon kantarda tartılmaktadır.

Kamyon tekrar kantarda tartılmakta ve numune alınarak analiz edilmektedir.

Üründe herhangi bir kalite farkı yoksa muhasebe işlemleri yapılmakta ve ürün senedi iptal edilmektedir.

T.C. ÇIKIŞ KONTROL FİŞİ				
Form No : Tarih : / /				
ÖZET BEYAN No / Tarih	TARİH MÜHÜRÜ No	BELGE ADI No / Tarih	ÇIKAN KİŞİ ADRESİ	BELGENİN ÇİFTİ
Ezzerler tarafından teslim alınan		Tutarında teslim alınan aynı miktarda teslim alınmıştır.		
		Çıkarılan Tutar Miktarı		
		Alınan Tutar Miktarı		

ÇIKIŞ

Lisanslı depolar, depolamak üzere kabul ettikleri ürünü aynı miktar ve aynı kalitede geri vermekle yükümlüdürler. Ancak, tarım ürünlerinin organik karakterli olmasından dolayı, depolama süresi ve koşulları ile iklim ya da çevre etkisi ile depo tarafından teslim alınan üründe bazı fireler ortaya çıkabilmektedir. Bu durum dikkate alınarak lisanslı depo işletmesinin kendi bölgesindeki ticaret odası veya borsasının da görüşünü alarak depolama dönemi öncesinde fire oranlarının gösterildiği bir fire tarifesi hazırlaması ve bu tarifeyi Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın onayına sunması gerekmektedir. Depolanan üründe herhangi bir fire meydana gelirse, lisanslı depo işletmesi meydana gelen fire "fire tarifesindeki oranlar" içerisinde kalması kaydıyla iki yol izleyebilir. Birincisi depoya kabul edilen ürünü, ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak hesaplanan bedeli karşılığında aynı miktarda teslim edebilir. İkincisi ise depoya kabul edilen ürünü fire tarifesinde belirlenen fire oranını düşerek geri verebilir. Meydana gelen fire, fire oranları tarifesinden yüksek ise öncelikle ürün bedelinin ödenmesi için sigortaya başvurulur. Eğer, meydana gelen fire sigorta kapsamında ödenemiyorsa mudinin başvurusu üzerine lisanslı depo işletmesi, aynı nitelik ve miktardaki ürünü başvuru tarihinden itibaren en geç 7 iş günü içinde temin ederek teslim eder ya da başvuru tarihinde borsada oluşmuş fiyatı, bu tarihte fiyat oluşmamış ise başvuru tarihinden önceki son beş işlem gününde borsada oluşmuş fiyatların ortalaması esas alınmak üzere hesaplanacak bedelin % 5 üzerindeki bir tutarı mudiye öder. Mudi zararı bu şekilde ödenemezse devreye Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu girer.

Lisanslı depolarda "prim" ve "indirim" tarifeleri bulunmaktadır. Bu tarifeler ürünlerin depoya bırakıldıkları zamanki kaliteleri ile teslim alındıkları zamanki kaliteleri arasında herhangi bir fark oluşması durumu için hazırlanmıştır. Bu tarifeler ürünlerin karıştırılarak depolanması esnasında ortaya çıkan küçük kalite farklılıkları için kullanılmaktadır. Burada iki durum söz konusudur;

- Mudinin lisanslı depodan teslim aldığı ürün, teslim ettiğinden kaliteli çıkar ise, mudi tarafından ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak kalite farklılığından doğan fiyat farkı indirim tarifesi olarak lisanslı depo işletmesine ödenmektedir.

- Mudinin lisanslı depoya teslim ettiği ürün, teslim aldığından kaliteli çıkar ise, lisanslı depo işletmesi tarafından ürünün niteliğine göre teslim tarihinde borsada oluşan ortalama fiyat baz alınarak kalite farklılığından doğan fiyat farkı prim olarak mudiye ödenmektedir.

Lisanslı depo işletmesi, lisansı askıya alınmış olsa bile her zaman, sorumluluğu altında bulunan ürünlerin muhafazasında gerekli dikkati ve özeni göstermekle yükümlüdür.

5.5. Lisanslı Depoculuk Mevzuatı ve Teşvikler

Ülkemizde Lisanslı Depoculuk hakkındaki ilk yasal düzenleme 17 Şubat 2005 tarih ve 25730 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren 10 Şubat 2005 tarih ve 5300 sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu ile başlamıştır. Söz konusu Kanunu takiben hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar, fındık, pamuk, zeytin ve zeytinyağı lisanslı depoları için yönetmelikler çıkartılmıştır. Ürünlere ilişkin yönetmeliklerin yanı sıra elektronik ürün senedi yönetmeliği ile yetkili sınıflandırıcıların lisans alma, faaliyet ve denetimleri hakkında yönetmelikler oluşturulmuştur. 12 Nisan 2013 tarihinde 28616 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren “Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği” ile ürün bazındaki yönetmeliklerin ortak kısımları tek bir yönetmelik çatısında toplanmış ve her bir ürün yönetmeliklerinin yerine tebliğler çıkartılmıştır.

Lisanslı Depoculuğa İlişkin mevzuat Tablo 3’de verilmiştir.

Mevzuat Türü ve Adı	Yayınlandığı Resmî Gazete Tarih ve Sayısı
Lisanslı Depoculuk Kanunu (5300 Sayılı)	17 Şubat 2005 ve 25730
Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Genel Yönetmelik	09 Mart 2005 ve 25750
Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik	08 Ekim 2005 ve 25960
Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği	21 Aralık 2005 ve 26030
Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği	12 Kasım 2011 ve 28110
Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	12 Kasım 2011 ve 28110
Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18 Ocak 2013 ve 28532
Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik	18 Ocak 2013 ve 28532
Lisanslı Depoculuk Yönetmeliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Pamuk Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Zeytin Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616

Zeytinyağı Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Fındık Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Kuru Kayısı Lisanslı Depo Tebliği	12 Nisan 2013 ve 28616
Lisans Alarak Faaliyet Gösteren Depolarda Muhafaza Edilen Tarımsal Ürünler İçin Kira Destekleme Ödemesi Yapılması Hakkında Tebliğ	1 Ocak 2015 ve 29239
Antepfıstığı Lisanslı Depo Tebliği	29 Eylül 2016 ve 29842
Kuru Üzüm Lisanslı Depo Tebliği	1 Nisan 2017 ve 30025

Tablo 3: Lisanslı Depoculuğa İlişkin Mevzuat – Kaynak: Resmî Gazete

Tablo 3’de sıralanan mevzuat Ürün İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkında Genel Yönetmelik haricinde direkt olarak lisanslı depoculuk ile ilgilidir. Ürün İhtisas Borsaları Hakkındaki Yönetmelik konu ile yakın ilgisi dolayısıyla lisanslı depoculuk mevzuat listesine eklenmiştir. Buna karşılık, farklı kanun, yönetmelik ve kararlarda da lisanslı depoculuk ile ilgili maddelere rastlanmaktadır.

2009 tarih ve 5904 sayılı Gelir Vergisi Kanununun 4. Maddesi ve 13 Ağustos 2009 tarih ve 27318 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanan “Kurumlar Vergisi Genel Tebliği” uyarınca 5300 sayılı Lisanslı Depoculuk Kanunu kapsamında düzenlenen ürün senetlerinin elden çıkartılmasından doğan kazançlar 31.12.2014 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden istisna edilmiştir. Bu düzenleme tarım ürünleri ticaretini kolaylaştırmak ve geliştirmek üzere oluşturulan tarım ürünleri lisanslı depoculuk sisteminin teşvik edilmesi amacıyla yapılmıştır. Gelir Vergisi Kanunu’nun 9. Maddesine göre; 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa göre düzenlenen ürün senetlerinin, senedin temsil ettiği ürünü depodan çekecek olanlara teslimine ait katma değer vergisinin ödenmesinden lisanslı depo işleticileri sorumludur.

16 Haziran 2012 tarih ve 28325 sayılı Resmî Gazete’ de yayınlanarak yürürlüğe giren “Hububat Ürünü Alımı ve Satımı Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar”ın 1. Maddesine göre Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO) 5300 sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanununa ilişkin uygulamaları geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla faaliyetlerde bulunmaya, belirleyeceği usul ve esaslarla lisanslı depoculuk şirketleri tarafından düzenlenecek ürün senetlerini satın almaya ve bu hususlara ilişkin iş ve işlemleri yapmaya yetkili kılınmıştır. Aynı kararın 2. Maddesi lisanslı depoculuk işlemlerinde kullanılan ürün senetleri karşılığı avans ve kredi kullanımına ilişkin esasları aşağıdaki şekilde belirlemiştir;

- TMO, belirleyeceği esaslar çerçevesinde makbuz senedi veya ürün senedi karşılığı avans ödemeye yetkilidir.
- Bankaların, TMO tarafından 11.8.1982 tarihli ve 2699 sayılı Umumi Mağazalar Kanunu hükümlerine göre düzenlenen makbuz senetleri ile lisanslı depoculuk şirketleri tarafından 5300 sayılı Kanun hükümlerine göre düzenlenen ürün senetleri karşılığında gerçek veya tüzel kişilere kullandıracağı kredilerde Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu kesintisi oranı %0’dır. Bankaların söz konusu krediler nedeniyle lehe aldıkları paralar %1 oranında banka ve sigorta muameleleri vergisine tabidir.

Yukarıdaki madde kapsamında kullanılan kredilere esas olan makbuz senetleri ile ürün senetlerinin bankalar tarafından TMO'ya devredilmesi durumunda, alım ve ödemeye ilişkin usul ve esaslar TMO tarafından belirlenecektir.

TMO, makbuz senedi veya ürün senedi karşılığında kredi kullanan gerçek veya tüzel kişilerin, ürünlerini TMO'ya satmamaları durumunda, kullandıkları kredilere ilişkin yıllık faiz oranının azami %25'ine kadar kısmını karşılamaya ve buna ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkilidir.

Lisanslı depoya teslim edilen ürünler vergi muafiyeti kapsamındadır. Yukarıda sıralanmış olan kararlar özetlenecek olursa;

- Ürünün lisanslı depoya tesliminden sonra ürün senedinin Borsada alınıp satılması, KDV'den muaftır. Ancak ürünün lisanslı depodan çekilmesi sırasında %1 KDV uygulanacaktır.
- Mudiler ile lisanslı depo işletmesi arasında düzenlenen sözleşme ve ürün senetleri damga vergisinden muaftır.
- Ürünü, doğrudan lisanslı depoya teslim eden üreticilerden %2 oranındaki zirai stopaj kesintisi yapılmayacaktır.
- Ürün senetlerinin Borsada el değiştirmesinden doğan kazançlar, 31.12.2018 tarihine kadar gelir ve kurumlar vergisinden muaftır.

19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmî Gazete' de yayınlanarak yürürlüğe giren Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar'a göre yatırım teşvik belgesi alan işletmelere devlet yardımları uygulanacaktır. Söz konusu yardımlar genel, bölgesel, büyük ölçekli ve stratejik yatırımlar olmak üzere 4 ana kategoride ele alınmış ve iller gelişmişlik derecelerine göre sınıflandırılarak hangi teşvikten ne ölçüde yararlanacakları belirlenmiştir. Yapılan sınıflandırmada gelişmişlik düzeyi en yüksek "1" ve en düşük "6" olmak üzere 6 bölge oluşturulmuştur. TR81 Bölgesi illerinden Zonguldak ve Karabük 3., Bartın ise 4. bölgede yer almaktadır. Kurulması Planlanan Lisanslı Depo ise Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde düşünüldüğünden burası 4. Bölge'de yer almaktadır. Teşviklerin uygulama oranları bölgelere göre değişiklik göstermekle birlikte genel hatlarıyla;

- KDV İstisnası
- Gümrük Vergisi Muafiyeti
- Vergi İndirimi
- Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği
- Yatırım Yeri Tahsisi
- Faiz Desteği şeklinde uygulanmaktadır.

Destek Unsurları			BÖLGELER					
			I	II	III	IV	V	VI
KDV İstisnası			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Gümrük Vergisi Muafiyeti			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Vergi İndirimi	Yatırıma Katkı Oranı (%)	OSB ve EB Dışı	15	20	25	30	40	50
		OSB ve EB İçi	20	25	30	40	50	55
Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği		OSB ve EB Dışı	2 yıl	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl
		OSB ve EB İçi	3 yıl	5 yıl	6 yıl	7 yıl	10 yıl	12 yıl
Yatırım Yeri Tahsisi			✓	✓	✓	✓	✓	✓
Faiz Desteği	İç Kredi Döviz / Dövizle Endeksli Kredi		-	-	3 Puan	4 Puan	5 Puan	7 Puan
			-	-	1 Puan	1 Puan	2 Puan	2 Puan
Sigorta Primi İşçi Hissesi Desteği			-	-	-	-	-	10 yıl
Gelir Vergisi Stopajı Desteği			-	-	-	-	-	10 yıl

Tablo 4: Bölgesel Destekler

Yatırım yeri tahsisinde Maliye Bakanlığı Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nün kamu taşınmazlarının yatırımlara tahsisindeki usul ve esaslar dikkate alınmaktadır. Mülkiyeti; hazineye, özel bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere ait olan taşınmazlar ile Devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerler yatırımlara tahsis edilebilmektedir.

Yatırım yeri tahsisi teşvikinden yatırım teşvik belgesi sahibi olan veya yatırım teşvik belgesine esas olmak üzere Hazine Müsteşarlığınca; firma adı, yatırımın konusu, kapasitesi gibi yatırımın karakteristik değerlerini içerecek ve yatırım yeri tahsis edileceğine ilişkin yazı verilmiş olan firmalar yararlanabilmektedir. Taahhüt edilen yatırım tutarı on milyon TL'yi aşması halinde fizibilite raporu ve finansman tablosuna ihtiyaç bulunmaktadır. Lisanslı depoculuk yatırımı yapmak isteyen firmaların yatırım teşvik belgesi elde ederek çeşitli devlet yardımlarından faydalanmaları mümkündür.

5.6. Lisanslı Depoculuğun İlgili Kesimlere Faydaları

Lisanslı depoculuğun faydaları; ülke geneli, üreticiler ve tüccarlar açısından ayrı ayrı ele alınabilir. Lisanslı depoculuğun yaygınlaşması halinde, diğer bir ifade ile bir ülkede üretilen ve pazara arz edilen üretimin en azından yarıya yakını söz konusu depolarda saklandığı takdirde ülkedeki tarım ürünleri piyasasının kontrolü kolaylaşacaktır. Ürün senetleri, nakit ve forward piyasaların yaratılmasına katkıda bulunarak, rekabeti canlandırmakta, işlem maliyetlerini azaltmakta ve ülkenin tarım ürünleri ticaretinin uluslararası tarım ürünleri piyasaları ile entegrasyonu kolaylaşmaktadır. Hükümetlerin arz fazlasını ya da ürün fiyatlarını kontrol altına almak istedikleri durumda lisanslı depolar önemli fonksiyonlara sahip olmaktadır. Lisanslı

depolar aracılığıyla depolanan ürünlerin kayıt altında olması ve piyasalarda işlem gören ürün senetleri, hükümetlere ürünle ilgili fiziksel bir envanter niteliğinde bilgi sunmakta, söz konusu veriler destekleme fiyatlarının belirlenmesinde yol gösterici olmaktadır. Fiyatlar belli bir düzeyin altına düşerse hükümetler ürün senedi almak suretiyle fiyat düşüşlerinin önüne geçebilmekte, diğer bir ifade ile piyasa istikrarı sağlayabilmektedir. Lisanslı depolar aracılığıyla hükümet fiyatlara müdahale etmek istediğinde ya da gıda güvencesi sağlamak istediğinde ürünü fiziksel olarak elde tutmak zorunda kalmayacak ve sadece ürün senetlerine sahip olması yeterli olacaktır. Tarım piyasalarının istikrara kavuşması ülke genelinde tarımsal üretimden elde edilen katma değeri yükseltecek bu durum da milli hesaplara olumlu şekilde yansımaktadır. Lisanslı depoculuğun gelişmesinin dolaylı katkıları da bulunmaktadır. Bunların başında finansal piyasaların, nakliye sektörünün gelişmesi ve ilave istihdam alanlarının yaratılması gelmektedir.

Lisanslı depoculuğun üretici, tüccar ve tarımsal hammaddeleri işleyen sanayiciler açısından faydaları pek çok yönden birbirine benzerlik göstermektedir. Her şeyden önce piyasalardaki fiyat istikrarsızlığı hem üreticilere hem tüccarlara hem de sanayicilere zarar vermektedir. Tüccar ifadesi kullanılırken, ürünlerin yurt içinde ve yurt dışında alım-satım ve pazarlamasını yapan gerçek ve tüzel kişiler kastedilmektedir.

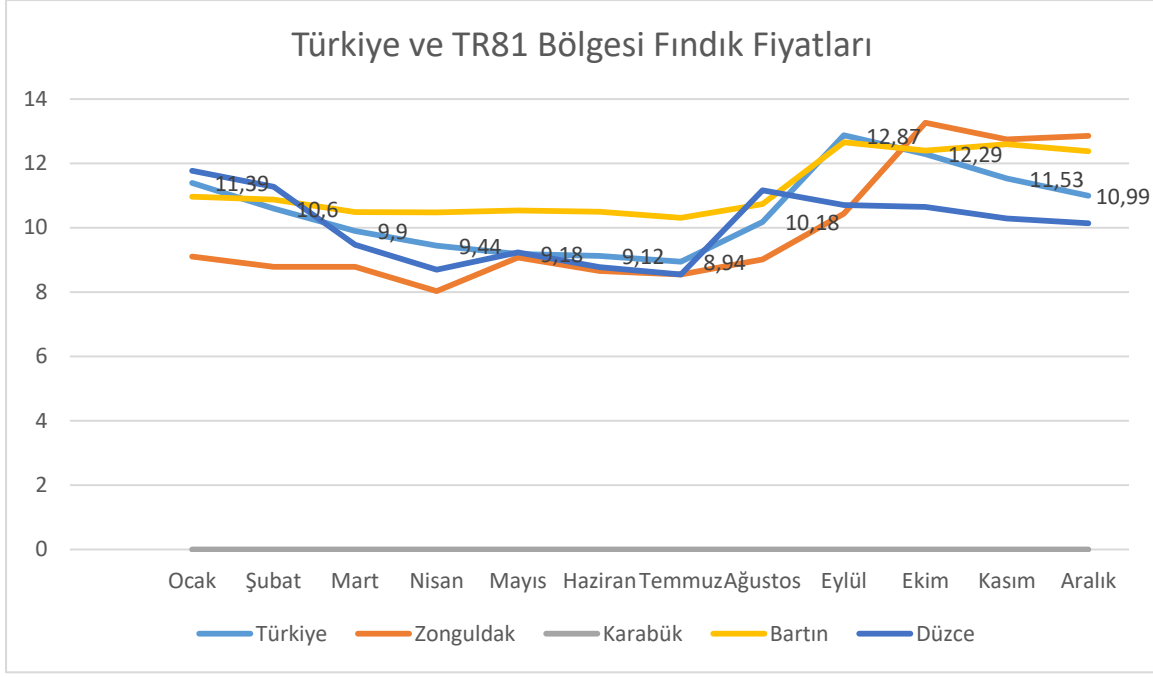
Konuya öncelikle üreticiler açısından bakılacak olursa; lisanslı depoların üreticiye faydaları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Ürünlerini depolama şansı olmayan üreticiler ürünlerini hasattan hemen sonra satmak durumunda kalmaktadır. Genellikle hasat sonrası piyasalarda bir arz fazlası yaşandığı için fiyatlar düşmektedir. Depolama imkânı olmayan üreticiler düşük fiyatlara razı olmaktadır. Lisanslı depolar ile üreticiler satışlarını yıla yayabilmekte ve ürünlerini daha yüksek fiyattan satma şansı bulabilmektedir. Ancak, bu durum lisanslı depoların her zaman üreticiye daha yüksek bir fiyatı garanti edeceği anlamını taşımamaktadır. Lisanslı depoların üretici gelirini artırmak gibi bir potansiyeli vardır. Ancak, bu potansiyelin gerçekleşmesi için lisanslı depoculuk sisteminin daha yaygın bir hale gelmesi ve daha fazla ürünü depolayabilmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra piyasada ortaya çıkabilecek olağandışı durumların meydana gelmemesi önemlidir (devlet müdahaleleri, yurt dışından daha ucuz ürünün yurt içine girmesi vb.). Lisanslı depoculuğun gelişmesi ile piyasalar daha istikrarlı bir yapıya kavuşmaktadır. Özellikle ürün senetleri ile ticaretin yaygınlaşması ticaret borsalarının aktif çalışmaya başladığı anlamına gelmektedir ki bu durum, ürünlerin kalitesine göre fiyatlandırıldığının göstergesidir. Kaliteye göre fiyatlandırma ise özellikle kaliteli üretim yapan üreticiler açısından daha yüksek gelir elde etme şansı demektir. Çünkü kalitenin fiyatlar üzerinde etkisinin olmadığı ve tüccarların kuvvetli olduğu bir piyasada kaliteli ürün ile kalitesiz ürün arasındaki fiyat farkı ürününü satmaktan başka alternatifi olmayan üreticiler için tüccarların inisiyatifinde oluşacaktır.
- Lisanslı depolarda ürünler sağlıklı koşullarda muhafaza edilmekte ve sık sık ilaçlama, temizlik vb. işlemler yapılmaktadır. Buna karşılık, ürünlerini kendi imkânları ile depolayan üreticiler çoğu zaman ciddi fireler ve kalite bozulmaları ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu durum üreticilerin ürünlerinin daha ucuza satılmasına neden olmaktadır. Lisanslı depoculuk sistemi üreticilerin ürünlerinin kalitesini korumaktadır.

- Lisanslı depolara teslim edilen ürünler sigortalanmakta ve güvence altına alınmaktadır. Esasen pek çok ülkede lisanslı depoculuğun hızlı bir şekilde gelişmesinin önünü açan en önemli nedenlerden biri de ürünlerin garanti altına alınmasıdır. Sigorta garantisinin dışında, ürüne gelebilecek herhangi bir zararın sigorta kapsamı dışında gerçekleşmesi halinde ürünler lisanslı depoculuk tazmin fonunun garantisi altındadır.
- Üreticilerin üretim esnasındaki sorunlarının başında işletme sermayesi yetersizliği gelmektedir. Bazı üreticiler geçmiş dönem borçları, bazı üreticiler de teminat gösterememeleri nedeniyle kredi almakta zorluk çekmektedir. İşletme sermayesi sıkıntısı çeken pek çok çiftçi üretimden önce belli tüccarlarla anlaşarak avans almakta ve hasattan sonra ürünlerini avans aldıkları tüccarlara sattıkları için genellikle düşük fiyatlara razı olmaktadır. Ürün senetlerinin teminat gösterilebilmesi ve bu yolla kredi alınabilmesi, üreticinin hem işletme sermayesi sıkıntısını azaltacak, hem de daha düşük fiyatlara razı olmalarının önüne geçecektir.
- Pek çok ülkede lisanslı depoları kullanan üreticiler KDV istisnası, vergi indirimi, stopaj muafiyeti gibi çeşitli teşviklerden yararlanma şansına sahip olmaktadır.
- Özellikle tarımsal piyasaların kontrolsüz olduğu piyasalarda üreticilerin yaşadığı önemli sorunlardan bir diğeri de; alacaklarını tahsil edememesi, aldatılması ya da uzun vadelerle çalışmak zorunda kalmasıdır. Ürünü teslim ettiği halde alacağını tahsil edemeyen ya da uzun vadede tahsil eden pek çok üretici bulunmaktadır. Lisanslı depoculuk sisteminde, ürün ticareti ürün senetleri aracılığıyla yapıldığından malın fiziki olarak teslim edilmesinden önce ödemenin gerçekleşmesi zorunludur. Bu nedenle üreticiler alacaklarının tahsilinde kendilerini garanti altına almaktadırlar.
- Pek çok bölgede üreticiler ile tüccarlar arasında şahsi sorunlar yaşanmakta ve bu durum ticari hayata yansımaktadır. Lisanslı depoculuk sisteminde, ürün senetleri aracılığıyla ve ticaret borsalarında yapılan alışverişlerde üreticiler ile tüccarlar birbirleri ile direkt iletişime geçmek zorunda kalmamakta, ürün belli bir kod numarası ile kalitesine göre satışa konu olmaktadır. Bu durum, ticari hayatın profesyonelleşmesini ve üreticilerin de tüccarların da daha şeffaf bir ortamda çalışmasını sağlamaktadır.

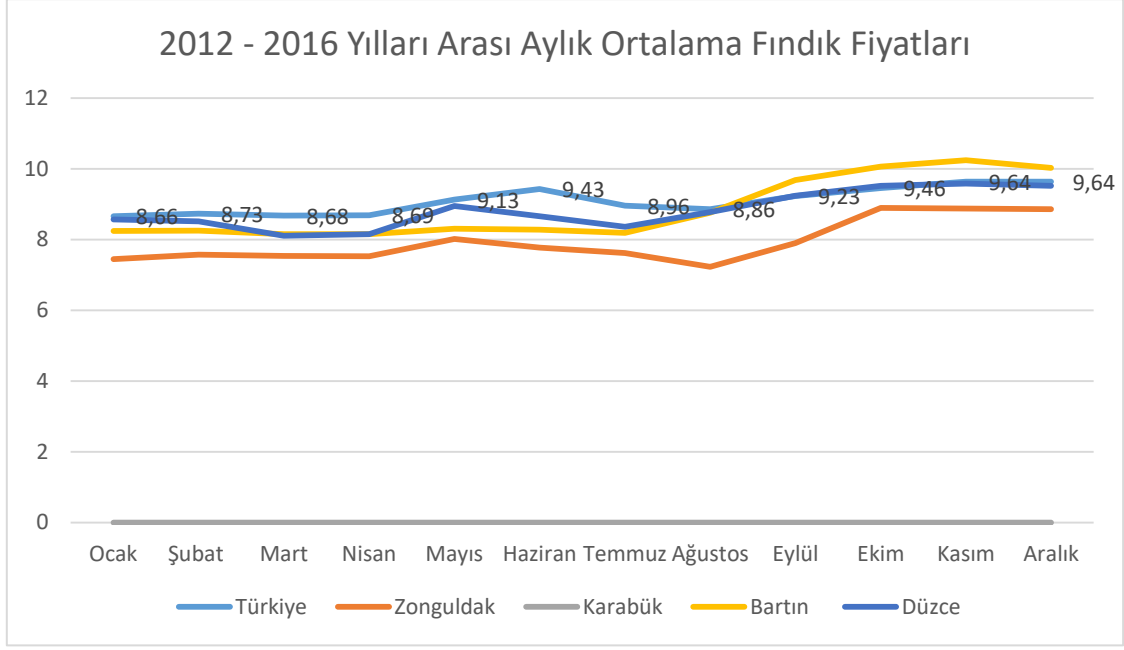
Ülkemizdeki fiyat istikrarsızlığı hemen hemen bütün tarımsal ürünler için geçerli bir durumdur. Örnek olarak ülkemizde üretim miktarı bakımından önde gelen ve neredeyse ülkemizin her bölgesinde yaygın bir şekilde üretimi yapılan fındığın ve kestanenin aylık fiyat değişimleri verilecektir. Fiyat değişimi analizi için Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerinden yararlanılmıştır. Bu amaçla TÜİK tarafından fındık ve kestane için açıklanan aylar itibariyle çiftçi eline geçen fiyatlar dikkate alınmıştır.

Fındık yılda yalnızca bir dönem ürün vermektedir. Ürünün hasat dönemi Ağustos – Eylül ayları arasındadır.

Grafik 1: 2016 Yılı Aylık Fındık Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK

Grafik 1’de 2016 yılına ait cari fiyatlarla çiftçinin kilogram başına elde edeceği fiyatların aylar itibariyle seyri gösterilmiştir. Ülkemizde ürün fiyatları iller ve bölgeler itibariyle de farklılıklar göstermektedir. 2016 yılı için Türkiye genelinde hasat dönemi olan Ağustos ve Eylül aylarında fiyatlar yükseliş göstermekle birlikte, ürünün emanete bırakıldığı ve satışa çıkartıldığı Mart – Temmuz ayları arasında düşüş eğilimindedir. Ağustos ayından itibaren ürün fiyatlarında artış görülmektedir. Gerek ortalama fiyat düzeyi gerekse fiyatlardaki dalgalanmalara bakıldığında TR81 Bölgesi illeri ile Türkiye genelinde farklılıklar bulunmaktadır. Zonguldak ve Bartın illeri fiyatların seyri bakımından Türkiye fiyatlarının üstünde bir seyir göstermektedir. TR81 Bölgesi’ne komşu olan ve fındık ürününün yetişmesi nedeniyle TR42 Bölgesi’nde bulunan Düzce ilindeki fiyat seyri daha istikrarlıdır. Bölge genelindeki çiftçinin eline geçen fiyatlar Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ancak, tek bir yılın değerlerine bakmak fiyatların seyri hakkında yeterli bilgi vermemektedir.

Grafik 2: Yıllık Ortalama Çiftçilerin Fındık Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK

Grafik 2’de cari fiyatlarla 2012 – 2016 yılları arasındaki çiftçilerin satabileceği kilogram başına ortalama fındık satış fiyatları verilmiştir.

5 yıllık ortalama fiyatlara bakıldığında, ülke genelinde hasat dönemini takiben fiyatların arttığı, Nisan – Temmuz ayları boyunca düştüğü ve Ağustos ayından sonra tekrar arttığı görülmektedir. Ülkemizdeki fındık fiyatlarının aylık seyri ile Düzce ve Bartın ilindeki fındık fiyatlarının seyri ve ortalama değeri oldukça yakındır. Buna karşılık Zonguldak ilindeki ortalama fiyatlar ile fiyatların gelişme seyri her dönem ülke genelinden farklılık göstermektedir. Buna karşılık her durumda Nisan – Temmuz aylarında fiyat düşüşü, Ağustos – Ocak aylarında ise fiyat artışları yaşanmaktadır. Bunun nedeni çiftçinin ürünü hasat ettiği dönemde ürünün düşük fiyattan alıcı bulacağını düşünerek depolara kaldırması ile Ağustos – Ocak aylarında fiyatlar artmakta, ürünün hasat dönemi dışında çiftçilerin ürünlerini depolardan çıkartarak arz fazlası yaratmalarıyla fiyatlar hasat dönemi dışında Nisan – Temmuz aylarında düşmektedir.

TR81 Bölgesi için hasat döneminde fiyatların en yüksek seviyede olduğu ve hasadı takip eden birkaç ay içerisinde düşüş gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte TR81 Bölgesi’nde son 5 yıllık ortalama fiyatlarda aylık dalgalanmaların fazla olmadığı ve hasat sonrası fiyatların arttığı görülmektedir. Veriler dâhilinde fiyatlar uzun dönemde incelendiğinde aylar ve iller bazında istikrarlı bir seyir izlenmektedir. Bununla birlikte genel eğilim, hasattan bir ya da birkaç ay sonra fiyatların yükselmesi yönündedir. Ancak, bu durumun her il için aynı değildir. Üreticiler ürünlerini kendileri depolamak ile lisanslı depoda tutmak arasında karar verirken, yapması gereken masrafları, oluşacak piyasa fiyatlarını ve lisanslı depo bedelini göz önüne almalıdır. Üreticinin, kendisi ürünü depolayacaksa, depolama masrafları;

- Sabit masraflar; depo kirası, amortismanlar, sigorta ve vergiler,
- Ürün için yapılan değişen masraflar; fire ve kalite kayıpları, ilaçlama ve havalandırma masrafları, depo tamir – bakımı,

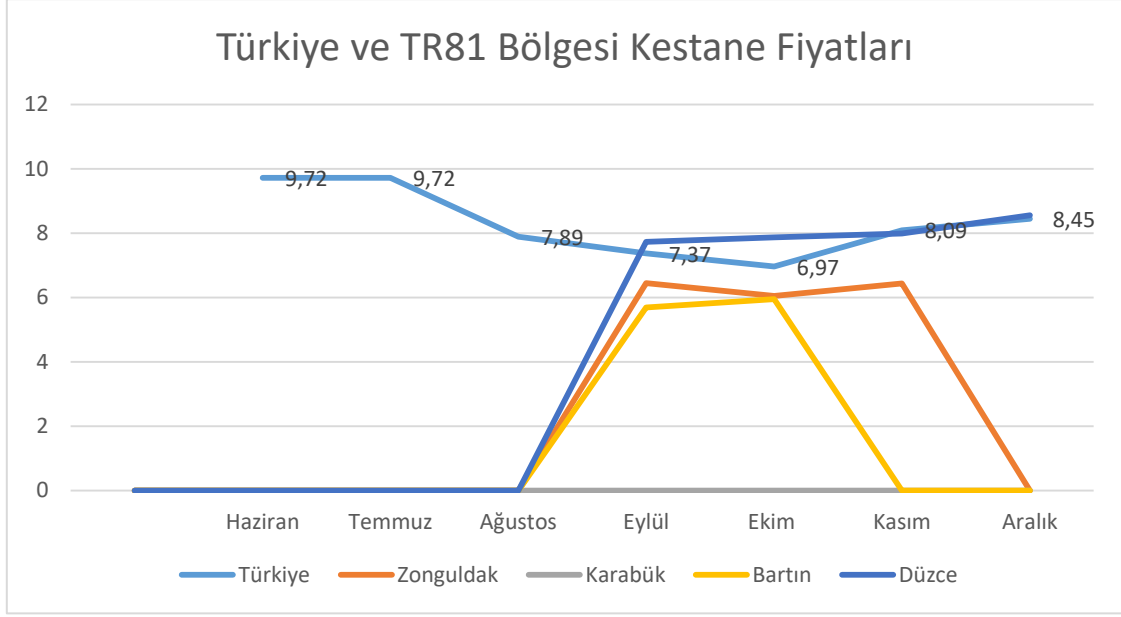
- İlave taşıma ve yükleme bedelleri; çiftlikten depoya, ya da depodan teslimata yükleme ve nakliye masrafları,

Ülkemizde üreticilerin pek çoğu sigorta yaptırmamakta ve amortisman ayırmamaktadır. Esasen üreticilerin çoğu ürünü depolamak için ambar kiralamamakta, hasattan sonra tüccarlarla anlaşma yaparak ürünü teslim etmektedir. Teslimatta yükleme masrafları genellikle üreticiye ait olmaktadır. İlk olarak üreticinin ürünü depolamaksızın elden çıkarttığını varsayarsak. Örnek hesaplamada TR81 Bölgesi ortalama fındık fiyatlarını dikkate aldığımızda (Tablo 5). 2016 yılı Ağustos ayında hasat yapan bir üretici için elde edeceği fiyat 9,87 TL/kg olacaktır.

2016 YILI	Zonguldak	Bartın	Düzce	TR81 Ortalaması	Türkiye
Ocak	9,10	10,96	11,77	10,03	11,39
Şubat	8,78	10,87	11,27	9,82	10,60
Mart	8,78	10,49	9,47	9,63	9,90
Nisan	8,03	10,48	8,69	9,25	9,44
Mayıs	9,07	10,54	9,23	9,80	9,18
Haziran	8,65	10,50	8,77	9,57	9,12
Temmuz	8,55	10,31	8,55	9,43	8,94
Ağustos	9,01	10,73	11,16	9,87	10,18
Eylül	10,44	12,66	10,7	11,55	12,87
Ekim	13,26	12,40	10,65	12,83	12,29
Kasım	12,74	12,60	10,29	12,67	11,53
Aralık	12,85	12,38	10,14	12,61	10,99

Tablo 5: TR81 Bölgesi Çiftçinin Aylık Ortalama Fındık Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK

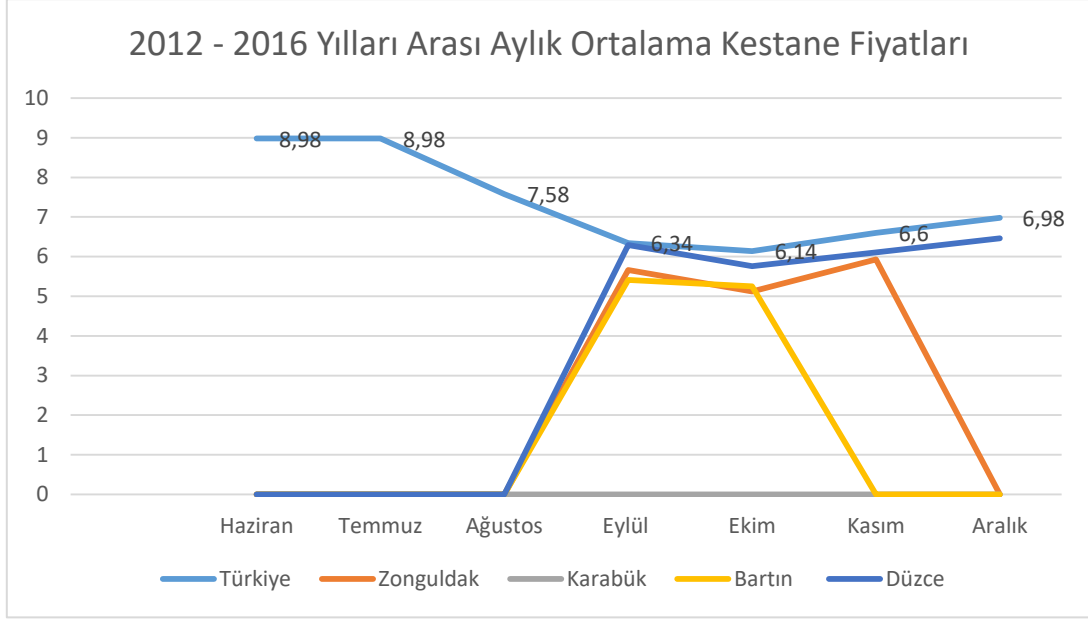
Kestenede tıpkı fındık gibi yılda sadece bir dönem ürün vermektedir. Ürün hasat dönemleri Eylül – Ekim ayları arasındır.

Grafik 3: 2016 Yılı Aylık Kestane Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK

Grafik 3’de 2016 yılına ait cari fiyatlarla çiftçinin kilogram başına elde edeceği fiyatların aylar itibariyle seyri gösterilmiştir. Ülkemizde ürün fiyatları iller ve bölgeler itibariyle farklılıklar göstermektedir. 2016 yılı için Türkiye genelinde hasat dönemi olan Eylül ve Ekim aylarında fiyatlar düşüş göstermekle birlikte, ürünün azalmaya başladığı Kasım – Aralık ayları arasında artış eğilimi içerisinde. Türkiye genelinde yaz aylarından itibaren ürün fiyatlarında artış görülmektedir. Gerek ortalama fiyat düzeyi gerekse fiyatlardaki dalgalanmalara bakıldığında TR81 Bölgesi illeri ile Türkiye genelinde farklılıklar bulunmaktadır. Zonguldak ve Bartın illeri fiyatların seyri bakımından Türkiye fiyatlarının altında bir seyir göstermekle birlikte, Düzce ilindeki fiyat seyri daha istikrarlıdır. Bölge genelinde çiftçinin eline geçen gelir Türkiye ortalamasının üzerindedir. Ancak, tek bir yılın değerlerine bakmak fiyatların seyri hakkında yeterli bilgi vermemektedir.

Grafik 4: Yıllık Ortalama Çiftçilerin Kestane Satış Fiyatları (TL) – Kaynak: TÜİK

Grafik 4’de cari fiyatlarla 2012 – 2016 yılları arasındaki çiftçilerin satabileceği kilogram başına ortalama kestane satış fiyatları verilmiştir.

5 yıllık ortalama fiyatlara bakıldığında, ülke genelinde hasat dönemini takiben fiyatların düştüğü, Temmuz – Ekim ayları boyunca düştüğü ve Ekim ayından sonra tekrar arttığı görülmektedir. Ülkemizdeki kestane fiyatlarının aylık seyri ile Düzce ilindeki fındık fiyatlarının seyri ve ortalama değeri birbirlerine yakındır. Buna karşılık Zonguldak ve Bartın illerindeki ortalama fiyatlar ile fiyatların gelişme seyri her dönem ülke genelinden farklılık göstermektedir. Her durumda Ağustos – Eylül aylarında fiyat artışı, Ekim – Kasım aylarında ise fiyat düşüşü yaşanırken yılın son ayları ile ilk 5 aya ilişkin veriler bulunmamaktadır.

Yukarıdaki bilgiler dâhilinde üreticinin ürününü normal bir depoya koymasla ile lisanslı bir depoya koymasla halinde katlanacağı masraf unsurları ile elde edeceği fayda unsurlarını değerlendirecek olursak;

Masraf Unsurları	Fayda Unsurları
<ul style="list-style-type: none"> • Ürünü depolayacağı deponun kirası • Ürünün temizlik, havalandırma ve ilaçlaması için yapacağı işçilik ve ilaç giderleri • Ürünün yüklenmesi ve nakliyesi için yapacağı masraflar • Ürünün fire vermesi ve depolama koşulları nedeniyle yaşanan kalite kayıpları ve daha kalitesiz ürün için elde edeceği daha düşük fiyattan doğan zarar 	<ul style="list-style-type: none"> • Lisanslı depolardaki iyi bakım koşulları ve ürün kalitesinin korunması, kaliteden kaynaklanan fiyat düşüşü zararının oluşmaması • Lisanslı depolardaki ürünlerin sigorta ve lisanslı depoculuk tazmin fonu garantisi altında olması • Ürün senetleri aracılığıyla yapılan alış – verişlerde alacağını tahsil garantisinin olması

<ul style="list-style-type: none"> • Alacağını tahsil edememe durumunda uğrayacağı zarar	<ul style="list-style-type: none"> • Lisanslı depolarda depolanan ürünler için stopaj, KDV ve gelir vergisi muafiyetler
---	--

Tablo 6: Fayda ve Maliyet Unsurları

Lisanslı depoların tüccarlar ve tarımsal hammaddeleri işleyen sanayiciler açısından faydalı yönlerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür:

- Yıl boyunca istenen kalite özelliğine sahip ürünü tek bir noktadan temin edebilme avantajı. Bu durum özellikle ülkemiz gibi küçük ölçekli üreticilerin yaygın olduğu ülkeler için önem taşımaktadır. Tüccarlar ya da sanayiciler belli miktar, kalite ve çeşit ürünü temin edebilmek için çok sayıda üreticiden küçük tonajlarda alım yapmak zorunda kalmaktadır. Bu durum, nakliye ve işlem maliyetlerini artırdığı gibi kalite farklılıklarına da yol açmaktadır. Ürünün tek bir seferde standart kalitede alınmasının maliyetlere olumlu etkisi olacaktır.
- Tüccarlar ve sanayiciler ürünü genellikle hasattan hemen sonra ve düşük fiyattan alma eğilimindedirler. Ancak, bu durumda yukarıdaki maddede sayılan nakliye ve işlem maliyetlerinin yanı sıra ürünleri kendileri depolayacakları için depolama maliyetini de dikkate alınması gerekmektedir. Depolama maliyetinin yanı sıra, ürünün depoda bozulması ve kalite kayıplarının oluşması hem tüccarların hem de sanayicilerin satış fiyatına yansıtacaktır. Kalitesizlik maliyetleri tüccarlar ve sanayiciler için ciddi bir maliyettir. Düşük kaliteli ürünler daha düşük fiyattan satıldıkları gibi düşük kaliteli bir hammaddeden iyi kaliteli bir ürün elde edilmesi de mümkün değildir. Kalitesizlik maliyeti ile ürün ucuzken almanın maliyetini karşılaştırmak gerekmektedir.

- Tüccarlar ve sanayicilerin piyasadan parça parça topladıkları ürünlerde fire oranı fazladır. Özellikle ihracat yapan tüccar ve sanayicilerin yurt dışı kalite isteklerini karşılarken karşılaştıkları standart dışı ürün miktarı maliyetlere yansımaktadır. Lisanslı depolardan ürün temin edilmesi durumunda bu sorun giderilmiş olacaktır. Tüccar ya da sanayicilerin, daha yüksek bedelden lisanslı depodan ürün çekmek ile daha düşük bedelle serbest piyasadan alacakları ürün bedeli ve bu ürünlerdeki kayıpların maliyetini ekleyerek değerlendirme yapılması gerekmektedir.

6. DÜNYA'DA VE TÜRKİYE'DE LİSANSLI DEPOCULUK

6.1. Dünyada Lisanslı Depoculuk Uygulamaları

Amerika Birleşik Devletleri (ABD) lisanslı depoculuğun en yaygın uygulandığı ülkedir. ABD'de 1917 yılından itibaren tarım ve gıda ürünlerinde ticareti düzenlemek ve kaliteyi artırmak amacıyla lisans uygulamasına başlanmıştır. Belirli ton ve kalitedeki ürünlerin üretim, ihracat, depolama ve dağıtım işlemleri lisansa tabi tutulmuştur. Lisans uygulaması üç farklı aşama olarak başlatılmıştır.

- i. Soğuk hava depoları,
- ii. Hububat, pamuk ve yerbuğday depoları
- iii. Üretim, işleme ve paketleme tesisleri

Soğuk hava depoları için süt tozu, peynir, tereyağı, taze ya da dondurulmuş et ve balıklar, tavuk eti, yumurta, konserve ya da taze meyve ve sebzeler kapsama alınmıştır. Soğuk hava depolarında bahsi geçen ürünler için -17°C 'nin üzerinde ve 7°C 'nin altında yapay ya da mekanik soğutma yapan depolar lisans kapsamına alınmıştır.

Madde 3 kapsamındaki lisanslı depoculuk uygulamaları buğday ve çavdar için Ağustos 1917 tarihinde, şeker rafinerileri ve şeker üreticileri için ise Eylül 1917 tarihinde başlamıştır. Bu kapsamda lisanslı depoculuğa elverişli ürünler; buğday, buğday unu, çavdar, çavdar unu, arpa, yulaf, mısır, pirinç, kuru fasulye, pamuk, yerbuğday ve soya olarak belirlenmiştir. 10 Ocak 1918 tarihinde yem bitkileri ve yem maddeleri de lisans programına dâhil edilmiştir. Her bir ürün için asgari depolama kapasitesi belirlenmiştir.

Ürün işleme, ihracat ve dağıtımında da belli bir kapasite ve cironun üzerinde üretimi ve ticareti yapılan ve yukarıda belirtilen ürünler için lisans uygulaması başlatılmış, ilerleyen yıllarda bu ürünlere yenileri eklenmiş ve asgari kapasitelerin tespit edilerek düzenlemeler yapılmıştır.

3 Mayıs 1918'de tüm lisanslı uygulamalar için ortak olan genel şartların ortaya konulduğu bir Genel Lisans Düzenlemesi yayınlanmış, ardından ürün grupları bazında yönetmelikler çıkartılmıştır. 1 genel düzenleme ve 14 farklı ürün grubuna yönelik yönetmelik oluşturulmuştur.

ABD'de lisanslı uygulamalarda et, süt, balık, taze meyve ve sebzeler gibi çabuk bozulabilen ürünler ile tahıllar gibi dayanıklı ürünler için ayrı yasal düzenlemeler oluşturulmuştur.

ABD’de federal düzeyde 863, eyalet düzeyinde 6937 lisanslı depo faaliyet göstermektedir. Lisanslı depoculuğu düzenleyen genel bir yasa bulunmakla birlikte, eyalet düzeyinde de yasal düzenlemeler mevcuttur. ABD’de lisanslı depoların ve ürün borsalarının tamamı özel sektörün kontrolündedir.

ABD’de “Depoculuk Kanunu” çerçevesinde kurulu bulunan 191 adet pamuk lisanslı deposu, ülkede ticareti yapılan pamuğun yaklaşık %46’sını depolamaktadır. 681 adet hububat lisanslı deposu ise ABD’deki hububat ticaretinin %46,3’ünü gerçekleştirmektedir. Pamuk ve hububatın dışında 65 lisanslı depo vardır. Bu lisanslı depolar; soya fasulyesi, pamuk yağı ve sert kabuklu meyveleri kapsamaktadır. 2012 yılında ABD Depoculuk Kanunu çerçevesinde kontrolör, tartıcı, numune alıcı ve sınıflandırıcı olarak 12.000 kişi çalışmaktadır.

Kanada’da lisanslı depoculuk konusundaki ilk düzenlemeler 1971 yılında hububat ile başlamıştır. Kanada’daki hububat depoları aynı yıl 4 farklı kategoride sınıflandırılmıştır ve bu sınıflandırma günümüze kadar gelmiştir.

- i. Birincil hububat depoları (Primary); hububatı direkt olarak üreticiden depolamak veya sevk etmek ya da her ikisi için birden alan depolar.
- ii. İmalata yönelik hububat depoları (Process); hububatı direkt olarak işleme tesislerine aktarmak üzere satın alan ve depolayan birimlerdir.
- iii. Ana hububat depoları (Terminal); hububatı resmi muayene, tartım ve temizlik işlemlerinden sonra kabul edip depolayan ve ürün depodan çıkana kadar bakımını üstlenen depolardır.
- iv. Transfer depoları (Transfer); hububatı resmi olarak muayeneden geçip, tarttıktan sonra başka depolara yollayan birimlerdir. Kanada’nın doğu bölgelerinde transfer depoları aynı zamanda ürünleri kabul etmekte ve temizledikten sonra depolamaktadır.

Kanada’da lisanslı depo işletmecilerinin de lisanslı depoculuk kapsamında işlem gören ürünlerin ticareti ile uğraşan kişilerin de lisans almaları gerekmektedir. Tahıl lisanslı depolarının ve tahıl ticaretinin kontrolü “Kanada Tahıl Komisyonu” tarafından gerçekleştirilmektedir. Söz konusu komisyon lisanslı depoların maksimum depolama ücretlerinin üst sınırını belirleme yetkisine sahip olmakla birlikte çoğu zaman ücret belirleme

konusunu lisanslı depo işletmelerine bırakmaktadır. Benzer uygulama ABD’de de yapılmaktadır. Lisanslı depolar depolama ücretlerini belli bir düzeyin üzerine çıkartmadıkları sürece ücretlere müdahale edilmemektedir.

Kanada Tahıl Komisyonu tarafından açıklanan verilere göre 16 Haziran 2013 tarihi itibariyle ülke genelinde 156 adet hububat lisanslı depo bulunmaktadır. Bu depolar içerisinde en fazla görülen tip birincil hububat depoları (Primary) ve imalata yönelik hububat depolarıdır.

Kanada’da özellikle tahılların büyük bir bölümü lisanslı depolar aracılığıyla ticarete konu olmaktadır. Vancouver lisanslı deposunun 150 yıllık bir geçmişi vardır ve günümüzde 1.700 kişiyi istihdam etmektedir. Vancouver’de bulunan bir lisanslı depo bölgesindeki tahılın neredeyse tamamını depolamakta ve ülke ihracatının büyük bir kısmı bu depodan yapılmaktadır. Vancouver tahıl deposunun kurulu kapasitesi 3 milyon ton olup, günümüzde tahıl ticaretinin en önemli merkezlerinden biri haline gelmiştir. Söz konusu deponun kapasitesinin 5 milyon tona çıkartılmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Vancouver tahıl deposunun yerleşimi özellikle uluslararası ticarete elverişli şekilde tasarlanmıştır. Deponun bir tarafı liman olup, diğer tarafında demiryolu bulunmaktadır. Büyük kapasiteli pek çok lisanslı depo ulaşım ağlarının merkezlerinde kurulmaktadır.

ABD ve Kanada dışında, Polonya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, İngiltere gibi ülkelerde de lisanslı depoculuk uygulamaları vardır. Son yıllarda Tanzanya, Zimbabve, Gana gibi az gelişmiş ülkelerde tarımsal piyasaların düzenlenmesi ve tarımsal kalkınmayı sağlamak için lisanslı depoculuk konusunda çalışmalar yapılmaktadır.

Gelişmekte olan ülkelerin lisanslı depoculuk sistemine ilişkin tecrübeleri sınırlıdır ancak gelişme göstermektedir. Gelişmekte olan ülkelerin bazılarında lisanslı depoculuk sistemi aşağıdaki gibi özetlenebilir;

- Endonezya’da lisanslı depoculuk sistemi iyi işlemekte ve pazarlama maliyetlerinin azaltılmasında etkili olmaktadır.
- Hindistan hükümeti konu ile ilgili yasal düzenlemeleri hayata geçirmiş ve future piyasalarına geçiş yapmıştır. Ancak, hükümetlerin piyasa fiyatlarına müdahaleleri nedeniyle lisanslı depoculuktan beklenen ekonomik kazançlar tam olarak sağlanamamaktadır. Bununla birlikte lisanslı depoculuk sistemi sayesinde tarımsal kredi gereksinmesi için bir envanter ortaya konmuştur.
- Hindistan’da özellikle küçük üreticilerin sermaye sorununun çözümünde ürün senetlerinin faydası olmuştur.
- Gana’daki ilk pilot uygulama 1993 yılında Afrika Kalkınma Bankası’nın desteklemeleri ile başlamıştır. Ardından, ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) 2013 yılında Gana’da 500 tonluk hububat deposu kurulması için kaynak sağlamıştır. Sistemin çalışma prensipleri ülkemizdeki gibidir. Gana’da lisanslı depoculuk uygulaması deneme uygulaması niteliğinde olduğu için kuruluş kapasitesi oldukça düşük tutulmuştur.

- Latin Amerika'daki bazı ülkelerde de lisanslı depoculuk ve ürün senetleri uygulaması başlatılmıştır. Ancak, yanlış hükümet politikaları nedeniyle lisanslı depolar düşük bir karlılıkla çalışmış, hukuki altyapı yeterince iyi kurulamamış, yüksek faiz oranları, ürün derece ve standartlarının eksik olması gibi sebeplerle söz konusu depolar yaygınlaşmamıştır.
- Meksika'da şeker endüstrisi organizasyonu olan FORMA tarafından ürün senetleri çıkartılmış ve bu senetler özellikle Amerikan firmalarından sezonluk kredi sağlanmasında kullanılmıştır. Serbest piyasa ekonomisi konusunda tecrübesi sınırlı olan bazı ülkelerde de lisanslı depoculuk ve ürün senedi uygulamalarına yönelik çalışmalar yapılmaktadır. Söz konusu ülkeler genellikle geçiş ekonomisindeki ülkeler olarak adlandırılan ya eski Demirperde ülkeleri ya da parçalanmış ülkelerdir. ABD ve Dünya Bankası bu tip ülkelerde lisanslı depoculuk ve ürün senedi uygulamalarını geliştirmek üzere çalışmalar yapmaktadır. ABD ve Dünya Bankası'nın konu üzerine farklı ülkelere kaynak kullandırmasının temelinde yatan amaç dünya piyasalarının daha fazla ürün senedi ile ticaret yapmasını sağlamak ve dünyadaki sistemi de kendi sistemlerine yaklaştırmaktadır. Özellikle hububatta dünya ticaretine yön verme ve fiyatı belirlemede tek aktör olan ABD'nin ticari ağının gelişmesi ve ticaretin kolaylaşması sağlanacaktır. Geçiş ekonomilerindeki bazı ülkelerde uygulanan projelerden örnekler aşağıda verilmiştir;
- ABD Uluslararası Kalkınma Ajansı (USAID) Polonya'da ürün senetlerinin kullanılması konusunda Polonya'da kurulu bulunan bir kooperatif ile işbirliğine giderek pilot bir uygulama başlatmıştır. Söz konusu proje için 100 tane lisanslı depo belirlenmiş ve bunlardan 20 tanesi seçilerek; yönetim uygulamaları, tesis koşulları ve finansal yönetim konularında incelemeler yapılmıştır. Proje ile aynı zamanda ürünlerin depolanma standartları geliştirilmeye çalışılmıştır. Polonya'daki lisanslı depolarda ürünlerin garanti altına alınması için hem sigorta hem de tazmin fonu kullanılmaktadır. Polonya'daki uygulamada sigortanın karşılayacağı zararın belli bir üst sınırı bulunmakta olup, meydana gelen zarar bu üst sınırı geçerse tazmin fonu devreye girmektedir. Garanti sistemi 1996 yılında Dünya Bankası'nın bir projesi ile hayata geçirilmiştir. Polonya'da lisanslı depoculuk sisteminin başlaması ve işlerlik kazanmasında ABD ve Dünya Bankası fonlarının ve teknik desteğinin önemli rolü olmuştur.
- Uganda'da kahve en önemli ihracat ürünü olup, 1993 yılında kahve ihracatı özel sektörün rekabetine açılmıştır. Bu durumu takiben 1995 yılında Dünya Bankası Uganda hükümeti ile işbirliğine giderek lisanslı depoların ve ürün senetlerinin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmıştır. Yapılan çalışmalarla Uganda'da kullanılan ürün senetlerinin dünya piyasaları ile entegrasyonu sağlanmıştır.

- Slovakya lisanslı depoculuk sisteminin iyi işlediği ülkelerden biridir. Ürün senetleri yasal olarak 1998 yılında kullanılmaya başlamıştır. 1998 yılında ürün senetleri kullanılmaya başlandığında 28 farklı tüzel kişilik tarafından işletilen 48 tane lisanslı depo toplam 635.000 ton hububat saklama kapasitesine sahip olmuş ve bankalar depolardaki ürün değerinin yaklaşık %60'ını finanse etmişlerdir. Aynı yıl Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) ile Slovakya'da tarım sektörünü finanse eden Polnobanka arasında 32 milyon Mark tutarında ortaklaşa bir anlaşma imzalanmış ve EBRD bu tutarın 16 milyon Mark'ını karşılamıştır. Söz konusu fonun yarısı tarımsal piyasaların düzenlenmesi, diğer yarısı ise ürün senetlerinin geliştirilmesine harcanmıştır.
- Bulgaristan, liberalizasyon sonrasında özellikle hububat lisanslı depoculuğuna önem vermiştir. 1997 yılında Bulgar ve Amerikan uzmanlar ortak araştırmalar yürütmüşlerdir. Araştırmalar diğer ülkelerde olduğu gibi ABD finans kaynaklarından karşılanmıştır. Bulgaristan'da iki tip lisanslı hububat deposu vardır. Bunlar kamu depoları ve özel lisanslı depolardır. Ancak, gerek kamu olsun gerekse özel, her iki depoda lisans koşullarını yerine getirmekle yükümlüdür.

Bulgaristan'daki lisanslı depoların kuruluşunda asgari koşullar bulunmaktadır. Kuruluş sermayesinin en az 55.000 dolar, depolama kapasitesinin tahıllar için 3.000 ton olması gerekmektedir. Kamu lisanslı depolar her bir ton kapasite için Tarım Bakanlığı adına 5,5 dolar/ton banka teminatı yatırmak ya da gayri kabulü rücu banka garantisi vermek zorundadır. Sigorta yaptırılması da zorunludur. Kamu lisanslı depolarının ücret tarifesi kamu tarafından belli dönemlerde açıklanmaktadır. Bulgaristan'daki lisanslı depolardan 6 tanesi seçilerek, lisanslı depo yetkilileri ve çalışanlarından oluşan bir grup Amerikan heyeti tarafından Kansas'a eğitime gönderilmiş ve kapsamlı bir eğitime tabi tutulmuştur. Bulgaristan'da 114 adet özel lisanslı hububat deposu bulunmakta olup, toplam kapasiteleri 815.000 tondur. Kamu lisanslı depolarının sayısı 23, toplam kapasitesi ise 252.595 tondur. Bulgaristan'da lisanslı depoların kuruluşundan itibaren bankaların ürün senedi karşılığı kullandığı kredi miktarı her geçen

sene artış göstermiştir. Yıllık yapılan çalışmalarla kullanılan kredinin %30'unun hasattan hemen önce verilmesi mümkün olmuş ve bu şekilde üreticinin hasat dönemini rahat geçirmesi sağlanmıştır.

6.2. Türkiye’de Lisanslı Depoculuk Uygulamaları

Ülkemizde lisanslı depoculuğa ilişkin ilk uygulamalar TMO tarafından başlatılmıştır. TMO 1993 – 2011 yılları arasında 2699 sayılı Umumi Mağazacılık Kanunu hükümlerine dayanarak makbuz senedi düzenleyerek emanet alımı yapmıştır. Bu uygulama ile yeterli deposu olmayan üretici ve diğer kesimlere depolama sağlayarak, ürünlerini hasat dönemi dışında pazarlama imkânı ve ürününü emanete bırakan kesimlerin makbuz senedi karşılığı finans elde etmeleri sağlanmıştır. TMO tüm ürünlerde emanet ve yerinde emanet alım uygulamasıyla emanet alımları teşvik ederek, ürün arzının hasat dönemi dışına çıkmasını, ürünün daha yüksek fiyattan pazarlanmasını ve lisanslı depoculuğa geçişe öncülük etmeyi amaçlamıştır. Makbuz Senedine Dayalı Kredi Uygulaması 2005 yılında başlatılmıştır. Krediden; üretici, tüccar ve sanayiciler yararlanmıştır. TMO depolarına emanete bırakılan ürünler karşılığı alınan makbuz senetleri, TMO ile sözleşme imzalayan bankalara ciro edilerek kredi kullanılmıştır. Makbuz senetlerinin, TMO alım garantisi altında olması nedeniyle, senetlerin teminat kalitesi artmış, dolayısıyla kullanılan kredinin faizi düşük olmuştur. Bu krediler için ayrıca mali teşvikler de verilmiştir (KKDF %0, BSMV %1, faiz desteği %25). TMO, umumi mağazacılığı sektöre tanıtarak lisanslı depoculuğun önünü açmıştır. Bu uygulamanın amacı lisanslı depoların kurulup yaygınlaştırılarak umumi mağazacılık faaliyetlerinin süreç içinde sonlandırılması olmuştur. 5300 sayılı Kanun’un geçici 2. maddesinde yer alan hüküm gereğince, TMO 17.2.2010 tarihinden itibaren umumi mağazacılık hizmeti veremeyecek durumda karşı karşıya kalmıştır. Bunun nedeni 2. maddede yer alan tarım ürünlerinin standartları belirlenerek emniyetli ve sağlıklı koşullarda depolanması ile ürün senetleri vasıtasıyla ticaretinin kolaylaştırılmasıdır. Anılan madde ile intibak için öngörülen sürenin uzatılması yönünde düzenleme yapılması için TMO tarafından Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığında talepte bulunulmuştur. Günümüzde

makbuz senedi uygulaması halen devam etmektedir. Ülkemiz lisanslı depoculuk uygulamaları bakımından gelişmiş ülkelerin gerisinde kalmıştır. Konu ilgili yasal düzenlemeler 2005 yılında başlatılmış olup, ilk lisanslı depo 2010 yılında TMO – TOBB ortaklığıyla kurulan TMO – TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. tarafından 2011 yılında hayata geçirilmiştir. İlk kurulan lisanslı depo hububat, baklagil ve yağlı tohumlar üzerine çalışmakta olup, Polatlı, Lüleburgaz ve Ahiboz’da şubeleri bulunmaktadır. Söz konusu kuruluşun aynı zamanda Ünye ve Düzce’de fındık lisanslı depoları da vardır. 2013 yılı itibariyle kurulmuş olan lisanslı depolar Tablo 7’de gösterilmiştir. Günümüze kadar 14 şirket kuruluş izni almıştır. Ülkemizin tarımsal rekoltenin üretim etkisiyle, en fazla hububat lisanslı depoları kurulmuştur. Zeytin ve zeytinyağı lisanslı depoları henüz faaliyete geçmemiştir. İzmir Torbalı ve Gaziantep’te lisanslı pamuk depoları faaliyette bulunmaktadır.

Şirketin Adı	Faaliyet Konusu	Şirket Merkezi	Şube ve Tesis Yerleri	Kapasite (Ton)	Kuruluş Tarih / No	Lisans Tarihi	Anlaşmalı Olduğu Yetkili Sınıflandırıcı
Tmo-Tobb Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Ankara	Polatlı	40.000	26.02.2010 / 7510	12.07.2011	
			LÜLEBURGAZ	20.000	-	-	-
			Ahiboz/Gölbaşı	30.000	-	-	-
			Ünye/ORDU	25.000	-	-	-
	Fındık			Düzce	5.000	-	-
Ege Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Pamuk	İzmir	Belevi/Torbalı	15.000	13.01.2011 / 7729	26.02.2013	
Marmara Birlik Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Zeytin	Bursa	Nilüfer/Bursa	13.500	03.06.2011 / 7829	-	-
	Zeytinyağı			4.000			
Tiryaki Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Gaziantep	Edincik/Bandırma	30.000	25.10.2011 / 7928	12.07.2012	Bandırma Ticaret Borsası
			Çorum	40.000			Çorum Ticaret Borsası
			Mersin	30.000		Lisans alma işlemleri devam etmektedir.	

Şirketin Adı	Faaliyet Konusu	Şirket Merkezi	Şube ve Tesis Yerleri	Kapasite (Ton)	Kuruluş Tarih / No	Lisans Tarihi	Anlaşmalı Olduğu Yetkili Sınıflandırıcı
Anadolu Selçuklu Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	Karatay/Konya	100.000	16.09.2012 8135/73	-	
Gk Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Kırıkkale	Çerikli/Kırıkkale	40.000	30.05.2014	-	
Kainat Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	Kangal/Sivas	30.000	10.08.2014	-	
Toprak Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	Karaman	35.000	09.07.2015	-	
Çankırı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Çankırı	•	20.000	-	-	
Yalnızlar Agro Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	•	40.000	-	-	

Şirketin Adı	Faaliyet Konusu	Şirket Merkezi	Şube ve Tesis Yerleri	Kapasite (Ton)	Kuruluş Tarih / No	Lisans Tarihi	Anlaşmalı Olduğu Yetkili Sınıflandırıcı
Konya Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	•	40.000	-	-	-
AG Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	İstanbul	•	20.000	-	-	-
Altuntaş Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Aksaray	•	20.000	-	-	-
Uludaş Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Samsun	•	55.000	-	-	-
Mardin Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Mardin	•	25.000	-	-	-
Aziz Ata Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	•	40.000	-	-	-
Lüleburgaz Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Kırklareli	•	20.000	-	-	-

Şirketin Adı	Faaliyet Konusu	Şirket Merkezi	Şube ve Tesis Yerleri	Kapasite (Ton)	Kuruluş Tarih / No	Lisans Tarihi	Anlaşmalı Olduğu Yetkili Sınıflandırıcı
Rana Farm Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Karaman	•	30.000	-	-	
Kayseri Şeker Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Kayseri	•	100.000	-	-	
GMC Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Mersin	•	25.000	-	-	
Konagro Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş.	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	Konya	•	70.000	-	-	

Tablo 7: Türkiye'deki Lisans Alan ve Lisans Bekleyen Depolar (22.03.2016 itibariyle) – Kaynak: T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, İç Ticaret Genel Müdürlüğü

Ülkemizde kurulmuş ve hâlihazırda kuruluşu devam eden lisanslı depoların buldukları bölgeler ile bu bölgelerdeki ilgili lisanslı depo ürününün toplam üretim miktarı ve lisanslı depo kapasiteleri Tablo 8'de gösterilmiştir. Bölgelerdeki üretim miktarları hububat lisanslı depoları için, bölge genelinde üretilen tüm hububatlar, baklagiller ve yem bitkileri dikkate alınarak ve 2016 yılı TÜİK verilerinden yararlanılarak hesaplanmıştır. Bölge bazında lisanslı depo kapasiteleri ise bölge kapsamına giren tüm illerdeki lisanslı depolar ve şubelerinin toplam kapasitesi alınarak belirlenmiştir. Mevcut durumda ülkemizdeki lisanslı depoların öncelikle kendi bölgelerine hizmet verecekleri varsayımından hareketle her bir bölgede kurulu bulunan lisanslı depoların bölgenin genel üretim miktarına oranı hesaplanmıştır. 2016 yılında Türkiye'de hububat, baklagiller, yağlı tohumların üretim miktarı 65.200.000 tondur. Hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar için hâlihazırda kuruluş izni almış lisanslı depoların toplam kapasitesi 900.000 tondur. Bu da Türkiye üretiminin %1,4'üne karşılık gelmektedir. 2016 yılında Türkiye'de fındık üretim miktarı 420.000 tondur. Fındık lisanslı depolarının toplam kapasitesi 30.000 ton olup ülke üretiminin %7'sini karşılamaktadır. Türkiye 2016 yılı pamuk

Üretim miktarı 4.116.000 tondur. Pamuk lisanslı depolarının hâlihazırdaki kapasitesi 15.000 tondur ve Türkiye pamuk üretiminin yaklaşık %1'ine karşılık gelmektedir. Hububat, baklagiller ve yağlı tohumlar için en yüksek depolama kapasitesi 100.000 ton ile Konya/Karatay ve Kayseri illeridir.

Lisanslı Deponun Bulunduğu İl/İller	Bölge	Kapsadığı İller	rn	Toplam retim (Ton)	Lisanslı Depo Kapasitesi (Ton)	Lisanslı Depo/ Toplam retim (%)
Düzce	TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	Fındık	210.194	5.000	2,38
Ordu	TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüřhane	Fındık	317.602	25.000	7,87
Kırklareli, Edirne	TR21	Tekirdaę, Edirne, Kırklareli	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	2.984.181	60.000	2,01
Balıkesir	TR22	Balıkesir, Çanakkale	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	1.157.938	60.000	5,18
Afyonkarahisar	TR33	Manisa, Afyonkarahisar, Uřak, Kütahya	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	2.663.856	40.000	1,50
Ankara	TR51	Ankara	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	1.684.987	70.000	4,15
Konya	TR52	Konya, Karaman	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	3.955.895	100.000	2,53
Mersin	TR62	Adana, Mersin	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	2.655.856	58.000	2,18
Hatay	TR63	Hatay, Kahramanmarař, Osmaniye	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	1.839.016	40.000	2,18
Kırkkale	TR71	Kırkkale, Aksaray, Nięde, Nevřehir, Kırşehir	Hububat, Baklagiller,	3.691.426	20.000	0,54

			Yağlı Tohumlar			
Sivas	TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	2.787.638	33.000	1,18
Çorum	TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	2.448.056	40.000	1,63
Urfa	TRC2	Urfa, Diyarbakır	Hububat, Baklagiller, Yağlı Tohumlar	4.618.411	100.000	2,17
İzmir	TR31	İzmir	Pamuk	111.261	20.000	17,98
Gaziantep	TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	Pamuk	114.304	20.000	17,50
Urfa	TRC2	Urfa, Diyarbakır	Pamuk	1.128.337	30.000	2,66
Bursa	TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	Zeytin	57.405	13.500	23,52

Tablo 8: Lisanslı Depoların Bulunduğu Bölgeler, Toplam Üretim Miktarları ve Lisanslı Depo Kapasiteleri

TR81 Bölgesi ve çevresi fındık yetiştirilen bir bölge olduğundan, yine bu bölgede kurulacak fındık lisanslı deposunun TR81 Bölgesinin ihtiyacını karşılayabileceği gibi diğer bölgelere de hizmet götüreceği tahmin edilmektedir. Esasen bu durum tüm lisanslı depolar için geçerlidir. Polatlı'daki hububat lisanslı deposu ile İzmir'deki pamuk lisanslı depoya ülkenin pek çok ilinden ürün sevk edildiği belirlenmiştir. Ülkemizde ürünlerin lisanslı depolarda depolanma süreleri de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı İç Ticaret Genel Müdürlüğü tarafından belirlenmiştir. Her bir ürün için depolama başlangıç ve bitiş tarihleri Tablo 9'da, Lisanslı depo yapım işinde faaliyet gösteren firmalar ve referans bilgileri ise Tablo 10'da gösterilmiştir.

Ürün	Türü	Depolama Dönemi Başlangıç Tarihi	Depolama Dönemi Bitiş Tarihi
Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar	Buğday	1 Haziran	31 Mayıs
	Arpa	1 Haziran	31 Mayıs
	Çavdar	1 Haziran	31 Mayıs
	Yulaf	1 Haziran	31 Mayıs
	Mısır	1 Ağustos	31 Temmuz
	Çeltik	1 Eylül	31 Ağustos
	Pirinç	1 Eylül	31 Ağustos
	Triticale	15 Haziran	14 Haziran
	Mercimek	1 Mayıs	30 Nisan
	Nohut	15 Haziran	14 Haziran
	Fasulye	1 Ağustos	31 Temmuz

	Bakla	15 Temmuz	14 Temmuz
	Ayçiçeği	15 Temmuz	14 Temmuz
	Keten Tohumu	15 Temmuz	14 Temmuz
	Soya Fasulyesi	15 Temmuz	14 Temmuz
	Kolza	1 Temmuz	30 Haziran
Pamuk	Pamuk	1 Eylül	31 Ağustos
Fındık	Fındık	15 Ağustos	14 Ağustos
Zeytin	Siyah ve rengi dönük zeytin	1 Kasım	28 Şubat
	Yeşil zeytin	1 Eylül	31 Ağustos

Tablo 9: Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Depolama Başlangıç ve Bitiş Tarihleri – Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

ŞİRKETİN ADI	WEB ADRESİ	REFERANSLAR	ADRES	İLETİŞİM
AD SİLO	http://www.adsilo.com.tr	* SARAÇ LİSANSLI DEPOCULUK A.Ş. - KONYA 0332 342 13 80	Mersin Yolu Üzeri Yeşiloba Mh. 46205 sk.No.6/A Seyhan / ADANA	0322 428 63 25 - info@adsilo.com.tr
ADAL İNŞAAT	http://www.adalinsaat.com/	* KAYSERİ ŞEKER FABRİKASI A.Ş. - KAYSERİ 0352 331 24 00	Organize Sanayi Bölgesi 18. Cadde No:38 Melikgazi / KAYSERİ	0352 311 44 93 - osman@adalinsaat.com
AFBA İNŞAAT	http://www.afbainsaat.com/	* ÇAĞATAY YAĞ-YEM ÜRÜNLERİ SAN.TİC.LTD.ŞTİ. - İZMİR 0232 479 10 91 * BASARIYATIRIMLAR SAN. VE TİC.A.S. - ANKARA 0312 440 33 03	Gazi Osman Paşa Bulvarı No: 56 / 404 Çankaya / İZMİR	0232 425 18 36 - info@afbainsaat.com
ALGAN YAPI	http://www.alganyapi.com/	* ASLİDAŞ - KONYA 0332 245 43 27 * AVS TARIM ÜRÜNLERİ A.Ş. - KONYA 0332 342 11 16	Musalla Bağları Mahallesi Şehit Ahmet Değerli Sokak Dinçtaş Plaza No:11/704 Selçuklu / KONYA	0332 999 11 93 - info@alganyapi.com
ATAK MÜHENDİSLİK	http://www.atakeng.com.tr/	TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ - MAGOSA, KKTC 0312 416 30 00	Balikhisar Mahallesi Köy İçi Küme Evleri No:724 AKYURT / ANKARA	0312 398 11 99 - atak@atakeng.com.tr
BNT İNŞAAT	http://www.bntinsaat.com/	KAİNAT LİSANSLI DEPOCULUK - AFYON 444 42 90	Fevzi Çakmak Mah. Büsan Özel Org. San. Sitesi 10646 Sk. No: 17 Karatay / KONYA	0332 238 08 99 - info@bntinsaat.com

EBRULİ İSPARTAKUL E (EGE YILDIZI A.Ş.)	http://www.ebruliispartakule.com/	EGE TARIM ÜRÜNLERİ LİSANSLI DEPOCULUK A.Ş. - İZMİR 0232 280 11 19	Tahtakale Mh. Ispartakule Bulvarı No: 22 Ispartakule / Avcılar / İstanbul	0212 803 23 59 - info@ebruliispartakule.com
ERCEM CONSTRUCTION	http://www.ercemins.com/	GK LİSANSLI DEPOCULUK – KIRIKKALE 0318 638 15 15	Ankara	Web sitesi üzerinden iletişim kurulabilir.
MYSİLO (Silo Üreticisi)	http://www.mysilo.com/	* OKYAY UN - ÇANAKKALE 0286 335 88 13 * PANGEV (TORKU) - KONYA 0332 221 46 20	ERENLER OSB MAHALLESİ RECEP TAYYIP ERDOĞAN BULVARI NO: 30 MERKEZ / AKSARAY	444 74 56 - 0382 266 22 45 - info@mysilo.com

Tablo 10: Lisanslı Depo İnşa Eden Firmalar ve Referansları

7. TR81 BÖLGESİ BİTKİSEL ÜRETİM POTANSİYELİ VE PAZAR ANALİZİ

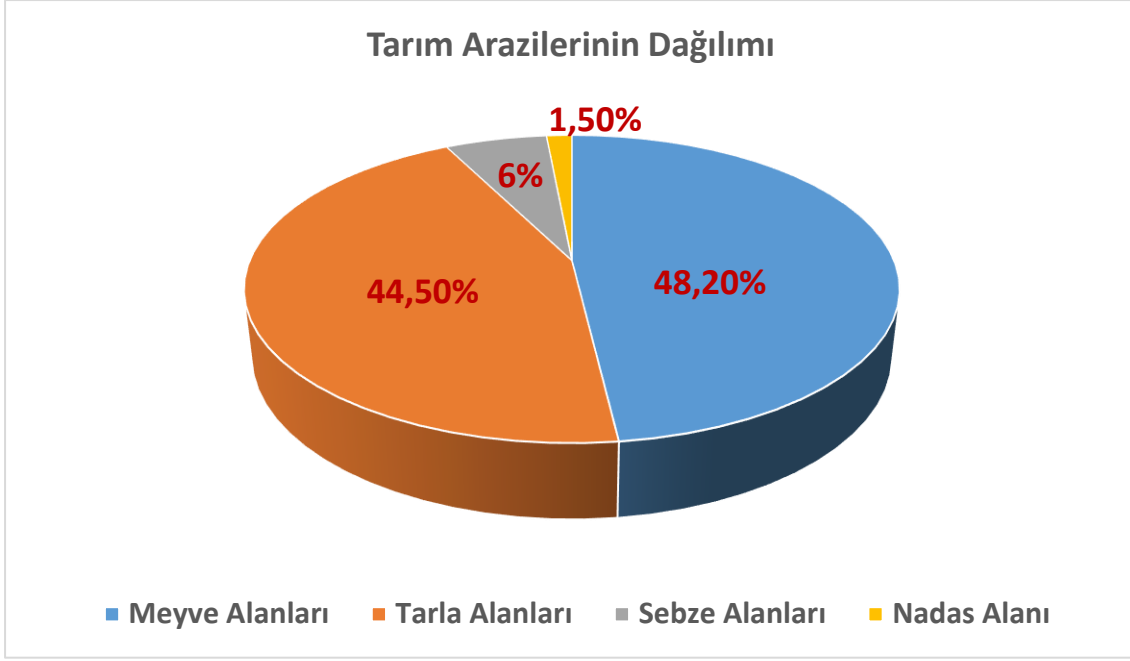
TR81 Bölgesi coğrafi yapısı ve iklim koşulları tarımsal üretime son derece elverişli olup, bölge genelinde tarım ürünleri ticareti ekonomik hayatta önemli bir yer tutmaktadır. Lisanslı depoculuk uygulamaları bitkisel ürünleri kapsadığı için, bölgenin tarımsal üretim potansiyeli sadece bitkisel üretim kapsamında ele alınacak, bölgenin hayvansal üretim durumu incelenmeyecektir. Öncelikle her bir ilin bitkisel üretim durumu tarla bitkileri, sebzeler ve meyveler bazında incelenecek olup, ardından bölgenin genel üretim potansiyeli ortaya konulacaktır.

7.1. Zonguldak

Zonguldak ilinde 532.435,40 dekar tarım arazisi olup, söz konusu arazinin 148.830 dekarı (%63) sulamaya elverişlidir. Sulamaya elverişli arazinin 8.420 dekarı halk tarafından (%6) sulanabilmektedir.

Zonguldak ili tarım arazilerinin kullanım şekline göre dağılımı Grafik 5'te gösterilmiştir. Zonguldak ili tarım arazilerinin %48,2'si meyve, içecek ve baharat bitkileri arazilerinden oluşmaktadır. Meyve, içecek ve baharat bitkileri arazilerinden sonra en fazla alanı %44,5'lik oran ile tahıl ve diğer bitkisel üretim alanları kaplamaktadır. İl genelinde sebze bahçeleri alanları %6 düzeyindedir. Nadas'a bırakılan alan ise %1,5'lik bir orana sahiptir. İl topraklarının %63'ünün sulanabilir nitelikte olması, sulu tarıma elverişli bir üretim deseninin ortaya çıkmasını sağlamış ve entansif tarım uygulamalarına da zemin hazırlamıştır. İl genelinde bitki deseni olarak buğday, arpa, yulaf, mısır, bakla ve fasulye ön plana çıkarken sebze ve meyvecilik gelişmiş olup, en çok karalahana, hıyar, sakızkabağı, pırasa, ıspanak, armut, fındık, erik, dut, ceviz, kestane, kızılcık ve kiraz ön plana çıkmaktadır. Zonguldak ili tarımsal üretimi tarla bitkileri, meyveler ve sebzeler olmak üzere 3 kategoride ele alınmıştır. Zonguldak ili tarla bitkileri üretimine ilişkin veriler Tablo 11'de gösterilmiştir.

Grafik 5: Zonguldak İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)
Buğday	101.178	11.605	115	-
Arpa	4.534	718	158	-
Yulaf	13.870	13.122	946	-
Mısır	90.758	73.227	807	-
TAHILLAR	210.340	98.672	-	-
Bakla	1.445	148	102	-
Fasulye (Kuru)	3.271	423	129	-
BAKLAGİLLER	4.716	571		
Karalahana	4.951	4.938	997	-
Hıyar	1.762	3.677	2.086	-
Sakızkabacı	698	535	766	-
Pırasa	1.388	1.020	735	-
Ispanak	2.644	1.621	613	-
SEBZE	11.443	11.791	-	-
Armut	2.208	2.201	-	26
Fındık	236.185	28.428	-	2
Erik	686	1.650	-	22
Dut	0	704	-	18
Ceviz	9.606	2.309	-	17
Kestane	0	1.364	-	28
Kızılcık	0	542	-	10
Kiraz	2.227	1.795	-	19
MEYVE	250.912	38.993	-	-

Tablo 11: Zonguldak İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK

Zonguldak ili tarla bitkileri üretimine ayrılan alanın %48,2'sinde meyve, %44,5'inde ise tahıl üretilmektedir. Tahıl üretiminin %74'ünü mısır, %26'sını ise buğday, arpa ve yulaf oluşturmaktadır. Baklagillerde en fazla üretilen ürünün fasulye, sebze de en fazla üretimin karalahana, meyve de ise en fazla üretimin fındıkta olduğu görülmektedir. Fındık, bölgedeki en önemli ürünlerden biridir. Zonguldak ilinin üretim miktarı bakımından önde gelen sebze ve meyve üretim verileri Tablo 12 ve Tablo 13'de gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Domates	2.616	4.337	1.658
Biber (Dolmalık)	560	254	453
Biber (Sivri)	1.493	871	583
Fasulye (Taze)	7.254	4.821	590
Bakla (Taze)	621	218	351
Hıyar	1.762	3.677	2.086
Sakızkabağı	698	535	766
Lahana (Beyaz)	601	451	750
Lahana (Karayaprak)	4.951	4.938	997
Ispanak	2.644	1.621	613
Soğan	809	618	764
Pırasa	1.388	1.020	735
Patlıcan	769	561	729
Marul (Kıvırcık)	1.772	968	546
Marul (Göbekli)	400	270	675

Tablo 12: Zonguldak İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK

İl genelinde en fazla üretimi yapılan sebzeler karalahana, fasulye, domates ve hıyardır. Sebze üretim verilerine örtü altı üretimi ile elde edilen ürün miktarı da dâhil edilmiştir. Zonguldak ilinde geniş bir sebze çeşitliliği bulunmaktadır. Söz konusu çeşitlilik meyve üretimi için de

geçerlidir. Zonguldak ili meyve üretim miktarına ilişkin veriler Tablo 13’de verilmiştir. Tabloda, en fazla üretimi yapılan ürünler ele alınmıştır.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg/da)
Armut	2.208	2.201	26
Fındık	236.185	28.428	2
Erik	686	1.650	22
Dut	0	704	18
Ceviz	9.606	2.309	17
Kestane	0	1.364	28
Kızılcık	0	542	10
Ayva	305	198	12
Kiraz	2.227	1.795	19
Çilek	1.225	616	503
İncir	0	483	18
Elma	3.187	2.979	22
Kivi	735	145	19

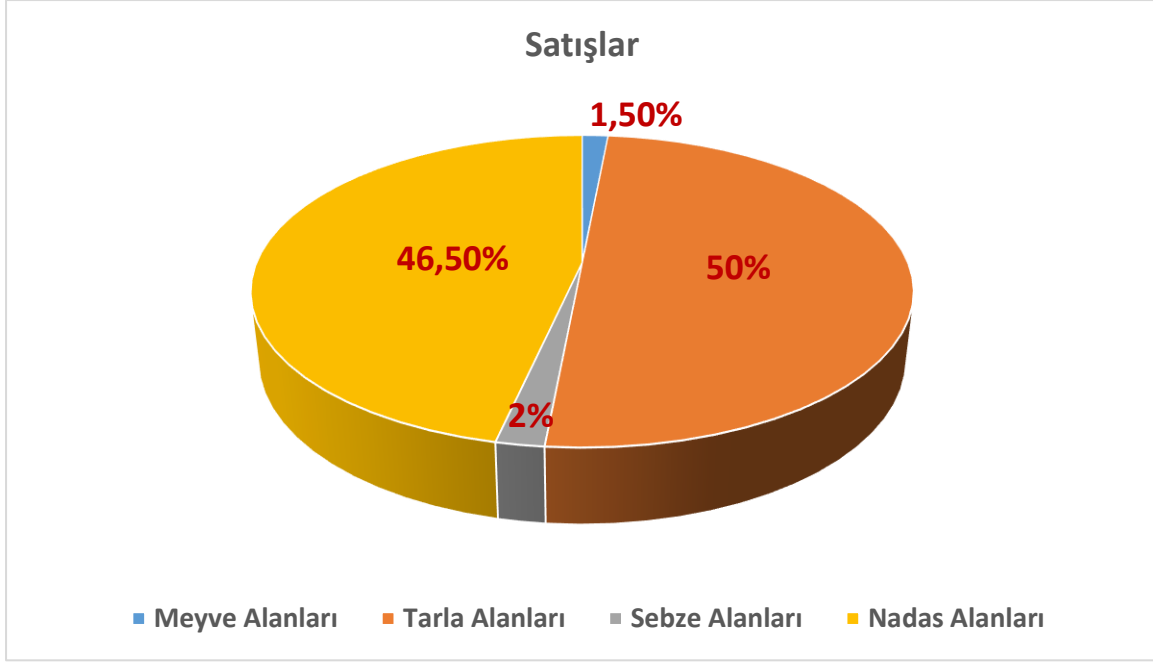
Tablo 13: Zonguldak İli Meyve Üretimi – Kaynak: TÜİK

İl genelinde fındık üretiminin ön planda geldiği görülmektedir. Zonguldak ili fındık üretimi açısından bölge üretiminin %90’ını tek başına karşılamaktadır. Üretilen fındığın yaklaşık %90’ı mamul yapımında kullanılırken %10’u kabuklu ve iç fındık olarak kuruyemiş olarak kullanılmaktadır.

Zonguldak ili bitkisel üretim bakımından genel olarak değerlendirildiğinde; tarla bitkilerinden en fazla üretimin 73.227 ton ile mısıra ait olduğu görülmektedir. Sebze üretiminde 4.938 tonluk üretimi ile karalahana ilk sırayı alırken, 4.821 tonluk üretimi ile taze fasulye ve 4.337 tonluk üretimi ile de domates 2. ve 3. sırayı alan ürünlerdir. Meyvelerde en fazla üretim 28.428 ton ile fındık olmuştur.

7.2. Karabük

Karabük ilinde toplam 258.078 dekar tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 105.980 dekarı (%21) sulanabilir arazilerden oluşmakta ve bu miktarın 20.730 dekarı sulanmaktadır. Diğer bir ifade ile sulamaya elverişli arazinin %19,6’lık bir kısmı sulanabilmektedir. Karabük ili tarıma elverişli alanların kullanım şekline göre dağılımı Grafik 7’de gösterilmiştir.

Grafik 6: Karabük İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı

Karabük ili tarım arazilerinin %50'sini tarla arazileri oluşturmaktadır. Tarla arazilerini %46,5 ile nadas alanları takip etmektedir. Sebze alanlarının payı %2 iken meyve alanları %1,5'lik bir paya sahiptir. İl genelinde sulanabilir arazilerin %20'sinin sulanması nedeniyle tarla tarımı daha gelişmiş bir yapıdadır. Karabük ili çeşitli tarla bitkileri üretim miktarları Tablo 14'de gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)
Buğday	143.255	23.662	165	-
Arpa	60.654	13.027	215	-
Yulaf	1.044	804	975	-
Mısır	1.559	857	3.510	-
TAHILLAR	206.512	38.350	-	-
Bakla	164	15	91	-
Fasulye (Kuru)	1.260	185	147	-
BAKLAGİLLER	1.424	200	-	-
Karalahana	255	158	620	-
Hıyar	1.058	3.368	3.183	-
Sakızkabağı	91	226	2.483	-
Pırasa	201	430	2.139	-
Ispanak	1.117	915	819	-
Domates	1.484	5.902	3.977	-
Biber	689	1.172	1.701	-
SEBZE	4.895	12.171	-	-

Armut	57	450	-	17
Fındık	-	-	-	-
Erik	4	706	-	13
Dut	5	378	-	15
Kestane	-	-	-	-
Kızılcık	0	309	-	12
Kiraz	258	742	-	21
MEYVE	324	2.585	-	-

Tablo 14: Karabük İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK

Karabük'te en fazla üretilen tarla bitkisi buğday olup, il genelinde toplam 143.255 da alanda 23.662 ton buğday üretilmektedir. 13.027 tonluk üretimi ile arpa ve 857 tonluk üretimi ile mısır ikinci ve üçüncü sırada gelmektedir.

Karabük ili tarla bitkileri üretimine ayrılan alanın %50'sinde tahıl, %2'sinde ise sebze üretilmektedir. Tahıl üretiminin %61,7'sini buğday, %38,3'ünü ise arpa, yulaf ve mısır oluşturmaktadır. Baklagillerde en fazla üretilen ürünün fasulye, sebze de en fazla üretimin domates de meyve de ise en fazla üretimin kirazda olduğu görülmektedir. Karabük ilinin üretim miktarı bakımından önde gelen sebze ve meyve üretim verileri Tablo 15 ve Tablo 16'da gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Domates	1.484	5.902	3.977
Biber (Dolmalık)	160	180	1.125
Biber (Sivri)	529	992	1.875
Fasulye (Taze)	1.836	1.602	872

Bakla (Taze)	72	54	750
Hıyar	1.058	3.368	3.183
Sakızkabağı	91	226	2.483
Lahana (Beyaz)	1.020	2.046	2.005
Lahana (Karayaprak)	255	158	619
Ispanak	1.117	915	819
Soğan	198	180	909
Pırasa	201	430	2.139
Patlıcan	132	261	1.977
Marul (Kıvırcık)	427	483	1.131
Marul (Göbekli)	708	1.121	1.583

Tablo 15: Karabük İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK

Karabük ilinde en fazla üretimi yapılan sebzeler domates, hıyar, lahana ve fasulyedir. Sebze üretim verilerine örtü altı üretimi ile elde edilen ürün miktarı da dâhil edilmiştir. Karabük ili meyve üretim miktarına ilişkin veriler Tablo 16’da verilmiştir. Tabloda, en fazla üretimi yapılan ürünler ele alınmıştır.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg/da)
Armut	57	450	17
Fındık	-	-	-
Erik	4	706	13
Dut	5	378	15
Ceviz	2.704	1.101	19
Kestane	-	-	-
Kızılcık	0	309	12
Ayva	7	231	11
Kiraz	258	742	21
Çilek	33	11	333
İncir	0	94	12
Elma	1.218	1.827	16
Kivi	-	-	-

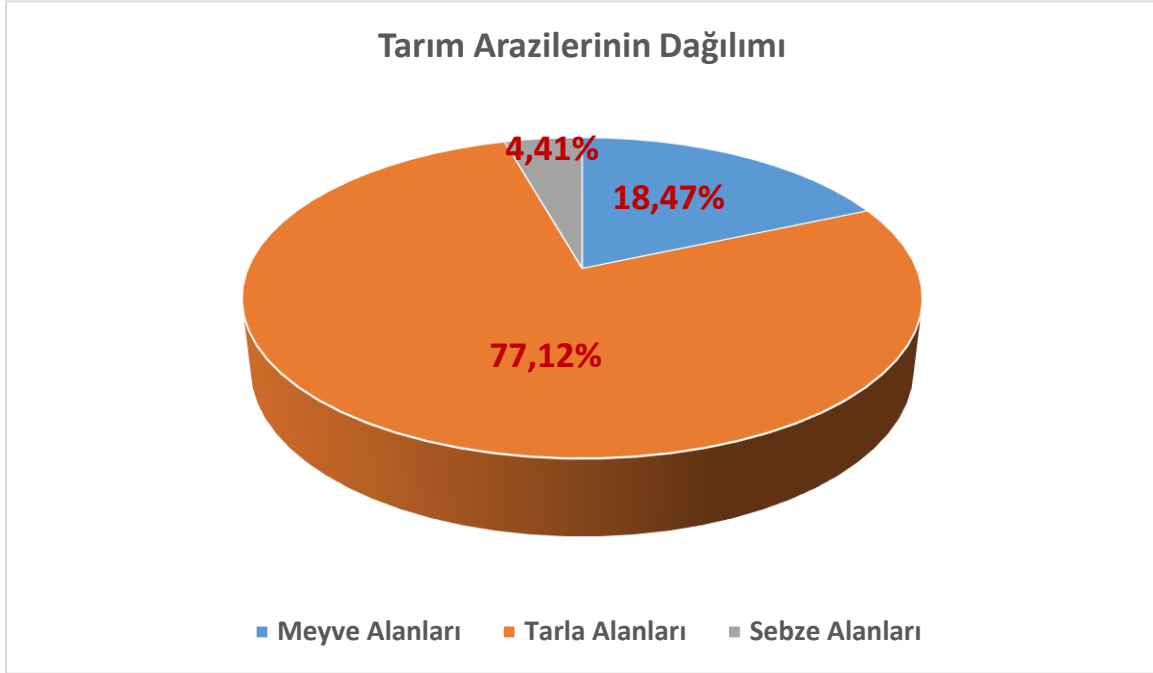
Tablo 16: Karabük İli Meyve Üretimi – Kaynak: TÜİK

İl genelinde fındık ve kestane üretiminin yapılmadığı görülmektedir.

Karabük ili bitkisel üretim bakımından genel olarak değerlendirildiğinde; tarla bitkilerinden en fazla üretimin 23.662 ton ile buğdaya ait olduğu görülmektedir. Sebze üretiminde 5.902 tonluk üretimi ile domates ilk sırayı alırken, 3.368 tonluk üretimi ile hıyar ve 2.046 tonluk üretimi ile de beyaz lahana 2. ve 3. sırayı alan ürünlerdir. Meyvelerde en fazla üretim 1.827 ton ile elmada olmuştur.

7.3. Bartın

Bartın ilinde toplam 395.189 dekar tarım arazisi bulunmaktadır. Bu arazinin 198.600 dekarı (%50) sulanabilir arazilerden oluşmakta ve bu miktarın 86.180 dekarı sulanmaktadır. Diğer bir ifade ile sulamaya elverişli arazinin %44'lük bir kısmı sulanabilmektedir. Bartın ili tarıma elverişli alanların kullanım şekline göre dağılımı Grafik 6'da gösterilmiştir.

Grafik 7: Bartın İli Tarım Arazilerinin Kullanım Şekline Göre Dağılımı

Bartın ili tarım arazilerinin %77,12'sini tarla arazileri oluşturmaktadır. Tarla arazilerini %18,47 ile meyve alanları takip etmektedir. Sebze alanlarının payı %4,41 iken nadas alanı bulunmamaktadır. İl genelinde sulanabilir arazilerin ancak yarısının sulanması nedeniyle tarla tarımı daha gelişmiş bir yapıdadır. Bartın ili çeşitli tarla bitkileri üretim miktarları Tablo 17'de gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg)
Buğday	133.110	18.446	139	-
Arpa	10.490	1.874	179	-
Yulaf	20.714	26.417	1.652	-
Mısır	123.646	251.220	4.166	-
TAHILLAR	287.960	297.957	-	-
Bakla	890	202	227	-
Fasulye (Kuru)	2.020	490	243	-
BAKLAGİLLER	2.910	692	-	-

Karalahana	1.582	2.256	1.426	-
Hıyar	1.361	5.569	4.092	-
Sakızkabağı	441	854	1.936	-
Pırasa	596	776	1.302	-
Ispanak	888	1.158	1.304	-
Domates	2.830	10.432	3.686	-
Biber	1.964	3.072	1.564	-
SEBZE	9.662	24.117	-	-
Armut	1.971	188	-	22
Fındık	59.375	7.153	-	2
Erik	734	2.480	-	30
Dut	0	317	-	26
Kestane	710	3.277	-	38
Kızılcık	10	935	-	23
Kiraz	896	1.061	-	25
MEYVE	63.696	15.411	-	-

Tablo 17: Bartın İli Tarla Bitkileri Üretimi – Kaynak: TÜİK

Bartın'da en fazla üretilen tarla bitkisi mısır olup, il genelinde toplam 123.646 da alanda 251.220 ton mısır üretilmektedir. 26.417 tonluk üretimi ile yulaf ve 18.446 tonluk üretimi ile buğday ikinci ve üçüncü sırada gelmektedir.

Bartın ili tarla bitkileri üretimine ayrılan alanın %77,12'sinde tahıl, %18,47'sinde ise meyve üretilmektedir. Tahıl üretiminin %84,3'ünü mısır, %15,7'sini ise buğday, arpa ve yulaf oluşturmaktadır. Baklagillerde en fazla üretilen ürünün fasulye, sebze de en fazla üretimin domates, meyve de ise en fazla üretimin fındıkta olduğu görülmektedir. Fındık, bölgedeki en

önemli ürünlerden biridir. Bartın ilinin üretim miktarı bakımından önde gelen sebze ve meyve üretim verileri Tablo 18 ve Tablo 19’da gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Verim (kg/da)
Domates	2.830	10.432	3.686
Biber (Dolmalık)	558	1.044	1.871
Biber (Sivri)	1.410	2.026	1.437
Fasulye (Taze)	1.376	1.478	1.074
Bakla (Taze)	714	364	510
Hıyar	1.361	5.569	4.092
Sakızkabağı	441	854	1.936
Lahana (Beyaz)	785	1.092	1.391
Lahana (Karayaprak)	1.582	2.256	1.426
Ispanak	888	1.158	1.304
Soğan	702	729	1.038
Pırasa	596	776	1.302
Patlıcan	628	1.068	1.700
Marul (Kıvırcık)	732	1.492	2.038
Marul (Göbekli)	505	1.345	2.663

Tablo 18: Bartın İli Sebze Üretimi – Kaynak: TÜİK

Bartın ilinde en fazla üretimi yapılan sebzeler domates, hıyar, karalahana ve sivri biberdir. Sebze üretim verilerine örtü altı üretimi ile elde edilen ürün miktarı da dâhil edilmiştir. Bartın ilinde geniş bir sebze çeşitliliği bulunmaktadır. Söz konusu çeşitlilik meyve üretimi için de geçerlidir. Bartın ili meyve üretim miktarına ilişkin veriler Tablo 19’da verilmiştir. Tabloda, en fazla üretimi yapılan ürünler ele alınmıştır.

Ürün Adı	Ekim Alanı (da)	Üretim (ton)	Ağaç Başına Ortalama Verim (kg/da)
Armut	1.971	4.583	21
Fındık	59.375	7.153	2
Erik	734	2.480	30
Dut	0	317	26
Ceviz	4.698	1.421	24
Kestane	710	3.277	38
Kızılcık	10	935	23
Ayva	30	264	19
Kiraz	896	1.061	25
Çilek	690	753	1.091
İncir	0	188	22
Elma	2.248	3.500	27
Kivi	249	62	15

Tablo 19: Bartın İli Meyve Üretimi

İl genelinde fındık üretiminin ön plana geldiği görülmektedir. İl genelinde 7.153 ton fındık üretilmektedir. Bu fındık mamul yapımında ve kuruyemiş olarak kullanılmaktadır.

Bartın ili bitkisel üretim bakımından genel olarak değerlendirildiğinde; tarla bitkilerinden en fazla üretimin 251.220 ton ile mısıra ait olduğu görülmektedir. Sebze üretiminde 10.432 tonluk üretimi ile domates ilk sırayı alırken, 5.569 tonluk üretimi ile hıyar ve 2.256 tonluk üretimi ile de karalahana 2. ve 3. sırayı alan ürünlerdir. Meyvelerde en fazla üretim 7.153 ton ile fındık olmuştur.

8. SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Fındık sektörünün yapısal sorunlarının başında, arz-talep dengesizliği gelmektedir. İklim koşulları nedeniyle bazı sezonlarda talepten oldukça yüksek arz, bazı sezonlarda düşük gerçekleşmektedir. Arz-talep dengesizliği üretici gelirleri ve ihraç fiyatlarını doğrudan etkilemekte, ihraç pazarlarımızda fiyat istikrarsızlığı rakip ülkelerin pazarımıza girmesine neden olmaktadır.

Geçmişte uygulanan fındık politikalarının kamuya önemli bir maliyeti olmuştur. Gerek Fiskobirlik alımlarının Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklarından finanse edilerek dolaylı desteğin sağlandığı dönemlerde gerekse Devlet destekleme alımlarının yapıldığı dönemlerde gündemde olan sorunların halen güncelliğini koruduğu görülmektedir.

Fındıkla ilgili sorunları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

- Geçmişte uygulanan politikaların bir sonucu olarak üretim alanları genişlemiş ve verimli taban arazilere kadar yayılmıştır.
- Üretim alanlarının genişlemesiyle iklim koşullarına bağlı olarak arz fazlası sorunuyla karşılaşmıştır.
- Yeni pazarlara yönelik çalışmaların sonuçları üretimde meydana gelecek artışları karşılayacak talebe ulaşmamıştır.
- İç tüketim gereken ölçüde artırılamamıştır.
- İhracat fiyatları istikrara kavuşturulamamıştır.
- Fındık işleme sanayii istenen seviyede gelişmediği için fındık katma değeri yüksek bir ihraç ürünü haline gelmemiştir.

Yapılan destekleme harcamalarından istenilen sonucun alınamaması ve ortaya çıkan bütçe kısıtları tarımda yeni arayışları zorunlu kılmıştır. Dünyadaki gelişmelere paralel olarak tarım politikalarındaki değişiklikler fındık politikalarına yansımış ancak sorunların çözülmesine yönelik köklü değişiklikler zamanında uygulamaya konulamamıştır.

2009 yılında ortaya konulan yeni fındık stratejisi ile müdahale anlayışından uzaklaşarak, fındık piyasalarında serbest piyasa işleyişini esas alan bir anlayış ön plana çıkartılmıştır. Bu yeni sistemde, Devlet adına ürün alımı yapılmaması, ürün fiyatının serbest piyasa koşullarında belirlenmesi, üretici gelirlerinin korunabilmesi amacıyla üreticilerin üretimden bağımsız olarak alan bazlı olarak desteklenmesi hedeflenmiştir.

Öte yandan, yeni stratejinin gereği olarak arzın kontrol edilmesi amacıyla 2009/15531 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen fındık dikim alanlarının dışında ruhsatsız alanlarda üretim yapan üreticilerden fındık bahçelerini sökerek alternatif ürüne yönelen üreticilere telafi edici ödeme yapılması kararlaştırılmıştır.

Ancak, 2009-2013 dönemlerinde rekoltenin talebin altında gerçekleşmesinin etkisi ile alternatif ürüne yönelik hedefler gerçekleşmemiştir.

Sonuç olarak, üretim miktarlarına göre alan bazlı destekleme modeli üreticiler açısından problem yaratmamıştır. Mevcut dikim alanlarının varlığında bir azalma olmamıştır. Rekoltenin talebin üzerinde gerçekleşmesi beklenen önümüzdeki sezonlarda, alan bazlı ödemenin üretici ve ihracat gelirlerinin korunmasında yetersiz kalabileceği ya da bütçeye olan yükünün artabileceği düşünülmektedir.

Uzun vadeli ve kalıcı çözümlerin oluşturulabilmesi amacıyla çözüm önerileri aşağıda sıralanmıştır;

- I. Piyasanın kendi kurallarında oluşacak istikrarlı bir fiyat seviyesi ile fındık üretim miktarının korunması için her yıl belirli bir miktar ürünün stok olarak tutulmasını sağlayacak bir mekanizma kurulmalıdır.
- II. Doğal ekolojisinde üretim yapan üreticiler için serbest piyasada oluşan fiyatın üretim maliyetlerini karşılamaması durumunda, diğer tarımsal desteklerden yeterince yararlanamayan fındık üreticileri için telafi edici destekleme araçları devreye sokulmalıdır. Alan bazlı gelir desteği uygulaması bölgeler arası gelir farklılıkları da göz önünde bulundurularak havza bazlı olarak sürdürülmelidir.
- III. Üreticilerin piyasalarda daha güçlü olmasını sağlamak amacıyla üretici örgütleri desteklenmeli, üretici ile örgütü arasındaki bağın güçlendirilmesi amacıyla fındık üreticilerine sağlanacak destekler bu örgütler aracılığıyla verilmelidir.
- IV. Bir kısım fındık üreticisi büyük kentlerde ikamet etmekte ve fındığı ek gelir olarak görmekte yöre dışında ürünlerini düşük fiyatlarla piyasaya arz etmektedirler. Bu durum geçimini sadece fındıktan sağlayan üreticileri olumsuz etkilemektedir. Tarımsal faaliyetin başında bulunmayan, verimliliği ilke edinmeyen, resmi ikamet adresi ve sosyal güvencesi bakımından çiftçilik yapma imkânı olmayan kişilerin, üreticilere yönelik desteklerden yararlandırılmaması, bu tür desteklerin maliyetini de azaltacaktır.
- V. Fındık üretimine izin verilen alanların dışındaki fındık üreticilerinin ülke ihtiyaçları doğrultusunda belirlenen alternatif ürünlere yönelmesi için teşvik unsurları genişletilmelidir.
- VI. Arz fazlası sorunu, alternatif ürün projelerinin yanında talebin genişletilmesi; iç tüketimin ve özellikle ihracatın artırılması, yeni pazarların geliştirilmesi yoluyla çözüme kavuşturulmalıdır. Fındık pazarının genişlemesi, tüketimin artması ve yaygınlaşması için dünya pazarının durumu, potansiyel müşteri özellikleri dikkate alınarak, fiyat, tanıtım ve tutundurma faaliyeti gibi uzun vadeli politikalar uygulanmalıdır.

Üretim ve arz fazlası olduğu yıllar sıkıntı yaşanılmaması için AB pazarının yanı sıra deniz aşırı ülkelere özellikle Çin, Japonya, Güney Kore gibi Uzak Doğu ülkelerine fındık ihracatı yapılabilmesi için gerekli pazar araştırmaları yapılmalı ve Türk Fındığı adı ile tanıtım faaliyetleri yaygınlaştırılmalıdır.

- VII. İhracatın natürel fındıktan katma değeri yüksek fındık ürünlerine yönlendirilmesi için tedbirler geliştirilip uygulanmalıdır. Türk fındığının ihraç politikası, natürel iç fındığın yanı sıra, işlenmiş mamul ve yarı mamul oranı artırılacak şekilde kademelendirilmelidir. İşlenmiş ürünlere Türk fındığını öne çıkararak, markalaşma yoluna gidilmelidir. Ülkemizde çikolata sanayii teşvik edilmeli, yeni ürün geliştirilmesi için AR-GE desteği verilmelidir.
- VIII. Dünya ticaretinde gıda güvenliği ve kalitesi gibi unsurların önemi gün geçtikçe artmaktadır. Hatta ticaret yapabilmenin ön koşulu haline gelmektedir. Ülkemizin sahip olduğu potansiyelin değerlendirilebilmesi ve ihracat imkânlarının artırılabilmesi bakımından iyi tarım uygulamaları (EUREP-GAP), HACCP, FDA, BRIC gibi gıda güvenliğini sağlamaya yönelik araçlar ile ISO 9000 gibi hem gıda güvenliği hem de kalite yönetim sistemleri yaygınlaştırılmalı, bu standartlar kapsamında üretim yapılması teşvik edilmelidir.
- IX. Fındık ihracatımızın önemli bölümünün AB ülkelerine yapıldığı, AB ülkelerinde de organik ürünlere olan talepe dikkate alındığında, organik fındık üretimine gereken önem verilmelidir.
- X. Fındık piyasaları ve ihraç fiyatlarında istikrar sağlanabilmesi için fındık ticaret ve pazarlama alt yapısının güçlendirilmesi gerekmektedir. Gelişen ve değişen iç ve dış dinamikler karşısında, “üretim-pazarlama-tüketim” şeklinde özetlenebilecek tedarik zincirinin, pazarlama aşamasının bütünleyici halkalarını oluşturan ürün borsaları ve lisanslı depoculuk sisteminin ve buna yönelik gerekli alt yapının oluşturulması bir ihtiyaç haline gelmiştir.

Bu ihtiyaçtan hareketle, ürün borsaları ve lisanslı depoculuk gibi çağdaş tarım ürünleri ticaret ve pazarlama alt yapılarının kurulması yönünde çalışmalar başlatılmış ve ülkemizde ürün ihtisas borsaları ve lisanslı depoların kurulmasına imkân sağlayan mevzuat alt yapısı tamamlanmıştır.

Gelinen noktada, TMO ve TOBB ortaklığı ile kurulan TMO-TOBB Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Sanayi ve Ticaret A.Ş (LİDAŞ) 2010 yılında lisans alarak faaliyetlerine başlamış, 2012 yılında da fındık ürünü konusunda faaliyetlerine başlayan şirket Ordu/Ünye’de 25 bin ton ve Düzce’de 10 bin ton kapasiteli depolarla hizmet vermeye başlamıştır. Ancak 2012 ve 2013 dönemlerinde istenilen ürün depolama kapasitesine ulaşamaması ve yüksek maliyetlerden dolayı; 31.12.2013 tarihinde alınan yönetim kurulu kararı ile şirketin fındık depolama faaliyetine son verilmesi kararlaştırılmıştır.

Giresun Ticaret Borsası öncülüğünde Türkiye Odalar Borsalar Birliği (TOBB), Giresun Valiliği - Giresun İl Özel İdaresi, Rize Ticaret Borsası, Düzce Ticaret Borsası ortaklığında Giresun’da Giresun Fındık Lisanslı Deposu ve Spot Borsası kurulması projesinin operasyonel anlaşması imzalamıştır. AB Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı kapsamında desteklenen projenin bütçesi

9.450.309 €'dur. (AB Katkısı: 7.753.979 € / Ulusal Katkı = 1.696.331 €). Giresun Fındık Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk A.Ş. 29/11/2016 tarihinde kurulmuştur. Söz konusu şirket faaliyet iznini almış olup, 2017 yılı fındık hasat döneminde faaliyetlerine başlamıştır.

9. TR81 BÖLGESİ LİSANSLI DEPOCULUĞA ELVERİŞLİ ÜRÜN, KAPASİTE VE KURULUŞ YERİ SEÇİMİ

TR81 Bölgesi'nde lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin seçilmesi, kurulması planlanan lisanslı depoların kapasitelerinin ve kuruluş yerlerinin belirlenmesine esas oluşturması amacıyla bölgenin bitkisel üretim potansiyeli, lisanslı depoculuğa elverişli, diğer bir ifade ile standardize edilebilen ve işlenebilen ürünler bazında değerlendirilmiştir.

9.1. Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Belirlenmesi

Üretim deseni iller bazında değişiklik göstermekle birlikte TR81 Bölgesi'nde en fazla üretimi yapılan ürünler hububat ürünleridir. TR81 Bölgesi üretim deseni incelendiğinde lisanslı depoculuğa elverişli olan ürünlerin hububat (buğday, mısır, arpa) ve fındık olduğu görülmektedir. Söz konusu ürünlerin her biri TR81 Bölgesi bitkisel üretiminden önemli bir pay almaktadır. Seçilen ürünlerin TR81 Bölgesi bitkisel üretim değeri içerisindeki payını ortaya koyabilmek amacıyla her bir ürünün üretim miktarı, ürün fiyatı ile çarpılarak toplam bitkisel üretim değeri hesaplanmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu fiyat istatistiklerinden faydalanarak 2016 yılı ortalama çiftçi eline geçen fiyatlar dikkate alınmıştır (Tablo 20).

TR81 Bölgesi toplam bitkisel üretim değeri 1.197.093.000 TL olup, lisanslı depoculuğa elverişli olarak belirlenen 4 bitkisel ürünün toplam üretim değeri 861.913.000 TL'dir. Söz konusu ürünler bölge toplam bitkisel üretim değerinin %72'sini oluşturmaktadır. Belirlenen ürünlerin üretim değerinin il toplam bitkisel üretim değeri içerisindeki payının en yüksek olduğu il yaklaşık %43'lük oranı ile Zonguldak'tır.

Ürünler	Zonguldak	Bartın	Karabük	TR81
Tarla Bitkileri	248.249	247.991	25.267,57	521.508
Sebzeler	46.904	54.416,53	35.479,11	136.800
Meyveler	358.589	155.636,60	24.561,51	538.787
Toplam Bitkisel Üretim Değeri	653.741	458.044	85.308,19	1.197.093
Buğday	9.864,25	14.941,26	16.800	41.606
Arpa	574,40	-	8.467,55	9.042
Mısır	219.681	228.610,20	-	448.291
Fındık	282.574	80.400	-	362.974
Toplam	512.513,65	323.951,46	25.267,55	861.913
%	78,4	70,7	29,6	72

Tablo 20: TR81 Bölgesi Bitkisel Üretim Değeri (Bin TL) – Kaynak: TÜİK

Tablo 21’de lisanslı depoculuğa elverişli ürünler olan buğday, arpa, mısır, fındık ve kestane için Türkiye ve TR81 Bölgesi üretim miktarları gösterilmiştir.

Ürün Adı	Ekilen Alan (Dekar)			Üretim (Ton)			Verim (kg/da)		
	Türkiye	TR81	%	Türkiye	TR81	%	Türkiye	TR81	%
Buğday	76.872.143	377.543	0,5	20.910.882	53.713	0,25	2.599	376	14,5
Mısır	11.047.945	90.848	0,8	26.769.678	325.304	0,27	7.747	3.816	49,2
Arpa	27.438.111	75.678	0,3	6.769.199	15.619	0,23	2.387	158	6,6
Fındık	7.054.451	295.560	4,2	420.000	35.581	8,47	1 (Ağaç başına verim)	2 (Ağaç başına verim)	100
Kestane	115.704	710	0,6	64.750	4.641	7,2	33 (Ağaç başına verim)	34 (Ağaç başına verim)	100

Tablo 21: TR81 Bölgesi Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünler – Kaynak: TÜİK

TR81 Bölgesi, Türkiye genelinde üretilen fındığın yaklaşık %10’unu üretmektedir. Fındıktan sonra ülke genelinden en fazla pay alan ürün kestanedir. Türkiye kestaneye üretiminin %7’si TR81 Bölgesi’nden elde edilmektedir. Bölge genelinde üretilen fındığın yaklaşık %80’i mamul üretiminde %20’si ise kuruyemiş çeşitlerinden oluşmaktadır. 2006 yılından itibaren fındık dikimlerine verilen devlet desteği ile birlikte dikilişi yıldan yıla artan fındık ağaçlarının bir kısmı da ürün vermeye başladığında bölge fındık üretim miktarı daha da artacaktır. Sektör lisanslı depoculuk bakımından değerlendirilirken özellikle son yıllarda fındık dikim alanlarındaki artışa paralel olarak lisanslı depoculuğa olan talepte artmıştır. TR81 Bölgesi’nin yanı sıra TR42 Bölgesi illerinden Düzce’de çalışma kapsamında değerlendirilmiştir. Lisanslı depoculuğa elverişli ürünlerin üretim miktarları iller bazında Tablo 22’de gösterilmiştir.

Ürün	Düzce	%	Zonguldak	%	Bartın	%	Karabük	%	TR81 Toplamı
Buğday	2.158	-	11.605	21,6	18.446	34,3	23.662	44,1	53.713
Arpa	107	-	718	4,6	1.874	12	13.027	83,4	15.619
Mısır	220.926	-	73.227	22,5	251.220	77,2	857	0,3	325.304
Fındık	54.493	-	28.428	80	7.153	20	-	0	35.581
Kestane	609	-	1.364	29,4	3.277	70,6	-	0	4.641

Tablo 22: Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin İller Bazında Dağılımı (Ton) – Kaynak: TÜİK

Hububat üretiminde önde gelen ilin Bartın olduğu görülmektedir. Bölge toplam buğday, arpa ve mısır üretiminin %68,8'i Bartın'da, %21,6'sı Zonguldak'ta ve %9,6'sı Karabük'te üretilmektedir. Fındık üretiminde ise ön plana çıkan il bölgede Zonguldak olup, bölge toplam fındık üretiminin %80'ini gerçekleştirmektedir. Kestane üretiminde ise Bartın ilinin hâkim olduğu görülmektedir. Toplam kestane üretiminin %70,6'sı Bartın'da gerçekleştirilmektedir. Türkiye genelinde 64.750 ton kestane üretilmektedir. Bu veriler dâhilinde TR81 bölgesi ve Düzce ili bu üretimin yaklaşık %10'unu karşılamaktadır.

Düzce ili ise fındık üretiminde Türkiye üretiminden %13'lük bir pay almaktadır. TR81 bölgesi ve Düzce ili Türkiye fındık üretiminin %21,4'ünü oluşturmaktadır. Batı Karadeniz Bölgesi bir bütün olarak dikkate alındığında, fındık üretimi 112.212 tondur. Bölgedeki üretim miktarı Türkiye fındık üretiminin yaklaşık %27 'sine karşılık gelmektedir.

9.2. Lisanslı Depoların Kuruluş Kapasitelerinin Belirlenmesi

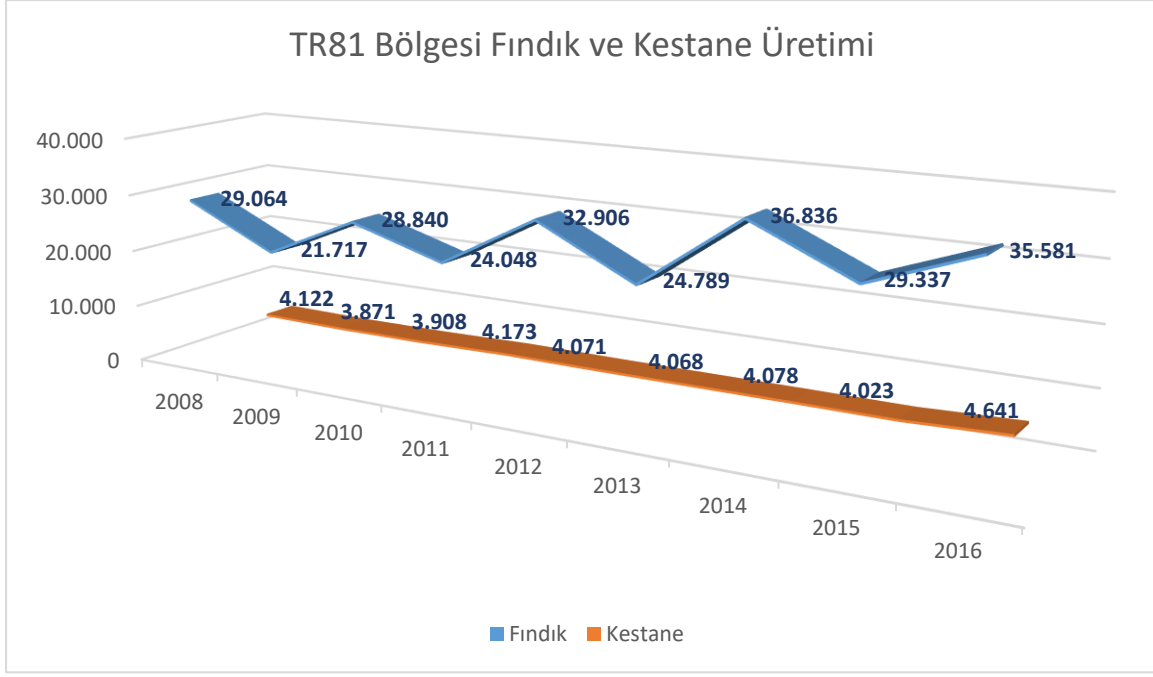
Bölgede lisanslı depoculuğa uygun olarak belirlenmiş ürünlerin mevcut durumdaki üretimlerinin yanı sıra zaman içerisindeki üretim eğiliminin de incelenmesi gerekmektedir. Buna göre son 10 yıllık üretim miktarları Tablo 23'de gösterilmiştir.

Ürünler	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Fındık	29.064	21.717	28.840	24.048	32.906	24.789	36.836	29.337	35.581
Kestane	4.122	3.871	3.908	4.173	4.071	4.068	4.078	4.023	4.641

Tablo 23: TR81 Bölgesi Lisanslı Depoculuğa Elverişli Ürünlerin Üretim Miktarları (Ton) – Kaynak: TÜİK

TR81 Bölgesi'nin buğday, arpa ve mısırdan oluşan toplam hububat üretiminin son 10 yıllık gelişimi Grafik 8'de verilmiştir.

Grafik 8: TR81 Bölgesi Fındık ve Kestane Üretimi – Kaynak: TÜİK

Bölge toplam fındık üretiminin dalgalı bir seyir izlediği, buna karşılık 25.000 ton ile 40.000 ton arasında kaldığı görülmektedir. Üretim dalgalanmalarının temelinde yatan faktör fiyatlarda görülen istikrarsızlıktır. Ülkemizde ve bölge genelinde üretim planlamasının olmaması tarımsal ürünler arzında ciddi dalgalanmalar meydana gelmesine yol açmaktadır. Fiyat istikrarsızlığının yanı sıra çeşitli dönemlerde görülen bitki hastalık ve zararlıları da üretim dalgalanmalarına yol açmaktadır. Buna karşılık fındık desteklemeleri ile bölgede fındık üretim alanlarının artırılmasına ve fiyat istikrarsızlığının önüne geçilmesine çalışılmaktadır.

Bölgede üretilen fındık ve kestane Grafik 8’de de görülebileceği gibi fındık üretiminde her yıl dalgalanmalar olmuştur. Kestane üretiminde ise daha istikrarlı bir seyir izlemiştir. Türkiye’de fındık üretim maliyetlerinin fazla olması, destekleme primlerinin rakip ülkelere göre durumu, fındık üretimi yapan diğer ülkelerin (ABD, İtalya, Çin, Azerbaycan, Gürcistan) uyguladığı politikalar sonucu dünya fiyatlarıyla rekabet edilememesi sonucu fındık ekim alanlarında başka ürünlerin tercih edilmesi gibi diğer çeşitli faktörlerin de etkisiyle üretim daha kritik bir seviyeye gelmiştir. Fındık desteklemeleri ve fidan destekleri ile üretim alanları ve üretim miktarı artırılmaya çalışılmaktadır. Türkiye ve dünya piyasalarındaki fiyat hareketleri bölgeye de yansımakta ve son dönemlerde fındık üretiminde dalgalanmalara yol açmaktadır. Bölge maliyetleri ile dünya fiyatları arasında bölge aleyhine oluşan fark nedeniyle ilerleyen dönemlerde de benzeri dalgalanmaların yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Yakın gelecekte Türkiye’nin Karadeniz kıyılarında ve özellikle Batı Karadeniz Bölgesi’nde dikimi yapılan yeni fidanların verime yatması ile birlikte fındık üretim miktarının artacağı, bu nedenle ilerleyen yıllarda fındık üretimindeki artışın, son 10 yıldaki artıştan daha fazla olacağı tahmin edilmektedir. 10 yıl önce 29.000 ton düzeyinde olan fındık üretim miktarı günümüzde 36.000 ton düzeyine yaklaşmıştır.

Bölgedeki kestane üretimi ele alındığında ise 10 yıl önce 4.000 ton düzeylerinde olan kestane günümüzde 4.600 ton düzeyindedir. Bu üretim miktarı göstermektedir ki bölgede kestane üretiminde çok fazla bir değişim yaşanmamaktadır. Türkiye genelinde 64.750 ton üretilen kestane lisanslı depoculuk için yeterli üretim potansiyeline sahip değildir.

Bölgenin lisanslı depoculuk için seçilen ürünlerin üretim miktarlarından ve üretimin eğilimlerinden yola çıkarak bölgede kurulması planlanan lisanslı depoların her biri için kuruluş kapasiteleri Tablo 24'te gösterildiği şekilde belirlenmiştir. Tabloda gösterilen veriler TR81 Bölgesi ve Düzce ili üretim verilerini kapsamaktadır.

Lisanslı Depo	Mevcut Üretim	Mevcut Üretimin %5'i	Lisanslı Deponun Başlangıç Kapasitesi
Fındık	90.074	4.504	10.000
Kestane	5.250	263	-

Tablo 24: Lisanslı Depo Kapasitesi (Ton)

Fındık ve kestane lisanslı deposu için TR81 Bölgesi ve TR42 Bölgesi'nin Düzce ili fındık üretim toplamları alınmıştır.

Lisanslı depoların kuruluş kapasiteleri belirlenirken, ülkemizdeki lisanslı depolar için ürün bazında hazırlanan Tebliğler ve kurulu bulunan lisanslı depolar incelenmiş ve onların ilk kuruluş kapasiteleri de dikkate alınmıştır. Konunun ülkemiz için çok yeni olması, vadeli işlem piyasalarının henüz gelişmemiş olması, üretimde görülen dalgalanmalar ve henüz tecrübe uygulamalarının bulunmaması gibi nedenlerle başlangıç kapasiteleri yüksek tutulmamaya gayret edilmiştir. Bahsedilen nedenlerle, bölge üretim miktarının %5'i ve Tebliğlerdeki asgari miktarlar baz olarak alınmıştır. Bu orandan hareketle, fındık için bölge ve Düzce ili üretiminin %5'i 4.504 ton olarak hesaplanmıştır. Ancak, üretimdeki dalgalanmalar ve Giresun Ticaret Borsası'nın kurmuş olduğu lisans işlemleri tamamlanmış olan ve Eylül ayında faaliyete başlayan 17.000 tonluk lisanslı fındık deposu dikkate alınarak, söz konusu miktar başlangıç için yıllık üretim miktarının yaklaşık %5'ine denk gelecek şekilde 10.000 ton olarak belirlenmiştir.

Bölge üretiminde görülen destekler ve bölgedeki üretim artışı ve ilerleyen dönemlerde bölge genelinde doğacak ihtiyaç ve Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği'nde belirtilen asgari miktar dikkate alınarak lisanslı depo kapasitesi 10.000 ton olarak belirlenmiştir.

9.3. Lisanslı Depo Kuruluş Yerinin Belirlenmesi

Lisanslı depoların üretim bölgelerine yakın olarak kurulması nakliye masraflarının daha düşük olması ve üreticiler tarafından tercih edilmesini sağlayacaktır. Ancak, üretim bölgesine yakınlık tek kriter değildir. Lisanslı depo işletmeleri yüksek depolama kapasiteleri nedeniyle geniş arazilere ihtiyaç vardır. Kurulacakları bölgelerdeki arsa fiyat ve kiralari ticari hayatın gelişmişlik düzeyi, alt yapı olanakları (elektrik, su, kanalizasyon vb.), ulaşım durumu, doğal riskler vb. unsurlarda önem taşımaktadır. Lisanslı depoların kuruluş yerlerinin belirlenmesinde illerin üretim miktarlarından yola çıkılmıştır.

TR81 Bölgesinde iller bazında fındık üretim miktarlarına bakıldığında; fındık için Zonguldak ilinin, kestane üretiminde ise Bartın ilinin daha yüksek üretim hacmine sahip olduğu görülmektedir. Zonguldak bölge toplam fındığının %80'ini üretmektedir. Fındık üretiminde TR81 bölgesi illerinin yanı sıra TR42 Bölgesi illerinden Düzce'de 54.493 ton fındık üretilmektedir. TR81 Bölgesi ve Düzce ili Türkiye fındığının %21,4'ünü üretmektedir.

TR81 Bölgesi'nde 35.581 ton fındık üretilirken bölgede bulunan mevcut depoların kapasitesi ve niteliği bu ürünlerin depolanması için elverişli değildir. Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde kurulması planlanan 10.000 ton kapasiteli fındık lisanslı deposuna yönelik olarak OSB içerisinde düz bir alanda 13.500 m²'lik bir alan tahsis edilecektir. Yönetmelik gereği en az 10.000 ton kapasiteli kurulması gereken lisanslı deponun bölge üretim miktarı göz önünde bulundurulduğunda %100 kapasiteyle çalışacağı tahmin edilmemektedir. Deponun tam kapasiteye yakın çalışabilmesi için yatırımcı grubun içerisinde Ticaret Borsası, TOBB ve TMO'nun olması gerekmektedir. Böylece kurulacak olan deponun işlerliği ve sürdürülebilirliği sağlanmış olacaktır.

10. TR81 BÖLGESİNDE KURULMASI PLANLANAN LİSANSLI DEPOLAR

TR81 Bölgesi için kurulması planlanan lisanslı deponun yatırım maliyetlerinin ve ekonomik analizlerinin yapılmasından önce ürün tebliği dikkate alınarak her bir lisanslı depo için genel çalışma prensipleri ortaya konmuştur.

Lisanslı depo işletmelerinin kurulacağı binalara ait inşaat maliyetleri 24 Nisan 2013 tarih 28627 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanan Mimarlık ve Mühendislik Hizmet Bedellerinin Hesabında Kullanılacak 2013 yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri Hakkındaki Tebliğ dikkate alınarak hesaplanmıştır. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın sınıflandırmasına göre depolar II. Sınıf C Grubu yapılar, idari binalar II. Sınıf B Grubu yapılar, güvenlik ve tartım ofisleri ise I. Sınıf B Grubu yapılar kapsamında değerlendirilmiştir.

Amortisman tutarları Vergi Usul Kanununda belirtilen oranlar üzerinden hesaplanmıştır. Vergi Usul Kanunu'nun 315. Maddesinde 5024 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle birlikte uygulama değişikliğine gidilerek standart oran uygulaması yerine, amortisman oranlarının iktisadi kıymetlerin faydalı ömürleri dikkate alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı'nca belirleneceği yönünde düzenleme yapılmıştır. Söz konusu değişikliğe dayanılarak, her bir yatırım kaleminin ekonomik ömrüne göre doğru hat metodu kullanılarak amortisman oranları hesaplanmıştır. Amortismanların hesaplanmasında binalar için 50 yıl, endüstriyel binalar için 40 yıl, makineler ve bina içi düzenlemeler için 15 yıl, yardımcı tesisler için 10 yıl, ofis demirbaşları için 5 yıl ekonomik ömür kullanılmıştır. Söz konusu ekonomik ömürler Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından yayınlanan listeden alınmıştır.

Lisanslı depoların sigorta primlerinin hesaplanmasında ürün, deprem ve yangın sigortaları dikkate alınmıştır. Sigorta bedeli işletmenin tam kapasitede içinde bulunan ürünün rayiç bedeli üzerinden hesaplanmıştır. Sigorta prim bedelleri hesaplanırken, aşağıdaki oranlardan yararlanılmıştır:

- Deprem sigortası; lisanslı deponun bulunduğu ilin deprem risk derecesine göre 1. Derece riskli iller için %0,0022, diğer risk bölgeleri için %0,0011110.
- Yangın sigortası; yüksek yangın riski olan ürünlerde %0,0013, normal yangın riski olan ürünlerde %0,0012.
- Ürünün bozulmasına karşı pirim oranı %0,0025.

Altyapı masrafları içerisinde zemin hazırlığı girmektedir. Platformda ise elektronik kantarın üzerine kurulacağı beton platform hazırlanmaktadır. Kabin olarak da tartım işlemlerinde kullanılan ekipmanların bulunduğu ve tartım elemanlarının durduğu alan dikkate alınmıştır. Lisanslı depoların gelirlerinin ve işletme giderlerinin hesaplanmasında 1. yıl %60, 2. yıl %80 ve 3. yıl %100 kapasitede çalıştıkları varsayılmıştır. İlk yılın genellikle deneme uygulamaları ve sistemin üreticiler ile tüccarlar tarafından kabul edilmesi ile geçeceği düşünülerek kapasitenin düşük tutulması uygun görülmüştür. Lisanslı depolarda kaç ton ürünün ne kadar süre depoda kalacağı işletme gelirini doğrudan etkileyen en önemli faktördür. Ancak, Bölgede benzer uygulamaların olmaması nedeniyle kaç ton ürünün kaç ay süreyle işletmede depolanacağını öngörmek mümkün değildir. Bu nedenle diğer bölgelerdeki lisanslı depo işletmelerinin tecrübelerinden yola çıkılmıştır. Zeytin ve zeytinyağı lisanslı depolarının henüz uygulamaları olmadığından bu lisanslı işletmeler için ürünün ülke genelindeki pazarlama yoğunlukları dikkate alınarak depo doluluk oranları tahmin edilmiştir. İşletme gelirlerinin hesaplanmasında

her bir ürün için ürünün ve piyasasının özelliğine göre farklı varsayımlarda bulunulmuş ve her biri ilgili bölümde ayrı ayrı açıklanmıştır.

Depolama ücretleri henüz belli olmayan fındık ve kestane için depolama ücretlerinin hesaplanmasında işletmenin kâra geçebileceği minimum depolama ücreti dikkate alınmıştır. Ancak bu bedel deponun doğrudan başabaş noktasını veren bedel değildir. Söz konusu bedel yatırım masrafları da dikkate alınarak, deponun az da olsa kârla çalışabileceği bir bedeldir. Depolama ücretleri burada tasarlanan ücretlerin üzerinde olursa depoların karlılığı artacaktır, ancak daha düşük oranda bir bedel belirlenmesi halinde işletmenin karlı hale gelmesi için doluluk oranlarının yükselmesi kaçınılmaz olacaktır. Lisanslı deponun kuruluş yeri kesin olarak belli olmadığı için, lisanslı depo işletmesinin üzerine kurulacağı alanın kiralandığı varsayılmıştır. Lisanslı depo için karın hesaplanmasında ve yatırımın değerlendirilmesinde iki yol izlenmiştir. Birincisinde %20 kurumlar vergisi uygulanmış ve yatırımın karlılık değerlendirilmesi vergilendirilmiş kar üzerinden yapılmıştır. Bu hesaplamada hiçbir teşvik uygulaması göz önünde bulundurulmamıştır. İşletmenin kârlılığı teşvik almadıkları varsayımı altında irdelenmiştir. İkinci hesaplamada ise 19 Haziran 2012 tarih ve 28328 sayılı Resmî Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren “Yatırımlarda Devlet Yardımları Hakkında Karar” kapsamında uygulanmakta olan teşvikler dikkate alınmıştır. Araştırmanın 2.4. “Lisanslı Depoculuk Mevzuatı ve Teşvikler” bölümünde de belirtildiği üzere Bölgesel teşvik uygulamaları kapsamında KDV istisnasından, gümrük vergisi muafiyetine kadar altı farklı teşvik uygulaması söz konusudur. Ancak, çalışmada yatırım bedellerinin hesaplanmasında dikkate alınan alet - ekipmanlar KDV hariç fiyatlar ile kullanılmıştır. Bu nedenle KDV istisnası teşvikli yatırım tutarının belirlenmesinde göz ardı edilmiştir. Gümrük vergisi muafiyeti de yatırımlarda kullanılacak olan makine - ekipmanların tamamının yurt içinden temin edilebilmesi nedeniyle hesaplamaya katılmamıştır. Tüm yatırımlarda uygulanabilecek olan vergi indirimi ve sigorta primi işveren hissesi desteği dikkate alınmış ve bu şekilde yeni karlılık değerleri ile yeni net nakit akışları elde edilmiştir. Tüm teşviklerin hesaplanmasında 2016 yılından sonra kurulacak yatırımlar için verilen oranlar dikkate alınmıştır. Zonguldak ve Karabük illerinin 3. Bölge’de, Bartın ve Düzce illerinin ise 4. Bölge’de yer alması dolayısıyla yatırım teşviklerinden yararlanma oranları farklılık göstermektedir.

2016 yılından sonra başlanan yatırımlar için teşvik değerlerinin hesaplanmasında dikkate alınan oranlar aşağıdaki gibidir;

Bölgeler	Bölgesel Teşvik Uygulamaları		Büyük Ölçekli Yatırımlar	
	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)	Yatırıma katkı oranı (%)	Kurumlar vergisi veya gelir vergisi indirim oranı (%)
1	15	50	25	50
2	20	55	30	55
3	25	60	35	60

Zonguldak ve Karabük				
4 Bartın ve Düzce	30	70	40	70
5	40	80	50	80
6	50	90	60	90

Tablo 25: Vergi indirimi ve Sigorta Primi Desteği Oranları – Kaynak: Ekonomi Bakanlığı

Vergi indirimi desteği hesaplanırken, öncelikle yatırıma katkı oranları hesaplanmıştır. Yatırıma katkı oranının anlamı, verilen teşvikin yasalarda öngörülen yatırıma katkı oranı tutarına erişinceye kadar devam edeceğidir. Diğer bir ifade ile 2016 yılından sonra başlanacak olan yatırımlar için vergi indiriminde Zonguldak ve Karabük illeri için yatırıma katkı oranı %25, Bartın ve Düzce illeri için ise %30'dur.

Aşağıdaki bölümde kurulması planlanan her bir lisanslı depo için önce genel bilgiler, ardından da kuruluşları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Bütün lisanslı depolar için öncelikle yasal olarak sınırlandırılmış kapasiteler ve ödenmiş sermaye tutarları verilmiştir. Deponun kuruluşta taşınması gereken asgari özellikler ayrı ayrı açıklanmıştır. Yine depolara göre geçici depolamalar ile ilgili bilgiler verilmiştir. Her bir ürün için prim ve indirim tarifeleri ise sistemin işleyişi bölümünde verildiği üzere ortak nitelikler taşıdığı için ayrıca belirtilmemiştir. Her bir lisanslı deponun gelir - gider analizinden sonra, 5 ton ürününü lisanslı depoya teslim eden bir üreticinin aylar itibarıyla ödeyeceği depolama bedelleri tahmini olarak hesaplanarak tablolar halinde gösterilmiştir.

10.1. Fındık Lisanslı Depo Mevzuatı

Fındık lisanslı depolarının kuruluş ve işleyişi 12 Nisan 2013 tarih ve 28616 sayılı Resmî Gazete' de yayımlanarak yürürlüğe giren "Fındık Lisanslı Depo Tebliği" ile düzenlenmektedir. Tebliğe göre fındık lisanslı depolarının lisanslı kapalı depo kapasitesi 10.000 tondan, her bir şubesinin kapalı depo kapasitesi ise 1.000 tondan az olamaz. Lisanslı depoların kuruluş koşullarından biri olan ödenmiş sermayenin en az 1.000.000 TL olması koşulu, depoların kapasitesine göre değişmektedir. Depo kapasitelerine göre ödenmiş sermaye tutarları;

- 10.000 ton için; 1 milyon TL,
- 10.001 ila 20.000 ton için; 1,50 milyon TL,
- 20.001 ila 35.000 ton için; 2,00 milyon TL,
- 35.001 ila 50.000 ton için; 2,50 milyon TL,
- 50.000 bin tonu aşan her 10 bin ton için de ilave 200 bin TL'dir.

Fındık Lisanslı Depo Tebliği'nin 5. Maddesi, söz konusu depoların taşınması gereken asgari nitelikleri tanımlamaktadır. Buna göre ürünlerin depolanacağı lisanslı depoların;

- a) Taban, iç ve dış duvar yüzeyleri ile çatısının, fındığa yabancı madde karışmasını ve kirlenmesini önleyecek ve rutubeti geçirmeyecek, fındığı her türlü koku ve hava etkisi ile iç ve dış zararlardan koruyacak şekil ve nitelikte olması,
- b) Kapalı olması, fındığın depolara aktarılması ya da depodan tahliyesi amacıyla ihtiyaç duyulan nakil ve diğer araç ve gereçlerin rahatça çalışabileceği genişlikte boş alanların ve geçiş yerlerinin bulunması,
- c) Farklı yıl ürünü fındık ile çeşitli grup, tip, sınıf ve derecedeki fındığın karışmasını, niteliklerinin bozulmasını ve fazla basınç altında bulunmasını önleyecek önlemlerin alınmasına elverişli büyüklükte ve nitelikte olması,
- d) Yeterli havalandırma sistemi, belgelendirilmesi suretiyle yeterli yangın söndürme sistemi, kaçak akıma ve neme karşı korumalı özel muhafazalı elektrik sistemi ile fındığın depolara nakledilmesi için gerekli altyapı ve nakil sistemine sahip olması,
- e) Depolama hizmetleri ve depolamayla ilgili ihtiyaç duyulan diğer yan hizmetleri yerine getirebilecek teknik donanımına sahip bulunması,

gereklidir.

Bakanlık, depolanacak fındığın sağlıklı koşullarda muhafazasına yönelik gerekli gördüğü diğer depo niteliklerini arayabilir ve uygulamaya koyabilir.

Lisanslı depo işletmesinin lisansa tabi kapalı depo kapasitesi 10.000 tondan, her bir şubesinin kapalı depo kapasitesi ise 1.000 tondan az olamaz.

Fındığın depolanacağı yerler, belirli bir sistematığe göre numaralandırılır. Depoların numaralandırılması giriş kapılarının üzerine yapılır, depo içindeki ünitelerin numaralandırılması ise fındığın karışmasına mahal vermeyecek şekilde kolayca görülebilecek biçimde yapılır. Bakanlık, numaralandırmanın nasıl yapılacağı konusunda standart bir düzenleme yapıp zorunlu uygulamaya koyabilir.

Lisanslı depolar; kalitesiz, standart dışı, sağlıksız ve mevzuata uygun olmayan ürünleri lisanslı depoya almama hakkına sahiptir. Bazı durumlarda depolanmaya elverişli olmayan, standartlara uygun olmayan ya da depolanması halinde depodaki diğer ürünleri de olumsuz etkileyebilecek ürünleri, mudinin talebi ile ve belli bir ücret karşılığında depolanmaya ve standartlara uygun hale getirmek için temizleme, yabancı maddelerden ayıklama, eleme, kurutma ve benzeri işlemleri yapabilir. Ürün, hasat döneminden itibaren en fazla 24 ay süreyle lisanslı depolarda depolanabilmektedir. Ürünün hasat dönemi, ürün sahibinin beyanı ile gerekli analiz ve incelemelerle tespit edilir. Ürünün depolama döneminin başlangıç ve bitiş tarihleri, uygulama göz önünde bulundurularak Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nca belirlenmekte ve internet sayfasında ilan edilmektedir. Fındık lisanslı deposuna getirilen ürünler tartıldıktan sonra düzenlenen tartım fişine ürünün hasat dönemi ve menşei yazılmalıdır. Depolanan ürünün her bir 1 tonu için ayrı bir ürün senedi düzenlenir. Mudinin talebi ve lisanslı depo işletmesinin kabulü halinde, 1 tonu aşan parti halindeki ürünlerin toplam miktarı için blok halinde tek ürün senedi düzenlenebilir. Bu durumda blok ürün senedi üzerine parti ürünün toplam ağırlığı yazılır. Ürün senetlerinde ürünün cinsi, sınıfı veya derecesi, varsa alt sınıfı, menşei ve hasat yılı yazılmalıdır. Ürünler, depolanmak amacıyla değil, nakletmek veya bir işletmede kullanılmak üzere kısa süreli muhafaza etme gibi amaçlarla lisanslı depoya en fazla 90 günü geçmeyecek şekilde geçici olarak kabul edilebilir. Geçici kabul edilen ürünler, diğer ürünlerden ayrı bir depoda muhafaza edilir. Bu ürünlerin deposu kaydedilir. Kayıtlarda, ürünün ağırlığı ile mislen depolanan ürünlerde ürünün depoya konulmasından önce yetkili sınıflandırıcılarca yapılan analiz sonucuna ilişkin bilgiler de yer almaktadır. Geçici depolama ücret tarifesi normal tarifeden farklı düzenlenmektedir. Bu tarifede normal depolama tarifesine ek olarak ürünler için ton başına sigorta bedeli de dâhil edilmektedir. Ürünlerin geçici depolanmasında ürün senedi düzenlenmemekte ve ürün sahibi ile lisanslı depo arasında özel bir sözleşme yapılmaktadır. Ürün 90 günden fazla depolanacak olursa ürün senedi düzenlenir. Ancak, bu şekilde depolanacak ürün miktarı Tebliğ ile sınırlandırılmıştır. Söz konusu şekilde depolanacak ürün miktarı ürünün depolama döneminin başlangıcını takip eden ilk üç ay içinde merkez veya şubede ürün için tahsis edilen depolama kapasitesinin %10'unu geçemez. Bu oran, gerek görüldüğünde tüm lisanslı depolar ya da lisanslı depo işletmesi bazında Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından en fazla yarısı oranında arttırılıp azaltılabilir. Lisanslı depo işletmesi, lisansı askıya alınmış olsa bile her zaman, sorumluluğu altında bulunan ürünlerin muhafazasında gerekli dikkati ve özeni göstermekle yükümlüdür. Depo her zaman temiz olmalı, ürün yangın tehlikesini artıran ve ürünün sağlıklı muhafazasını engelleyen saman, toz, çöp ve madde birikimleri ile aşırı nem, sıcaklık, kemirgen hayvan, mikroorganizma ve böceklerden korunmalıdır. Ürüne zarar verecek hale gelmiş depolar gerekli tadilatlar yapıncaya ve ürün bozulmadan sıhhatli şekilde depolanmasına elverişli hale getirilinceye kadar kullanılmayacaktır.

11. SAHA ARAŞTIRMASI VE YAPILAN GÖRÜŞMELER

TR81 Bölgesinde kurulacak lisanslı depoya ilişkin bölgenin fıncıdaki üretim potansiyeli, üretim maliyeti, satış fiyatı, sorunlarının tespit edilmesi ve deponun kurulmasına yönelik yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Toplanan veriler lisanslı depo raporu için girdi niteliğindedir. Saha araştırması kapsamında Düzce İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü, Düzce Ticaret Borsası, Akçakoca Fındık Tarım Satış Kooperatifi (Fiskobirlik), Alaplı Fındık Tarım Satış Kooperatifi, Zonguldak İl Gıda, Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü ve Giresun Ticaret Borsası'nda yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

11.1. Düzce İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Düzce İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nde Müdür Yardımcısı Necdet ÇİÇEK ve Bitkisel Üretim ve Bitki Sağlığı Şube Müdürü Hüseyin DİKMEN ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme neticesinde Zonguldak'ta kurulacak lisanslı depoya ilişkin bilgiler verilmiş ve bu konuda görüşleri alınmıştır. Lisanslı depoculuk konusundaki görüşleri;

- Lisanslı depo üreticiyi koruyacak bir uygulamadır. Ancak çiftçinin ürününü depoya götürürken katlandığı nakliye masrafları yüksek ve üreticiyi olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle üreticiler ürünlerini bahçeden topladıktan sonra tüccarlara veriyor veya mahalle aralarında araç üzerinde satmaktadırlar. Nakliye masraflarını lisanslı depoların sağlaması üreticiyi ürünlerini lisanslı depoya koyması yönünde olumlu etkileyecektir.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın lisanslı depolara yönelik vermiş olduğu ve üreticilerin faydalandığı kira desteği yerine ürününü depoya getiren üreticiye nakliye desteği verilmesi daha avantajlı olacaktır.
- Zonguldak'ta kurulması planlanan fındık lisanslı deposuna ilişkin olarak bölge üretiminin %80'i Düzce'de üretilmektedir. Fındığın en fazla yetiştirildiği yerlerin Sakarya ve Düzce olduğu belirtilmiştir. Zonguldak üretimi ise Düzce üretiminin yarısı kadardır. Bu nedenle hem kurulacak deponun ürünün çok olduğu yere uzak yerde kurulması hem de nakliye masraflarının yüksek olması Düzce'deki üreticilerin ürünlerini Zonguldak'a götürmeleri önündeki önemli etkenlerdir. Bu gibi olumsuzluklardan dolayı Zonguldak'ta kurulacak lisanslı depoya ilişkin olarak kamu kaynaklarının israf edileceği düşünülmektedir.
- Fındık üretim maliyetlerinin yüksek olması ve üreticinin hasat dönemine kadar geçimini idame ettirememesi ve içinde bulunduğu maddi zorluklar nedeniyle ürünü toplamadan, dalında satmaktadır.
- Lisanslı depo yerine katma değeri yüksek ürünlere dönük hareket edilmesi gerektiğini ve hammadde olarak saklamaktansa mamule çevrilecek tesislerin kurulmasının daha avantajlı olacağı belirtilmiştir.
- Ayrıca lisanslı depolarda verilen ürün senetlerinin hemen paraya çevrilebilir cinsten olması gerekmektedir. Böylece üreticiler ihtiyaç duyduklarında ellerindeki senetleri verip karşılığında para alabilmeli ve ihtiyaçlarını karşılayabilmelidir.

11.2. Düzce Ticaret Borsası

Düzce Ticaret Borsası'nda gerçekleştirilen görüşme neticesinde DTB Yönetim Kurulu Başkanı Nurettin KARSLIOĞLU'ndan, Genel Sekreter Havva Furkan KOMİT'ten, DTB Gıda ve Kontrol Laboratuvarı Müdürü Hamza ÖZCAN'dan ve Ziraat Mühendisi Serkan CEBECİ'den Zonguldak/Alaplı civarında valilikçe yapılması planlanan Fındık Lisanslı Deposunun uygunluğu konusunda fikirler alınmıştır. Düzce ve Ünye'nin pilot bölge seçildiği dönemde açılan Lisanslı Depoculuk faaliyetleri, tüccar ve müstahsilin bakış açısı, depoların tekrar açılması durumunda uygun yer tespiti konularında fikir alışverişinde bulunulmuştur. Fındık Lisanslı Depo konusundaki görüşleri;

- Düzce Ticaret Borsası olarak sadece fındık üzerinde faaliyet göstermektedirler. Fındık sayesinde Düzce'de böyle bir borsa kurulabilmiştir.
- Ticaret Borsası 3 yıl boyunca 2 tane lisanslı depoya yönelik çalışma gerçekleştirmiştir. Ünye ve Düzce pilot bölge seçilmiştir.
- Düzce'de kurulan lisanslı depo ürünün az olduğu bir dönemde açıldığı için tam olarak kullanılamamıştır. Düzce'deki depoyu Toprak Mahsulleri Ofisi 2006 yılında REYSAŞ'a yaptırmıştır. Ticaret Borsası bu depoda yetkin sınıflandırıcı olarak görev almıştır. Kurulan depoyu TMO-TOBB ortaklığı olan şirket yapmıştır.
- Ürün İhtisas Borsası lisanslı depoları artırmak istemektedir. Lisanslı ürün senetlerinin borsada satılması amaçlanmaktadır.
- Bölgedeki müstahsilden ürün almak oldukça zordur. Kira alınması müstahsili zorladığı için lisanslı depoya sıcak bakmamaktadırlar. Ayrıca üreticilerin lisanslı depolara güven duyması en önemli kriterdir. Ayrıca nakliye masrafları lisanslı depolarda üreticileri zorlamaktadır. Fındığı alan tüccarlar üreticinin ayağına kadar gelerek ürünü alıp hiçbir nakliye masrafı almadan deposuna götürmektedir. Lisanslı depolarda da bu tarz uygulamaların olması gerekmektedir. Çünkü nakliye masrafları üretici için önemli bir sorun teşkil etmektedir.
- Fındık fiyatlarındaki istikrarsızlık ve sürekli dalgalanmalar nedeniyle üreticiler olumsuz etkilenmektedir. Fiyatlardaki bu istikrarsızlığın ve dalgalanmaların önüne geçilebilmesi için lisanslı depoların yanı sıra satış salonlarının yapılması gerekmektedir.
- Müstahsiller ürünün hasat dönemi gelmeden ürünlerini satıp paralarını almakta ancak ürünlerini bekletip satmayanlar da bulunmaktadır. Ürünlerini satmayan üreticiler ürünlerini tüccarlara vereceğine lisanslı depoya koyabilirler.
- DTB yetkililerine göre Batı Karadeniz'de fındığın merkezi Akçakoca olduğu için Zonguldak'ta kurulması planlanan lisanslı depo tercih edilmeyecektir.
- Üreticiler, lisanslı depoların faydalarını birbirlerine anlatmalı ki depolar sürekli dolu olabilmelidir. Düzce'de açılan depo ürün az olduğu için 2 yıl sonra kapanmıştır. TMO, fiskobirlik usulü alım yapmaktadır. Yani üreticiden ürününü alıp ödemesini yapmaktadır.
- Üreticiler ihtiyacı olmazsa (borcu ve sıkıntısı yoksa) lisanslı depoya ürünlerini koyacaklardır. Zonguldak'ta lisanslı depo kurulabilmesi için ticaret borsasının olması gerekmektedir. Zonguldak'ta mevcut durumda ticaret borsası bulunmamaktadır.
- Tek bir kurum yerine birden fazla kurum bir araya gelerek bir merkezde lisanslı depo kurabileceklerdir. Bu durum üreticiye güven verecektir.

- Müstahsiller ile lisanslı depo personelleri çatışabilmektedirler. Ürünü lisanslı depoya koymak isteyen üretici ile depo çalışanları randıman ve buruşuk ürün konusunda problemler yaşamaktadırlar. Ürün uygun değilse yüklenip geri gönderilmektedir.
- Üretici lisanslı deponun anlamını (şeklini ve uygulamasını) henüz kavrayamamıştır. Üreticilere verilecek eğitimler ile lisanslı depoların önemi anlatılmalıdır. Bu eğitimler önder çiftçi ve muhtarların öncülüğünde gerçekleştirilirse daha çok ilgi görecektir.

11.3. Akçakoca Fındık Tarım Satış Kooperatifi (Fiskobirlik)

Akçakoca Fındık Tarım Satış Kooperatifi'nden kooperatif üyelerinden Mustafa OKTAY ile görüşülmüştür. Yapılan görüşme neticesinde Fındık Lisanslı Deposuna ilişkin görüşleri;

- Bölgede kurulan depoları Reysaş yapmakta ve TMO-TOBB ortaklığındaki şirketler işletmektedir.
- Bölgede donanımlı bir lisanslı depo kurulursa bölgeye mevcut durumda çok fazla bir katkısının olmayacağını düşünmektedirler. Nedeninin ise lisanslı depoculuğu halk tam olarak bilmemektir. Halka inilerek ve eğitimler verilerek lisanslı depoculuk anlatılırsa halk güvenecek ve ürünlerini depoya getirme konusunda ikna olacaktır.
- Lisanslı depoculuk konusunda yatırımcının kim olduğu, üreticinin ne kadar kira ödeyeceği ve ürünün nakliyesini kimin üstleneceği önem arz etmektedir. Bu durumlar üreticide güveni sağladığı sürece ve minimum maliyet yansıdığı sürece üretici ürünü lisanslı depoya koyacaktır.
- Diğer bir önemli hususun üretici Türkiye'de yapılan tarıma sıcak bakıyor mu? Bu sorunun cevabını bulmak için üretimi yapan her kesime gidilip tarımdan memnunlar mı değiller mi tek tek görüşülmesi gerekmektedir.
- Kurulması planlanan lisanslı depoculuğa ilişkin olarak deponun Zonguldak ve çevresinde kurulacak olması yerin yanlış yer seçildiğini göstermektedir. Düzce'de özellikle Akçakoca'da fındık üretimi oldukça yüksektir. Zonguldak ve çevresinde fındık üretim miktarı 20.000 tonu geçmemektedir. Akçakoca'da sadece 1 mahallede 10.000 ton fındık üretilmektedir. Üretici ürünü nakliye masrafları nedeniyle Zonguldak'a götürmeyecektir. Bu nedenle kurulacak deponun uzun süre faaliyet gösteremeyeceği düşünülmektedir.

11.4. Alaplı Fındık Tarım Satış Kooperatifi (Fiskobirlik)

Alaplı Fındık Tarım Satış Kooperatifi müdürlerinden Mesut BOZKURT ve Ziraat Mühendisi Yücel DURMUŞ ile görüşülmüştür. Görüşme neticesinde lisanslı depoculuğa ilişkin görüşleri;

- Fiskobirlik eskiden fındık alanında tek aktörken, 2005-2006 yılında yaşanan sıkıntılar nedeniyle güven kaybı yaşanmıştır. Kurum olarak personel sayısı düşmüştür.
- Bölgede fındık fabrikaları bulunmaktadır. Çiftçi kayıt sistemine kayıtlı üreticilerin Zonguldak ve ilçelerinde 25.000 – 30.000 ton ürün ürettiği belirtilmiştir. Bölgede bulunan tüccarlara ait depolara üreticilerin 7.000 ton ürün verdiği belirtilmiştir.

- Bölgede kurulması planlanan lisanslı depoya ilişkin bölgedeki ürün rekoltesinin, nakliye ve kira masraflarının problem yaratacağı düşünülmektedir.
- Bartın ve Alaplı'da bulunan Fiskobirlik depoları kapanmış ve üreticiler Akçakoca'ya yönlendirilmiştir. Bu nedenle bölgede kurulacak lisanslı depoya yönelik olarak üretim rekoltesinin ve üreticilerin ürünlerini getirip getirmeyeceği göz önünde bulundurulmalıdır. Mevcut durumda Zonguldak ve çevresinde kurulması planlanan lisanslı depoya yapılan yatırım boşa yapılmış olacaktır.
- Zonguldak'ın toplam fındık rekoltesi 45 bin ton olsa bile çiftçi 10 bin tonun üzerinde ürünü depoya vermeyecektir. Bunun nedeni üreticinin üretim maliyetlerini yüksek olması nedeniyle ürününü hasat döneminden önce tüccara verip parasını almaktadır. Rekoltenin fazla olduğu dönemlerde alım yapıp depolarda saklanması gerekmektedir.
- Çiftçiler eski yöntemlere dönük hareket etmektedirler, çiftçilere hem üretim hem de lisanslı depoculuğa yönelik eğitim verilirse ve üretimde gözle görülür değişiklikler olursa üretici ürün verimini artırabilecek ve lisanslı depolara ürünlerini verecektir. Bu eğitimler her köyde bir tane önder çiftçi aracılığıyla verilmeli ve örnek uygulama yapılacak köylerde mazot ve gübre desteği artırılmalı, daha nitelikli destek verilmelidir.

11.5. Zonguldak İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü

Zonguldak İl Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden müdür yardımcısı Hasan AKÇALAN ile lisanslı depoculuk üzerine fikir alışverişinde bulunulmuştur. Lisanslı depoculuğa yönelik görüşleri;

- Fındık daha çok Alaplı – Ereğli civarında yetiştirilmektedir. 2016 yılı fındık üretimi 25 bin tondur. Faal olarak 2 tane fındık kırma fabrikası bulunmaktadır.
- Lisanslı depoya ihtiyaç duyulmasının en önemli nedeni fındıktaki aflatoksindir. Fındığın düzgün saklanamaması ve uygun koşulların oluşturulmaması nedeniyle aflatoksin oluşmaktadır. Buda bütün üretimin zarar görmesine neden olmaktadır. Bunun önüne geçilmesi ve çiftçinin zarar görmemesi için lisanslı depolara ihtiyaç duyulmaktadır.
- 2016 yılı kayıtlı fındık üretimi 25 bin tondur. Çiftçilere fidan temini dağıtımı yapılmaktadır. Çiftçinin bunları ekme isteği her yıl artmaktadır. Bu durumun fındık üretimini önümüzdeki birkaç yılda artıracığı tahmin edilmektedir.
- Fındık üretimini artırmak için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın fındığa alan bazlı desteği – 1 dönüme 170 TL'dir. Bunun yanı sıra mazot ve gübre desteği verilmektedir.
- Lisanslı depoculukta yatırımı kimin yaptığının çok fazla önemi yoktur. Hedef kitlenin bilgilendirilmesi yatırımdan daha önemlidir. Lisanslı depoculuğa yönelik bilgilendirme sunumları yapılırsa faydalı olacaktır.
- Alaplı'da lisanslı depo kurulursa Akçakoca'dan fındık geleceği düşünülmektedir. Ancak diğer bölgelerden fındık geleceği düşünülmemektedir.

11.6. Giresun Ticaret Borsası (GİFLİDAŞ)

Giresun Ticaret Borsası'ndan lisanslı deponun kurucularından Erdal Suat BAŞKAN ile yüz yüze bir görüşme gerçekleştirilmiştir. Görüşme kapsamında kurulan deponun işleyişi ile ilgili bilgiler alınmış Zonguldak'ta kurulması planlanan depoya ilişkin bilgiler verilmiş ve fikir alışverişinde bulunulmuştur. Suat Bey'in lisanslı depoculuğa ilişkin görüşleri;

- Giresun'da kurulan depo 2016 yılı Mayıs ayında geçici kabulle açılmıştır. Deponun toplam kuruluş maliyeti 11.5 milyon avrodur. Lisanslı depo alanına ait kısmın toplam sabit yatırım tutarı 5.5 milyon avrodur. Bu kadar maliyetli olmasının nedeni siloların bina içerisinde olmasından ve çelik bir yapı olmasından kaynaklanmaktadır. Siloların dışarıda olması ürünün zarar görmesine neden olmaktadır. Sıcaklıktan dolayı silolara güneş vurduğunda ürün kavrulmakta ve zarar görmektedir. Ayrıca sıcaklık etkeninin yanı sıra nem ve oksijende önemlidir. Depoların bu gibi etkenlerden korunması için silo içerisine azot gazı basılmaktadır. TÜBİTAK'ın ürünlerin raf ömürlerini içeren raporu dikkate alınarak depo içerisindeki sistem kurulmuştur. Fındığın raf ömrünü uzatmak için iklimlendirme depoları ya da azot gazı kullanılması gerekmektedir. İklimlendirme depolarının yüksek enerji maliyetlerine sahip olması nedeniyle lisanslı depolarda bu maliyetlere katlanması oldukça zordur. Bu maliyetlere katlanmamanın ve ürünü korumanın en basit yolu azot gazı kullanımudur.
- İdari bina, makine-ekipman giderleri, yazılım, teçhizat ve çevre düzenlemesi ise 6 milyon avrodur. Proje için IPA kapsamında AB'den 9.5 milyon avro hibe alınmıştır.
- Lisans alınabilmesi için öncelikle bir depo alanı olmalıdır ve kurulacak depo mevzuat gereği en az 10.000 ton olmalıdır.
- Kurulacak olan depo REYSAŞ'ın kurmuş olduğu depolar gibi değil ürünü koruyabilecek altyapıya sahip (sıcaklık, rutubet, pestisit gibi durumlara karşı önlemlerin alındığı) devamlı kontrollerin olduğu ve sigortalanmış bir tesis olmalıdır.
- Sistem kurulurken ve depo için lisans alınırken tazmin fonuna depolama kapasitesinin %15'i kadarlık kısmı için teminat verilmesi gerekmektedir. Teminatı, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'na %90'ına kadar birinci derecede aynı ipotek olarak, geri kalan %10'luk kısmına ise nakdi ya da teminat mektubu verilmesi gerekmektedir. Tazmin fonu fiyatlar değiştiği için her yıl yenilenmesi gerekmektedir. Fiyatlar artıyor veya azalıyor ise teminat mektubu da duruma göre yeniden düzenlenmektedir. Tazmin fonu ve teminat mektubu Gümrük ve Ticaret Bakanlığı nezdinde tutulmaktadır. İpotek için değer tespitini mahkemeler aracılığıyla mimarlar odası yapmaktadır.
- Deponun bütün riskleri göz önünde bulundurularak sigortalanması gerekmektedir. Burada hem tesis sigortası hem de ürün sigortası yaptırılması zorunludur. Tesis sigortası her yıl, ürün sigortası ise belirli tonlara ayrıldıktan sonra ayrılan ton başına birbirine eklenerek sigorta yapılmaktadır.
- Lisanslı depo yatırımının tamamlanma süresi inşa edilmeye başlandıktan sonra 1 yıldır.
- Lisanslı depoların, sistem yazılımlarının ve seans alanına kurulan bilgisayar yazılımlarının tecrübeli bir firma tarafından yapılması ve sistemin sorunsuz bir şekilde işlemesi gerekmektedir. Yazılımlar (muhasabe programları, sistem programları, paperword programı) birbirine entegre bir şekilde çalışmaktadır.

- Lisanslı deponun anlatılması ve ürününü depoya getirmesi için çiftçilerin ikna edilmesi çalışmaları ticaret borsasınca gerçekleştirilmiştir. Fındığı borsadan başka çiftçiye anlatabilecek kimse olmadığından ve sağlanan desteklerin boşa gitmemesi için bu çalışmayı ticaret borsası üstlenmiştir.
- Gümrük ve Ticaret Bakanlığı fındık sınıflandırma kriterlerine 50 randımandan başlatmıştır. Bu sınıflandırma randıman bazında 50, 51, 52, 53, 54 ve 55 üzeri olmak üzere 6 kategoriye ayrılmıştır. Eylül ayından sonra düşük randımanlı ürün geldiği için ürünü geri göndermek zorunda kalınmıştır. Bu ürünler TMO'ya gönderilmektedir. TMO bu düşük randımanlı ürünleri yeniden fiyatlandırmaktadır. Bu depoların dezavantajları kiradan ve nakliyeden çok %2 stopaj muafiyeti olan avantajıdır. %2 stopaj muafiyeti kiloda 42 kuruştur. Bu durum ton bazında 210,00 TL olarak hesaplanmaktadır. Çiftçi bu 210,00 TL'nin 40,00 TL'sini temizleme, 5,00 TL'sini analiz ve 40,00 TL'sini de tazmin fonuna ayırmaktadır. Çiftçinin 1 tonda 85,00 TL maliyeti varken 210,00 TL stopaj muafiyeti söz konusudur.
- Üreticiyi lisanslı depoya teşvik eden ve ürünlerini buraya getirmesini sağlayan TMO'dur. TMO üreticilerden ürünlerini alıp depoya getirmektedir. Giresun'da bu şekilde 3.700 ton fındık alınmıştır. Lisanslı depoculukta önemli bir destek ayağı gerekmektedir. Bunu da en iyi uygulayan ve destekleyen TMO'dur. TMO'ya verilen görev piyasa düzenleyici kurum olmasıdır. Piyasada ürün fiyatları yükseliyorsa piyasaya ürün sunarak fiyatların düşmesini, fiyatlar düşüyorsa piyasadan değerinde ürünleri alarak fiyatların daha fazla düşmesini engellemektedir. Böylece belirli bir piyasa istikrarını sağlama görevi üstlenmiş olmaktadır.
- Ürün senetlerinin lisanslı depolar tarafından alım satımının yapılması için kurulu bulunan 9 platformdan birisi ile anlaşma yapılması gerekmektedir. Bu platformlar ürün ihtisas borsalarının kurulması ile birlikte kapanacaktır.
- Hububatta üretici ürününü lisanslı depoya verip ürün senedini alıp seansla satmaya almıştır ancak fındıkta uygulama yeni olduğu için üretici henüz lisanslı depoyu tercih etmemektedir. Ancak bu durumun zamanla yerine oturacağı ve lisanslı depoların tercih edileceği tahmin edilmektedir.
- Mevcut durumda Giresun Fındık Lisanslı Deposunda 46 kişi çalışmaktadır. Bu 46 kişiden 24'ü lisanslı depo bölümünde, 6 kişi laboratuvar bölümünde ve geriye kalan 16 kişi ise borsada çalışmaktadır.
- Lisanslı depo giderlerinin %90'ını personel giderleri oluşturmaktadır. Mühendis kadronun maaşlarının yanı sıra asgari ücretle çalışan işçilerin maaşları giderlerin başında gelmektedir. Enerji giderleri ve diğer giderler %10'luk bir kısmı oluşturmaktadır.

Yapılan görüşmeler derlenmiş kurumlarla yapılan görüşme sonuçları ayrı ayrı belirtilmiştir. Toplanan veriler dâhilinde görüşülen kişi ve kurumların ortak görüşü lisanslı depolara yönelik nakliye masraflarının yüksek olması ve üreticinin ürününü depoya vermemesinin temel nedenidir. Ayrıca Zonguldak'ta kurulması planlanan Fındık Lisanslı Depo yatırımına yönelik olarak Düzce ve Akçakoca'dan fındık alınacağı varsayılmıştır. Ancak bölgede yapılan görüşmeler sonucunda bölgedeki ürün rekoltesinin düşük olması ve kendi bölgelerindeki rekoltenin yüksek olması nedeniyle bu deponun kendi bölgelerinde kurulması yönünde bir

görüş belirtmişler ayrıca Zonguldak veya Alaplı'da kurulacak olan lisanslı depoya ürünlerini nakliye masraflarının yüksek olması nedeniyle getiremeyeceklerini de belirtmişlerdir.

EKONOMİK VE TEKNİK İNCELEME

12. SABİT MALİYET TABLOSU

İNŞAAT GİDERLERİ	Alan (m ²)	Birim İnşaat Maliyeti (TL/m ²)	Toplam Tutar
Arazi	13.500	14,00 TL	***182.000,00 TL
Etüt ve Proje Giderleri	8.500	25,00 TL	***212.500,00 TL
İdari Bina	2.500	838,00 TL	2.095.000,00 TL
Silo Alanı (Beton Zemin)	6.000	694,00 TL	4.164.000,00 TL
Yardımcı Malzeme Deposu	500	694,00 TL	347.000,00 TL
Kumanda Merkezi	100	694,00 TL	69.400,00 TL
Laboratuvar	200	694,00 TL	138.800,00 TL
Yükleme ve İndirme Alanı	500	502,00 TL	251.000,00 TL
Tartım Ofisi	50	502,00 TL	25.100,00 TL
Numune Alma ve Tartım Alanı	150	502,00 TL	75.300,00 TL
Güvenlik Ofisi	15	502,00 TL	7.530,00 TL
Diğer Giderler (%2)	-	-	151.352,60 TL
Beklenmeyen Giderler (%5)	-	-	378.381,50 TL
Toplam Maliyet	11.515	-	8.097.364,10 TL

Tablo 26: Sabit Maliyet Tablosu

***Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde en düz arazi seçildiği için metrekare fiyatı Organize Sanayi Bölgesi'nin belirlemiş olduğu ortalama fiyat olan 14 TL/m² baz alınmıştır.

***Etüt Proje Bedeli Mimarlar Odası'ndan alınan veriler dâhilinde metrekare başına 25,00 TL olarak alınmıştır. 6.000 metrekare depo alanı ve 2.500 metrekare idari bina alanı dikkate alınarak etüt – proje bedeli hesaplanmıştır.

*** Diğer İnşaat Giderleri için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mimarlık ve Mühendislik Hesaplamalarında kullanılan 2017 Yılı Yapı Yaklaşık Birim Maliyetleri baz alınmıştır.

12.1. Yatırım Giderleri (Mevcut Teknolojiler)

Yatırım Giderleri	Birim	Adet	Birim Fiyat	Toplam Fiyat
Konik Tabanlı Çelik Silo	Adet	15	300.000,00 TL	4.500.000,00 TL
Silo Aksesuarları	Adet	15	9.600,00 TL	144.000,00 TL
Havalandırma Sistemi	Adet	15	3.000,00 TL	45.000,00 TL
Silo İçi Sıcaklık Görüntüleme Sistemi	Adet	15	6.960,00 TL	104.400,00 TL
Silo Taşıyıcı ekipman Sistemi	-	-	-	1.800.000,00 TL
Silo İçi Azot Gazı Püskürtme Sistemi	Adet	3	39.600,00 TL	118.800,00 TL
Fındık ön Temizleme	Adet	3	105.600,00 TL	316.800,00 TL
Mal Alım Çukur Izgarası	Adet	3	24.000,00 TL	72.000,00 TL
Manuel Kapak	Adet	15	1.200,00 TL	18.000,00 TL
İki Yollu Elektrikli Klape	Adet	6	2.880,00 TL	17.280,00 TL
Kovalı Elevatör	Adet	9	57.600,00 TL	518.400,00 TL
Elevatör Kulesi	Adet	6	28.800,00 TL	172.800,00 TL
Elektrikli Kapak	Adet	35	2.880,00 TL	100.800,00 TL
Yürüme Yolu	Adet	3	86.400,00 TL	259.200,00 TL
Silo Radar Seviye Ölçüm Sistemi	Adet	15	12.480,00 TL	187.200,00 TL
Yürüme Yolu Silodan Destek Ayakları	Adet	30	2.400,00 TL	72.000,00 TL
Döküş Borusu	Adet	45	576,00 TL	25.920,00 TL
Silo Ankrajları	Adet	800	43,20 TL	34.560,00 TL
***Silo Çelik Konstrüksiyon	m ²	6.000	267,00 TL	1.602.000,00 TL
Zemin Üstü Tır Kantarı	Adet	1	44.000,00 TL	44.000,00 TL
Elektrik İşleri	-	-	-	576.000,00 TL
***Otomatik Numune Alma Sondası	Adet	1	30.000,00 TL	30.000,00 TL
Montaj Giderleri	-	-	-	1.200.000,00 TL
Laboratuvar Ekipmanı	-	-	-	750.000,00 TL
***Bilgisayar sistemi (Server)	-	-	-	175.000,00 TL
TOPLAM				12.854.160,00 TL

Tablo 27: Lisanslı Depoculuk Yatırım Giderleri

***Çelik Konstrüksiyon için fiyat teklifi Ser Profil firmasından alınmıştır.

***Otomatik Numune Alma Sondası için fiyat teklifi Akyol Firma yetkilisi Ahmet AKYOL'dan alınmıştır.

***Yapılan hesaplamalarda **Euro Kuru: 4,80 TL, Dolar Kuru: 4,00 TL** alınmıştır.

***Bilgisayar Server Sistemi için fiyat teklifi ALPATA Yazılım firmasından alınmıştır.

12.2. Toplam İşletme Sermayesi

Genel Giderler	2019	2020	2021	2022	2023
Sabit İşletme Giderleri					
Sigorta Giderleri	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL
Güvenlik	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL
Amortismanlar	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL
Genel Yönetim	20.000,00 TL	22.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL
***Arazi Giderleri	68.250,00 TL	68.250,00 TL	-	-	-
Sabit Masraflar Toplamı	1.623.750,00 TL	1.688.250,00 TL	1.623.000,00 TL	1.623.000,00 TL	1.623.000,00 TL
Değişen İşletme Giderleri					
Enerji Giderleri	50.000,00 TL	55.000,00 TL	60.500,00 TL	66.550,00 TL	73.205,00 TL
Personel Giderleri	886.860,00 TL	975.546,00 TL	1.073.100,60 TL	1.180.410,60 TL	1.298.451,60 TL
Bakım-Onarım Giderleri	10.000,00 TL	12.000,00 TL	15.000,00 TL	18.000,00 TL	20.000,00 TL
Beklenmeyen Giderler (%1)	9.468,60 TL	10.425,46 TL	11.486,01 TL	12.649,61 TL	13.916,57 TL
Değişen Masraflar Toplamı	956.328,60 TL	1.052.971,46 TL	1.160.086,61 TL	1.277.610,21 TL	1.405.573,17 TL
TOPLAM İŞLETME GİDERLERİ	2.580.078,60 TL	2.741.221,46 TL	2.783.086,61 TL	2.900.610,21 TL	3.028.573,17 TL

Tablo 28: Lisanslı Depoculuk İşletme Sermayesi

***Alaplı OSB’de belirlenen arazi için arazi bedelinin %25 peşin (45.500,00 TL) olarak ödenecek geriye kalan tutar 2 yılda ödenecektir. Arazi Gideri arazi tahsis bedelinin %25’i düşülerek 2 yıllık eşit taksitler halinde ödeneceği varsayılmıştır.

12.3. Toplam Yatırım Tutarı ve Uygulama Planı

TOPLAM YATIRIM İHTİYACI	TL	Açıklama
Sabit Yatırım Tutarı	23.531.602,70 TL	Lisanslı Depo sabit yatırım tutarıdır.
Toplam Yatırım Tutarı	23.531.602,70 TL	-
FİNANSMAN KAYNAKLARI	TL	Açıklama
Öz Kaynak	25.000.000,00 TL	Yatırımcı tarafından karşılanacak öz kaynak tutarıdır.
Toplam Finansman Tutarı	25.000.000,00 TL	-

Tablo 29: Toplam Yatırım Tutarı

13. LİSANSLI DEPO ÜRÜNLERİNİN TAHMİNİ DEPOLANMA SÜRELERİ

Aylar	Havuz Doluluk Oranı	%40 Kapasite (4.000 ton)	%60 Kapasite (6.000 ton)	%80 Kapasite (10.000 ton)	Gün	Havuzda Kalan Ürün Miktarı (Ton)		
						2019	2020	2021
Ocak	%80	3.200	4.800	8.000	30	3.200	4.800	8.000
Şubat	%60	2.400	3.600	6.000	30	2.400	3.600	6.000
Mart	%60	2.400	3.600	6.000	30	2.400	3.600	6.000
Nisan	%40	1.600	2.400	4.000	30	1.600	2.400	4.000
Mayıs	%40	1.600	2.400	4.000	30	1.600	2.400	4.000
Haziran	%35	1.400	2.100	3.500	30	1.400	2.100	3.500
Temmuz	%35	1.400	2.100	3.500	30	1.400	2.100	3.500
Ağustos	%30	1.200	1.800	3.000	30	1.200	1.800	3.000
Eylül	%80	3.200	4.800	8.000	30	3.200	4.800	8.000
Ekim	%100	4.000	6.000	10.000	30	4.000	6.000	10.000
Kasım	%100	4.000	6.000	10.000	30	4.000	6.000	10.000
Aralık	%80	3.200	4.800	8.000	30	3.200	4.800	8.000

Tablo 30: Lisanslı Depo Ürünlerinin Tahmini Depolanma Süreleri

***Lisanslı Depo Ürünlerinin Tahmini Depolama Süreleri, fındık hasat dönemine göre hesaplanmıştır. Ağustos – Eylül ayları fındık hasat dönemi olduğu için Eylül – Ocak döneminde %80, Şubat ve Mart aylarında %60, diğer aylarda ise %35 – 40 aralığında depoda ürün bulunacağı tahmin edilmiştir. Bu tahminlerden hareket edilerek lisanslı depo gelirleri hesaplanmıştır.

14. LİSANSLI DEPO GELİRLERİ

Depo Gelirleri	2019	2020	2021	2022	2023
Depolama Geliri	586.080,00 TL	879.120,00 TL	1.465.200,00 TL	1.465.200,00 TL	1.465.200,00 TL
İndirme – Yükleme Geliri	1.184.000,00 TL	1.776.000,00 TL	2.960.000,00 TL	2.960.000,00 TL	2.960.000,00 TL
Kantar Tartım Geliri	23.680,00 TL	35.520,00 TL	59.200,00 TL	65.120,00 TL	71.632,00 TL
TOPLAM GELİR	1.793.760,00 TL	2.690.640,00 TL	4.484.400,00 TL	4.490.320,00 TL	4.496.832,00 TL

Tablo 31: Lisanslı Depo Gelirleri

* Aylık Depolama Geliri = Aylık Depoda Bulunan Ürün Miktarı (Ton) x 0,66 TL (Ton başına günlük alınan bedel) x 30

*İndirme – Yükleme Geliri = 40,00 TL (Yükleme hizmet bedeli ton başına) x İndirilen – Yüklene Üretim Miktarı

*Kantar Tartım Geliri = 20,00 TL (Sefer başına ortalama kantar tartı ücreti) x Gelen Ürün Miktarı (Ton)

*2022 yılından itibaren kantar tartı ücretinde %10 artış yapılarak hesaplama yapılmıştır.

15. GELİR GİDER TABLOSU

GELİRLER	2019	2020	2021	2022	2023
Depo Gelirleri	1.793.760,00 TL	2.690.640,00 TL	4.484.400,00 TL	4.490.320,00 TL	4.496.832,00 TL
GİDERLER					
Sigorta Giderleri	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL	50.000,00 TL
Güvenlik	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL
Amortismanlar	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL	1.500.000,00 TL
Genel Yönetim	20.000,00 TL	22.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL
Arazi Giderleri	68.250,00 TL	68.250,00 TL	-	-	-
Etüt-Proje Giderleri	212.500,00 TL	-	-	-	-
Enerji Giderleri	50.000,00 TL	55.000,00 TL	60.500,00 TL	66.550,00 TL	73.205,00 TL
Personel Giderleri	886.860,00 TL	975.546,00 TL	1.073.100,60 TL	1.180.410,60 TL	1.298.451,60 TL
Bakım-Onarım Giderleri	10.000,00 TL	12.000,00 TL	15.000,00 TL	18.000,00 TL	20.000,00 TL
Beklenmeyen Giderler (%1)	9.468,60 TL	10.425,46 TL	11.486,01 TL	12.649,61 TL	13.916,57 TL
Vergi Öncesi Net Kâr	- 1.061.318,60 TL	- 50.581,46 TL	1.701.313,39 TL	1.589.709,79 TL	1.468.258,83 TL
Vergi İndirimi (%30)	*	*	1.190.919,37 TL	1.112.796,85 TL	1.027.781,18 TL
Vergi (%20)	*	*	238.183,87 TL	222.559,37 TL	205.556,24 TL
Vergi Sonrası Net Kâr	- 1.061.318,60 TL	- 50.581,46 TL	1.463.129,52 TL	1.367.150,42 TL	1.262.702,59 TL

Tablo 32: Gelir Gider Tablosu

Depo gelirleri ilgili tahminlerin yapılışı şu şekildedir:

2500 metrekare alana sahip lisanslı depoya ilişkin depo gelirleri 2019 yılında 1.793.760,00 TL olacakken 2023 yılında 4.496.832,00 TL olacaktır. Depo ilk iki yıl kar edemezken üçüncü yıldan itibaren kar etmeye başlayacaktır.

Kurulması planlanan lisanslı depo Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi sınırları içerisinde yer alacaktır. Zonguldak ili 3. Bölge teşvikleri içerisinde yer alırken deponun kurulacağı OSB 4. Bölge teşvik sistemi içerisinde yer almaktadır. Bu nedenle yatırıma katkı oranı olarak %30 vergi indirim söz konusudur. İlk iki yıl depo zarar ettiği için vergi hesaplanmazken üçüncü yıldan itibaren vergi indirim de göz önünde bulundurularak deponun vergi sonrası net karı hesaplanmıştır. Vergi indirim sabit yatırım tutarının %30'una ulaşılan 7. Yıldan itibaren hesaplama dâhil edilmeyecektir.

Yapılacak yatırıma ilişkin olarak Yatırım Teşvik Belgesi alınacağı varsayılmıştır. Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ile lisanslı depoda çalışacak olan 14 asgari ücretli işçinin ilave istihdamı için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı 6 yıl süre ile Ekonomi Bakanlığı'nca ödenecektir.

16. NAKİT AKIM TABLOSU

Yıllar	Nakit Girişleri	Gelirler	Nakit Çıktıları (-)	Giderler(Maliyet)	Net Nakit Girişi	Kümülatif Net Nakit Akım
2019	26.793.760,00 TL	26.793.760,00 TL	23.531.602,70 TL	23.531.602,70 TL	3.262.157,30 TL	3.262.157,30 TL
2020	2.690.640,00 TL	2.690.640,00 TL	2.741.221,46 TL	2.741.221,46 TL	- 50.581,46 TL	3.211.575,84 TL
2021	4.484.400,00 TL	4.484.400,00 TL	2.783.086,61 TL	2.783.086,61 TL	1.701.313,39 TL	4.912.889,23 TL
2022	4.490.320,00 TL	4.490.320,00 TL	2.900.610,21 TL	2.900.610,21 TL	1.589.709,79 TL	6.502.599,02 TL
2023	4.496.832,00 TL	4.496.832,00 TL	3.028.573,17 TL	3.028.573,17 TL	1.468.258,83 TL	7.970.857,85 TL
2024	4.946.515,20 TL	4.946.515,20 TL	3.331.430,49 TL	3.331.430,49 TL	1.615.084,71 TL	9.585.942,56 TL
2025	5.441.166,72 TL	5.441.166,72 TL	3.664.573,54 TL	3.664.573,54 TL	1.776.593,18 TL	11.362.535,74 TL
2026	5.985.283,39 TL	5.985.283,39 TL	4.031.030,89 TL	4.031.030,89 TL	1.954.252,50 TL	13.316.788,24 TL
2027	6.583.811,73 TL	6.583.811,73 TL	4.434.133,98 TL	4.434.133,98 TL	2.149.677,75 TL	15.466.465,99 TL
2028	7.242.192,90 TL	7.242.192,90 TL	4.877.547,38 TL	4.877.547,38 TL	2.364.645,53 TL	17.831.111,51 TL
2029	7.966.412,19 TL	7.966.412,19 TL	5.365.302,11 TL	5.365.302,11 TL	2.601.110,08 TL	20.432.221,59 TL
2030	8.763.053,41 TL	8.763.053,41 TL	5.901.832,32 TL	5.901.832,32 TL	2.861.221,09 TL	23.293.442,68 TL
2031	9.639.358,76 TL	9.639.358,76 TL	6.492.015,56 TL	6.492.015,56 TL	3.147.343,20 TL	26.440.785,88 TL
2032	10.603.294,63 TL	10.603.294,63 TL	7.141.217,11 TL	7.141.217,11 TL	3.462.077,52 TL	29.902.863,40 TL
2033	11.663.624,09 TL	11.663.624,09 TL	7.855.338,82 TL	7.855.338,82 TL	3.808.285,27 TL	33.711.148,67 TL
2034	12.829.986,50 TL	12.829.986,50 TL	8.640.872,71 TL	8.640.872,71 TL	4.189.113,80 TL	37.900.262,46 TL
2035	14.112.985,15 TL	14.112.985,15 TL	9.504.959,98 TL	9.504.959,98 TL	4.608.025,18 TL	42.50.287,63 TL

Tablo 33: Nakit Akım Tablosu

Yatırımın geri dönüş süresi, Tablo 33’de kümülatif nakit akımının 2031 yılında sabit yatırım tutarını karşıladığını göstermektedir, yatırımın geri ödeme süresi 13 yıl olarak hesaplanmıştır.

17. NET BUGÜNKÜ DEĞER

İndirgeme Oranı	10%
Sabit Yatırım Tutarı:	- 23.531.602,70 TL
2019 Geliri	26.793.760,00 TL
2020 Geliri	2.690.640,00 TL
2021 Geliri	4.484.400,00 TL
2022 Geliri	4.490.320,00 TL
2023 Geliri	4.496.832,00 TL
2024 Geliri	4.946.515,20 TL
2025 Geliri	5.441.166,72 TL
2026 Geliri	5.985.283,39 TL
2027 Geliri	6.583.811,73 TL
2028 Geliri	7.242.192,90 TL
2029 Geliri	7.966.412,19 TL
2030 Geliri	8.763.053,41 TL
2031 Geliri	9.639.358,76 TL
2032 Geliri	10.603.294,63 TL
2033 Geliri	11.663.624,09 TL
2034 Geliri	12.829.986,50 TL
2035 Geliri	14.112.985,15 TL
Net Bugünkü Değer:	41.622.273,45 TL

Tablo 34: Net Bugünkü Değer

Net bugünkü değer hesaplanırken indirgeme oranı %10 olarak alınmıştır. Bu indirgeme oranına ulaşabilmek için fizibilite çalışmasında esas alınan %10 enflasyon oranı göz önünde bulundurulmuştur. Sabit yatırım tutarının 2019 yılındaki tahmini döviz kuru olan dolar için 4,00 TL, Euro için 4,80 TL kullanılarak TL karşılığı bulunmuştur. Net Bugünkü Değer 41.622.273,45 TL olarak hesaplanmıştır. Bu değer sabit yatırım değerinden büyük olduğu için proje gerçekleştirilebilir bulunmuştur.

18. İÇ VERİM ORANI

Sabit Yatırım Tutarı:	- 23.531.602,70 TL
2019 Net Nakit Akım	4.760.891,40 TL
2020 Net Nakit Akım	- 50.581,46 TL
2021 Net Nakit Akım	1.701.313,39 TL
2022 Net Nakit Akım	1.589.709,79 TL
2023 Net Nakit Akım	1.468.258,83 TL
2024 Net Nakit Akım	1.615.084,71 TL
2025 Net Nakit Akım	1.776.593,18 TL

2026 Net Nakit Akım	1.954.252,50 TL
2027 Net Nakit Akım	2.149.677,75 TL
2028 Net Nakit Akım	2.364.645,53 TL
2029 Net Nakit Akım	2.601.110,08 TL
2030 Net Nakit Akım	2.861.221,09 TL
2031 Net Nakit Akım	3.147.343,20 TL
2032 Net Nakit Akım	3.462.077,52 TL
2033 Net Nakit Akım	3.808.285,27 TL
2034 Net Nakit Akım	4.189.113,80 TL
2035 Net Nakit Akım	4.608.025,18 TL
İç Verim Oranı:	%7

Tablo 35: İç Verim Oranı

Nakit Akım Tablosunun finansal analizi sonucunda projenin iç karlılık oranı %7 çıkmıştır. Bu oran yatırımın kârlılığının düşük olduğunu göstermektedir.

19. BORÇ ÖDEME GÜCÜ

Yıllar	Gelirler	Giderler
2019	26.793.760,00 TL	22.032.868,60 TL
2020	2.690.640,00 TL	2.741.221,46 TL
2021	4.484.400,00 TL	2.783.086,61 TL
2022	4.490.320,00 TL	2.900.610,21 TL
2023	4.496.832,00 TL	3.028.573,17 TL
2024	4.946.515,20 TL	3.331.430,49
2025	5.441.166,72 TL	3.664.573,54 TL
2026	5.985.283,39 TL	4.031.030,89 TL
2027	6.583.811,73 TL	4.434.133,98 TL
2028	7.242.192,90 TL	4.877.547,38 TL
2029	7.966.412,19 TL	5.365.302,11 TL
2030	8.763.053,41 TL	5.901.832,32 TL
2031	9.639.358,76 TL	6.492.015,56 TL
2032	10.603.294,63 TL	7.141.217,11 TL
2033	11.663.624,09 TL	7.855.338,82 TL
2034	12.829.986,50 TL	8.640.872,71 TL
2035	14.112.985,15 TL	9.504.959,98
Toplam:	148.733.636,67 TL	104.726.614,94 TL
Borç Ödeme Gücü:	1,42	

Tablo 36: Borç Ödeme Gücü

Borç Ödeme Gücü 1,42 olarak hesaplanmıştır. Bu oran genel kabul gören 1,2 oranından yüksektir.

20. SOSYAL FAYDA MALİYET ANALİZİ

Sosyal Fayda Maliyet Analizi kapsamında ürüne ilişkin fiyat dalgalanmaları ve uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle üreticinin katlanmak zorunda kaldığı maliyetler hesaplanmıştır.

- Fiyat dalgalanmaları nedeniyle çiftçi üretmiş olduğu ürünün maliyetlerini karşılayamamakta üretmekten vazgeçmektedir. Üretici ürününü üretirken fiyat garantisi olmadığından ve maliyetlerini karşılayacak bir taban fiyat uygulaması olmadığından üretici risk almayarak üretim yapmaktan vazgeçmektedir. Bu durum sosyal fayda maliyet analizi yapılırken hesaplamalara dâhil edilmesi gereken temel unsurdur.
- İkinci unsur ise üretici üretmiş olduğu ürünü uygun koşullarda depolayamadığı için üründe aflatoxin oluşmakta ürün satılmadan yok olmaktadır. Kötü depolama koşulları nedeniyle üretici ürününü belirlenen fiyatın altında satmak zorunda kalmakta bu durum da üretim yapmaktan vazgeçmektedir.

Bu iki unsur göz önünde bulundurulduğunda fiyat dalgalanmalarının önüne geçilebilecek ve üreticiyi koruyacak bir fiyat politikası belirlenmelidir. Böylece üretici hem maliyetlerini karşılayabilmeli hem de kâr edebilmelidir. Belirlenen fiyat politikası ile üretici üretim yapmaya devam etmeli ve her yıl üretim miktarını artırmaya teşvik edilmelidir.

Ayrıca uygun depolarda ürünlerini saklamaları için teşvik edilmeli ürünlerinin zarar görmeleri engellenerek maddi kayıpların önüne geçilmelidir. Böylece üreticinin saklanması esnasında ürünün zarar göreceği korkusunu yaşamamasının önüne geçilmeli, üretim yapmaya teşvik edilmelidir.

Projenin birincil etkisi, üreticinin fiyat dalgalanmalarından etkilenmesinin azaltılarak sosyo-ekonomik faydasını artırmak iken ikincil etkisi uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle oluşan alfa toksin riskinin önlenerek ülkenin fındık üretim kapasitesinin korunması yönüyle sürdürülebilir üretim etkisidir.

Tesisin %80 kapasite ile çalıştığı varsayılarak bu iki durumu aşağıdaki tablolarda gösterecek olursak;

Fiyat Dalgalanması;

Aylar	Tesis Doluluk Oranı	%80 Kapasite (10.000 ton)	Fındık Satış Fiyatı 8,5 TL	Fındık Satış Fiyatı 10,5 TL	Fiyat Dalgalanması Sonucu Ortaya Çıkan Maliyet
Ocak	%80	8.000	68.000,00 TL	84.000,00 TL	16.000,00 TL
Şubat	%60	6.000	51.000,00 TL	63.000,00 TL	12.000,00 TL
Mart	%60	6.000	51.000,00 TL	63.000,00 TL	12.000,00 TL
Nisan	%40	4.000	34.000,00 TL	42.000,00 TL	8.000,00 TL

Mayıs	%40	4.000	34.000,00 TL	42.000,00 TL	8.000,00 TL
Haziran	%35	3.500	29.750,00 TL	36.750,00 TL	7.000,00 TL
Temmuz	%35	3.500	29.750,00 TL	36.750,00 TL	7.000,00 TL
Ağustos	%30	3.000	25.500,00 TL	31.500,00 TL	6.000,00 TL
Eylül	%80	8.000	68.000,00 TL	84.000,00 TL	16.000,00 TL
Ekim	%100	10.000	85.000,00 TL	105.000,00 TL	20.000,00 TL
Kasım	%100	10.000	85.000,00 TL	105.000,00 TL	20.000,00 TL
Aralık	%80	8.000	68.000,00 TL	84.000,00 TL	16.000,00 TL
TOPLAM	-	74.000	629.000,00 TL	777.000,00 TL	148.000,00 TL

Tablo 37: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Fiyat Dalgalanması

Tesisin %80 kapasitede çalıştığı varsayılarak tesise 1 yılda toplam 74.000 ton ürün gelecektir. Ürünün satış fiyatının 8,50 TL olarak belirlenmesi sonucunda üretici toplam 629.000,00 TL değerindeki ürünü depoya getirecekken fiyatın 10,5 TL olması halinde üretici toplam 777.000,00 TL değerindeki ürünü tesise getirecektir. Fiyattaki bu dalgalanmalar nedeniyle üretici aynı miktar üründe 1 yılda 148.000,00 TL bir zararla karşı karşıya kalacaktır. Üretici fiyat dalgalanmaları sonucunda ortaya çıkacak bu maliyete katlanmak yerine ürün üretmekten vazgeçecek üretim miktarını azaltacaktır.

Depolama Problemi

Aylar	Tesis Doluluk Oranı	%80 Kapasite (10.000 ton)	Alfa Toksinli Ürün Oranı (%)	Fındık Satış Fiyatı 10,5 TL	Alfa Toksinli Ürün Değeri	Uygun Koşullarda Depolanamaması Sonucu Ortaya Çıkan Maliyet
Ocak	%80	8.000	400	84.000,00 TL	4.200,00 TL	79.800,00 TL
Şubat	%60	6.000	300	63.000,00 TL	3.150,00 TL	59.850,00 TL
Mart	%60	6.000	300	63.000,00 TL	3.150,00 TL	59.850,00 TL
Nisan	%40	4.000	200	42.000,00 TL	2.100,00 TL	39.900,00 TL
Mayıs	%40	4.000	200	42.000,00 TL	2.100,00 TL	39.900,00 TL
Haziran	%35	3.500	175	36.750,00 TL	1.837,50 TL	34.912,50 TL
Temmuz	%35	3.500	175	36.750,00 TL	1.837,50 TL	34.912,50 TL

Ağustos	%30	3.000	150	31.500,00 TL	1.575,00 TL	29.925,00 TL
Eylül	%80	8.000	400	84.000,00 TL	4.200,00 TL	79.800,00 TL
Ekim	%100	10.000	500	105.000,00 TL	5.250,00 TL	99.750,00 TL
Kasım	%100	10.000	500	105.000,00 TL	5.250,00 TL	99.750,00 TL
Aralık	%80	8.000	400	84.000,00 TL	4.200	79.800,00 TL
TOPLAM	-	74.000	3.700	777.000,00 TL	38.850,00 TL	738.150,00 TL

Tablo 38: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Depolama Problemi

Tesisin %80 kapasitede çalıştığı ve depolamanın uygun koşullarda yapılamaması sonucu toplam ürünün %5'inin alfa toksinli ürün olduğu varsayılmıştır. Böylece %80 kapasitede 10,50 TL fındık satış fiyatı ile üretici toplamda 777.000,00 TL değerindeki ürünü tesise getirecekken ürünün uygun koşullarda saklanamaması sonucu toplam ürün miktarının 3.700 tonu alfa toksinli ürün olarak ayrılmıştır. Alfa toksinli ürünün 10,50 TL fiyat üzerinden değeri 38.850,00 TL olarak hesaplanmıştır. Böylece üretici ürününü uygun koşullarda saklayamadığı için 38.850,00 TL'lik bir zarara katlanmak zorunda kalacaktır. Üretici ürününü uygun koşullarda saklayamadığında bu zarara katlanmamak için üretiminden vazgeçecektir. Böylece hem üretim potansiyeli hem de tesis kapasitesi düşecektir.

21. MALİ DEĞERLENDİRME

Zonguldak'ta kurulacak olan Fındık Lisanslı Depo Tesisinin Sabit Yatırım Tutarı 23.531.602,70 TL'dir. Bu tutarın 8.097.364,10 TL'sini inşaat giderleri, 12.854.160,00 TL'sini makine ve teçhizat giderleri, 2.580.078,60 TL'sini ise işletme giderleri oluşturmaktadır. Sabit yatırım tutarının öz kaynak ile finanse edileceği kredi kullanılmayacağı varsayılmıştır.

Net Bugünkü Değer, hesaplanırken %10 indirgeme oranı (%10 enflasyon) kabul edilmiş ve 10 yıllık net nakit akımı üzerinden yatırımın bugünkü değeri 41.622.273,45 TL olarak hesaplanmıştır.

İç Verimlilik Oranı (IRR), %6 olarak hesaplanmıştır. Yatırımın karlılığı düşüktür.

Borç Ödeme Gücü, yatırım için tamamen öz kaynak kullanıldığı kredi kullanılmadığı için 1,42 çıkmıştır.

Başabaş Noktası Analizi

Başabaş noktası olarak tabir edilen üretim miktarı maliyet ya da harcamaların kârla eşit olduğu noktadır. Bu noktada herhangi bir kazanım ya da kazanç yoktur. Analiz, firmaların satışları,

giderleri ve kâr arasındaki ilişkiden yararlanarak üretime devam etmeleri durumunda kâr elde edilmeye başlanacak noktayı ifade eder.

Başa Baş Noktası ->> TOPLAM KÂR = TOPLAM MALİYET

Satış fiyatı x Başa baş Noktası Üretim Miktarı = Toplam Sabit Maliyet + (Değişken Maliyet x Başa baş Noktası Üretim Miktarı)

Bu denklem çözüldüğünde; Başa baş Noktası = Toplam Sabit Maliyet / (Satış Fiyatı – Birim Başına Değişken Maliyet) olarak bulunur.

Tesis tam kapasite ile çalıştığında:

İlk 3 yıl için toplam sabit maliyet aşağıdaki gibi hesaplanmıştır;

- İlk 3 yıl için toplam sabit maliyet, sabit yatırım tutarı ve sabit giderler toplanarak elde edilir. Sabit giderler; personel giderleri, muhasebe giderleri, enerji ve su giderlerinin %10'u bakım onarım giderleri, genel giderler ve amortisman giderleri olarak ele alınmıştır. İlk yıl için sabit giderler 1.623.750,00 TL, ikinci yıl için 1.688.250,00 TL, üçüncü yıl için 1.623.000,00 TL olarak hesaplanmıştır. 3 yıl için sabit giderler toplamı 4.935.000,00 TL olarak hesaplanmıştır.
- Değişken maliyetler ilk yıl için 956.328,56 TL, ikinci yıl için 1.052.971,46 TL, üçüncü yıl için 1.160.086,00 TL olarak hesaplanmıştır. 3 yıl için toplam değişken maliyet 3.169.386,02 TL'dir. Tesis %100 kapasite kullanım oranı ile çalıştığında 1 yılda 120.000 ton 3 yılda 360.000 ton fındık depolayacağından toplam 120.000 ton fındık için ton başına değişken maliyet hesaplanmalıdır. $3.169.386,02/120.000 = 26,41$ TL ton başına değişken maliyeti verir.
- Başabaş üretim miktarı için, formüle bulunan değerler uygulandığında Toplam Sabit Maliyet= Sabit Yatırım Tutarı+Toplam Sabit Maliyet/ (Satış Fiyatı- Birim Değişken Maliyet). Satış Fiyatı her ton fındık için 10.500 TL olarak hesaplanmıştır. $(23.531.602,70+4.935.000) / (10.500-26,41)= 2.704$ ton fındık depolanmasında başabaş noktası yakalanır.

Tesis % 60 kapasite ile çalıştığında ilk yıl için elde edeceğimiz gelir

- Tam kapasite ile çalışıldığında 120.000 ton fındık depolanmaktadır. Tesisin tam kapasite çalışması halinde ilk yıl depolama geliri 1.793.760,00 TL, % 60 kapasite ile çalışması durumunda depo geliri $1.793.760,00 * 0,6 = 1.076.256,00$ TL olarak hesaplanmıştır.

Depo gelirlerinin her yıl % 10 arttığını ve kapasite kullanımının % 60 olduğunu düşündüğümüzde depo gelirleri;

1. Yıl için depo geliri: **1.076.256,00 TL**
2. Yıl için depo geliri: **1.183.882,00 TL**
3. Yıl için depo geliri: **1.302.270,00 TL**
4. Yıl için depo geliri: **1.432.497,00 TL**

Yüzde 60 kapasite ile ilk 4 yılda elde edilecek toplam gelir: 4.994.904 TL

Tesis %60 kapasite ile çalıştığında katlanacak giderler:

1. Yıl için katlanacak gider sabit maliyetlerin %100'ü ve değişken maliyetlerin %60'ı hesaplandığında $(4.935.000,00 + (3.169.386,02 * 0,6)) = 6.836.631,60$ TL'dir.

Teisi %60 kapasite ile çalıştığında yıllar itibari ile katlanacak giderler:

1. Yıl için katlanılan giderler: **6.836.631,60 TL** (sabit maliyet + değişken maliyet)
2. Yıl için katlanılan giderler: **7.520.294,76 TL** (sabit maliyet + değişken maliyet)
3. Yıl için katlanılan giderler: **8.510.508,11 TL** (sabit maliyet + değişken maliyet + vergi)
4. Yıl için katlanılan giderler: **9.321.816,03 TL** (sabit maliyet + değişken maliyet + vergi)

İlk 4 Yıl için katlanacak giderler toplamı: (sabit yatırım maliyeti + ilk 4 yıl için katlanılan giderler)
→ $23.531.602,70 + 24.676.770,50 = 48.208.373,20$ TL'dir.

Bu durumda, tesisin %60 kapasite ile çalışması durumunda ilk 4 yıl için elde edeceği gelir 4.994.904 TL ve ilk 4 yıl için katlanacağı gider 48.208.373,20 TL olmaktadır. İşletme %60 kapasite ile çalışması durumunda 12. yılsonunda başa başnoktasını yakalayabilmektedir.

İşletme Sermayesi İhtiyacı Hesaplama; 1 yıllık toplam işletme sermayesi ihtiyacı bulunur. Bu tam kapasite içindir. Bu kapasite kullanım oranı ile çarpılır. Buda üretimden – tahsilata olan süreye bölünür.

Yıllık 10.000.000 TL, kapasite kullanım oranının %60 olduğu varsayıldığında 6.000.000 TL üretim ve yıllık tahsilat döngüsüdür. Yılda 12 kez devir ettiği varsayılırsa; $6.000.000 / 12 = 500.000$ TL olarak işletme sermayesi hesaplanacaktır.

22. TEKNİK DEĞERLENDİRME

Zonguldak Alaplı'da kurulacak olan Fındık Lisanslı Depoculuk Tesisinde 15 adet konik tabanlı çelik silo kullanılacaktır. Siloların her birisi 700 ton kapasiteli olup kurulacak silolara ilişkin aksesuarlar da silo adetleri ile orantılı olacaktır. Silo içi sıcaklık görüntüleme, azot gazı püskürtme sistemi, ürünün silolara alımı ile ilgili tüm makine ve ekipmanlar modern tesise uygun olarak kurulacaktır.

Ayrıca tesis içerisinde bulunan sunucu (server) odasına kurulacak yazılım sistemleri ile tesise ürünün gelmesi, temizlenmesi ve ürünün silolara aktarılmasına kadar olan tüm süreçleri bilgisayar ortamında görüntülenecektir. Böylece silo içi sıcaklık ve azot gazı değerleri bilgisayar ortamında görüntülenecek gerektiğinde masa başından müdahale edilecektir.

EK 1
TR81 BÖLGESİ
5.000 TON KAPASİTELİ
FINDIK DEPOSU TESİSİ
ÖN FİZİBİLİTE RAPORU

ZONGULDAK FINDIK LİSANSLI DEPOCULUK (5.000 TON İÇİN)

Fındık lisanslı depolarının kuruluş ve işleyişi 12 Nisan 2013 tarih ve 28616 sayılı Resmî Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe giren "Fındık Lisanslı Depo Tebliği" ile düzenlenmektedir. Tebliğe göre fındık lisanslı depolarının lisanslı kapalı depo kapasitesi 10.000 tondan, her bir şubesinin kapalı depo kapasitesi ise 1.000 tondan az olamaz.

2016 yılında TR81 Bölgesi'nde 35.581 ton fındık üretimi yapılmıştır. Ancak üreticilerle, birliklerle ve ticaret borsalarıyla yüz yüze yapılan görüşmelerde, saha çalışmaları neticesinde fındık üreticisinin fındığı dalında ve hasat ettikten sonra satması depoya konulabilecek fındığın 5.000 tonu geçmeyeceği sonucunu ortaya çıkartmıştır. Bölgedeki üretimin mevcut durumda lisanslı depo kurulumu için yeterli olmadığı 5.000 ton kapasiteli bir deponun bölge ihtiyacını karşılayacağı kanaat önderleriyle yapılan görüşmeler neticesinde uygun bulunmuştur.

5.000 ton kapasiteli deponun yatırım maliyetleri ve işletme gelir giderleri aşağıda sunulmuştur.

PROJENİN GEREKÇESİ

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)'nın Zonguldak ilinde kurulması düşünülen "Lisanslı Depoculuk Tesis Yatırımı"nın yapılabilirlik şartlarını ortaya koyan ön fizibilite raporunda mevzuatın öngördüğü asgari 10.000 ton kapasitenin başlangıç yatırımı olarak ulaşılmasının güç olacağı sonucu 5.000 ton kapasiteli depoculuk yatırımının fizibilitesinin yapılması gereği hâsıl olmuş ve 5.000 ton için bir ön fizibilite hazırlanmıştır.

EKONOMİK VE TEKNİK İNCELEME

SABİT MALİYET TABLOSU

İNŞAAT GİDERLERİ	Alan (m ²)	Birim İnşaat Maliyeti (TL/m ²)	Toplam Tutar
Arazi	13.500	14,00 TL	***182.000,00 TL
Etüt ve Proje Giderleri	8.500	25,00 TL	***212.500,00 TL
İdari Bina	2.500	838,00 TL	2.095.000,00 TL
Silo Alanı (Beton Zemin)	6.000	694,00 TL	4.164.000,00 TL
Yardımcı Malzeme Deposu	500	694,00 TL	347.000,00 TL
Kumanda Merkezi	100	694,00 TL	69.400,00 TL
Laboratuvar	200	694,00 TL	138.800,00 TL
Yükleme ve İndirme Alanı	500	502,00 TL	251.000,00 TL
Tartım Ofisi	50	502,00 TL	25.100,00 TL
Numune Alma ve Tartım Alanı	150	502,00 TL	75.300,00 TL
Güvenlik Ofisi	15	502,00 TL	7.530,00 TL
Diğer Giderler (%2)	-	-	151.352,60 TL
Beklenmeyen Giderler (%5)	-	-	378.381,50 TL
Toplam Maliyet	11.515	-	8.097.364,10 TL

Tablo 39: Sabit Maliyet Tablosu (5.000 Ton için)

***Alaplı Organize Sanayi Bölgesi'nde en düz arazi seçildiği için metrekare fiyatı Organize Sanayi Bölgesi'nin belirlemiş olduğu ortalama fiyat olan 14 TL/m² baz alınmıştır.

***Etüt Proje Bedeli Mimarlar Odası'ndan alınan veriler dâhilinde metrekare başına 25,00 TL olarak alınmıştır. 6.000 metrekare depo alanı ve 2.500 metrekare idari bina alanı dikkate alınarak etüt – proje bedeli hesaplanmıştır.

*** Diğer; inşaat giderleri için Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Mimarlık ve Mühendislik Hesaplamalarında kullanılan 2017 yılı yapı yaklaşık birim maliyetleri baz alınmıştır.

Yatırım Giderleri (Mevcut Teknolojiler)

Yatırım Giderleri	Birim	Adet	Birim Fiyat	Toplam Fiyat
Konik Tabanlı Çelik Silo	Adet	8	300.000,00 TL	2.400.000,00 TL
Silo Aksesuarları	Adet	8	9.600,00 TL	76.800,00 TL
Havalandırma Sistemi	Adet	8	3.000,00 TL	24.000,00 TL
Silo İçi Sıcaklık Görüntüleme Sistemi	Adet	8	6.960,00 TL	55.680,00 TL
Silo Taşıyıcı ekipman Sistemi	-	-	-	1.000.000,00 TL
Silo İçi Azot Gazı Püskürtme Sistemi	Adet	2	39.600,00 TL	79.200,00 TL
Fındık ön Temizleme	Adet	2	105.600,00 TL	211.200,00 TL
Mal Alım Çukur Izgarası	Adet	2	24.000,00 TL	48.000,00 TL
Manuel Kapak	Adet	8	1.200,00 TL	9.600,00 TL
İki Yollu Elektrikli Klape	Adet	6	2.880,00 TL	17.280,00 TL
Kovalı Elevatör	Adet	9	57.600,00 TL	518.400,00 TL
Elevatör Kulesi	Adet	4	28.800,00 TL	115.200,00 TL
Elektrikli Kapak	Adet	19	2.880,00 TL	54.720,00 TL
Yürüme Yolu	Adet	2	86.400,00 TL	172.800,00 TL
Silo Radar Seviye Ölçüm Sistemi	Adet	8	12.480,00 TL	99.840,00 TL
Yürüme Yolu Silodan Destek Ayakları	Adet	16	2.400,00 TL	38.400,00 TL
Döküş Borusu	Adet	24	576,00 TL	13.824
Silo Ankrajları	Adet	427	43,20 TL	18.446,40 TL
***Silo Çelik Konstrüksiyon	m ²	6.000	267,00 TL	1.602.000,00 TL
Zemin Üstü Tır Kantarı	Adet	1	44.000,00 TL	44.000,00 TL
Elektrik İşleri	-	-	-	310.000,00 TL
***Otomatik Numune Alma Sondası	Adet	1	30.000,00 TL	30.000,00 TL
Montaj Giderleri	-	-	-	700.000,00 TL
Laboratuvar Ekipmanı	-	-	-	750.000,00 TL

***Bilgisayar sistemi (Server)	-	-	-	175.000,00 TL
TOPLAM				6.932.390,40 TL

Tablo 40: Lisanslı Depoculuk Yatırım Giderleri (5.000 Ton için)

***Çelik Konstrüksiyon için fiyat teklifi Ser Profil firmasından alınmıştır.

***Otomatik numune alma sondası için fiyat teklifi Akyol Firma yetkilisi Ahmet AKYOL'dan alınmıştır.

***Yapılan hesaplamalarda **Euro Kuru: 4,80 TL, Dolar Kuru: 4,00 TL** alınmıştır.

***Bilgisayar server sistemi için fiyat teklifi ALPATA Yazılım firmasından alınmıştır.

Toplam İşletme Sermayesi

Genel Giderler	2019	2020	2021	2022	2023
Sabit İşletme Giderleri					
Sigorta Giderleri	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL
Güvenlik	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL
Amortismanlar	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL
Genel Yönetim	20.000,00 TL	22.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL
***Arazi Giderleri	68.250,00 TL	68.250,00 TL	-	-	-
Sabit Masraflar Toplamı	1.166.250,00	1.168.250,00	1.103.000,00	1.103.000,00	1.103.000,00
Değişen İşletme Giderleri					
Enerji Giderleri	30.000,00 TL	33.000,00 TL	36.300,00 TL	39.630,00 TL	43.566,00 TL
Personel Giderleri	451.872,00 TL	497.059,20 TL	546.765,12	601.441,63 TL	661.585,79 TL
Bakım-Onarım Giderleri	6.000,00 TL	8.000,00 TL	10.000,00 TL	12.000,00 TL	15.000,00 TL
Beklenmeyen Giderler (%1)	4.878,72 TL	5.380,60 TL	5.930,65 TL	6.530,71	7.201,52 TL
Değişken Masraflar Toplamı	492.750,72 TL	543.439,80 TL	598.995,77 TL	659.602,34 TL	727.353,31 TL
TOPLAM İŞLETME GİDERLERİ	1.659.000,72 TL	1.711.689,80 TL	1.701.995,77 TL	1.762.602,34 TL	1.830.353,31 TL

Tablo 41: Lisanslı Depoculuk İşletme Sermayesi (5.000 Ton için)

***Alaplı OSB'de belirlenen arazi için arazi bedelinin %25 peşin (45.500,00 TL), geriye kalan tutar 2 yılda eşit taksitlerle ödenecektir.

Toplam Yatırım Tutarı ve Uygulama Planı

TOPLAM YATIRIM İHTİYACI	TL	Açıklama
Sabit Yatırım Tutarı	16.688.755,22 TL	Lisanslı Depo sabit yatırım tutarıdır.
Toplam Yatırım Tutarı	16.688.755,22 TL	-
FİNANSMAN KAYNAKLARI	TL	Açıklama
Öz Kaynak	17.000.000,00 TL	Yatırımcı tarafından karşılanacak öz kaynak tutarıdır.
Toplam Finansman Tutarı	17.000.000,00 TL	-

Tablo 42: Toplam Yatırım Tutarı (5.000 Ton için)

LİSANSLI DEPO ÜRÜNLERİNİN TAHMİNİ DEPOLANMA SÜRELERİ

Aylar	Havuz Doluluk Oranı	%60 Kapasite (3.000 ton)	%80 Kapasite (4.000 ton)	%100 Kapasite (5.000 ton)	Gün	Havuzda Kalan Ürün Miktarı (Ton)		
						2019	2020	2021
Ocak	%80	2.400	3.200	4.000	30	2.400	3.200	4.000
Şubat	%60	1.800	2.400	3.000	30	1.800	2.400	3.000
Mart	%60	1.800	2.400	3.000	30	1.800	2.400	3.000
Nisan	%40	1.200	1.600	2.000	30	1.200	1.600	2.000
Mayıs	%40	1.200	1.600	2.000	30	1.200	1.600	2.000
Haziran	%35	1.050	1.400	1.750	30	1.050	1.400	1.750
Temmuz	%35	1.050	1.400	1.750	30	1.050	1.400	1.750
Ağustos	%30	900	1.200	1.500	30	900	1.200	1.500
Eylül	%80	2.400	3.200	4.000	30	2.400	3.200	4.000
Ekim	%100	3.000	4.000	5.000	30	3.000	4.000	5.000
Kasım	%100	3.000	4.000	5.000	30	3.000	4.000	5.000
Aralık	%80	2.400	3.200	4.000	30	2.400	3.200	4.000

Tablo 43: Lisanslı Depo Ürünlerinin Tahmini Depolanma Süreleri (5.000 Ton için)

***Lisanslı depo ürünlerinin tahmini depolama süreleri, fındık hasat dönemine göre hesaplanmıştır. Ağustos – Eylül ayları fındık hasat dönemi olduğu için Eylül – Ocak döneminde %80, Şubat ve Mart aylarında %60, diğer aylarda ise %35 – 40 aralığında ürün depolanacağı varsayılmıştır. Bu tahminlerden hareket edilerek lisanslı depo gelirleri hesaplanmıştır.

LİSANSLI DEPO GELİRLERİ

Depo Gelirleri	2019	2020	2021	2022	2023
Depolama Geliri	439.560,00 TL	586.080,00 TL	732.600,00 TL	732.600,00 TL	732.600,00 TL
İndirme – Yükleme Geliri	888.000,00 TL	1.1.84.000,00 TL	1.480.000,00 TL	1.480.000,00 TL	1.480.000,00 TL
Kantar Tartım Geliri	11.840,00 TL	17.760,00 TL	29.600,00 TL	32.560,00 TL	35.816,00 TL
TOPLAM GELİR	1.339.400,00 TL	1.787.840,00 TL	2.242.200,00 TL	2.245.160,00 TL	2.248.416,00 TL

Tablo 44: Lisanslı Depo Gelirleri (5.000 Ton için)

* Aylık depolama geliri = Aylık depoda bulunan ürün miktarı (Ton) x 0,66 TL (ton başına günlük alınan bedel) x 30

*İndirme – Yükleme geliri = 40,00 TL (Yükleme hizmet bedeli ton başına) x İndirilen – Yüklene üretim miktarı

*Kantar tartım geliri = 20,00 TL (Sefer başına ortalama kantar tartı ücreti) x Gelen ürün miktarı (Ton)

*2022 yılından itibaren kantar tartı ücretinde %10 artış yapılarak hesaplama yapılmıştır.

GELİR GİDER TABLOSU

GELİRLER	2019	2020	2021	2022	2023
Depo Gelirleri	1.339.400,00 TL	1.787.840,00 TL	2.242.200,00 TL	2.245.160,00 TL	2.248.416,00 TL
GİDERLER					
Sigorta Giderleri	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL	30.000,00 TL
Güvenlik	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL	48.000,00 TL
Amortismanlar	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL	1.000.000,00 TL
Genel Yönetim	20.000,00 TL	22.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL	25.000,00 TL
Arazi Giderleri	68.250,00 TL	68.250,00 TL	-	-	-
Etüt-Proje Giderleri	212.500,00 TL	-	-	-	-
Enerji Giderleri	30.000,00 TL	33.000,00 TL	36.300,00 TL	39.630,00 TL	43.566,00 TL
Personel Giderleri	451.872,00 TL	497.059,20 TL	546.765,12	601.441,63 TL	661.585,79 TL
Bakım-Onarım Giderleri	6.000,00 TL	8.000,00 TL	10.000,00 TL	12.000,00 TL	15.000,00 TL
Beklenmeyen Giderler (%1)	4.800,00 TL	5.280,00 TL	5.808,00 TL	6.388,80 TL	7.027,68
Vergi Öncesi Net Kar	- 532.022,00 TL	76.250,80 TL	540.326,88 TL	482.699,57 TL	418.236,53 TL
Vergi İndirimi (%30)	*	53.396,00 TL	378.228,82 TL	337.889,70 TL	292.765,57 TL
Vergi (%20)	*	10.679,20 TL	75.645,76 TL	67.577,94 TL	58.553,11 TL
Vergi Sonrası Net Kar	-532.022,00 TL	65.600,80 TL	464.681,12 TL	415.121,63 TL	359.683,42 TL

Tablo 45: Gelir Gider Tablosu (5.000 Ton için)

Depo gelirleri ilgili tahminleri;

2500 metrekare alana sahip lisanslı depoya ilişkin depo gelirleri 2019 yılında 1.339.440,00 TL, 2023 yılında 2.248.416,00 TL olacaktır. Depo ikinci yıldan itibaren kar etmeye başlayacaktır.

Kurulması planlanan 5.000 ton kapasiteli fındık deposu Zonguldak Alaplı Organize Sanayi Bölgesi sınırları içerisinde yer alacaktır. Zonguldak ili 3. Bölge teşvik sistemi içerisinde yer alırken deponun kurulacağı OSB 4. Bölge teşvik sistemi içerisinde yer almaktadır. 4. Bölge yatırımlarına katkı oranı olarak %30 vergi indirim söz konusudur. İlk yıl depo zarar ettiği için vergi hesaplanmazken ikinci yıldan itibaren vergi indirim göz önünde bulundurularak deponun vergi sonrası net karı hesaplanmıştır. Vergi indirim sabit yatırım tutarının %30'una ulaşılan 7. yıldan itibaren hesaplama dâhil edilmeyecektir.

Yapılacak yatırıma ilişkin olarak Yatırım Teşvik Belgesi alınacağı varsayılmıştır. Yatırım Teşvik Belgesi kapsamında Sigorta Primi İşveren Hissesi Desteği ile lisanslı depoda çalışacak olan 8 asgari ücretli işçinin ilave istihdamı için ödenmesi gereken sigorta primi işveren hissesinin asgari ücrete tekabül eden kısmı 6 yıl süre ile Ekonomi Bakanlığı'nca ödenecektir.

NAKİT AKIM TABLOSU

Yıllar	Nakit Girişleri	Gelirler	Nakit Çıktıları (-)	Giderler(Maliyet)	Net Nakit Girişi	Kümülatif Net Nakit Akım
2019	18.339.400,00 TL	18.339.400,00 TL	16.688.755,22	16.688.755,22 TL	1.650.644,78 TL	1.650.644,78 TL
2020	1.787.840,00 TL	1.787.840,00 TL	1.711.689,80 TL	1.711.689,80 TL	76.150,20 TL	1.726.794,98 TL
2021	2.242.200,00 TL	2.242.200,00 TL	1.701.995,77 TL	1.701.995,77 TL	540.204,23 TL	2.266.999,21 TL
2022	2.245.160,00 TL	2.245.160,00 TL	1.762.602,34 TL	1.762.602,34 TL	482.557,66 TL	2.749.556,87 TL
2023	2.248.416,00 TL	2.248.416,00 TL	1.830.353,31 TL	1.830.353,31 TL	418.062,69 TL	3.167.619,56 TL
2024	2.473.257,60 TL	2.473.257,60 TL	2.013.388,64 TL	2.013.388,64 TL	459.868,96 TL	3.627.488,52 TL
2025	2.720.583,36 TL	2.720.583,36 TL	2.214.727,51 TL	2.214.727,51 TL	505.855,85 TL	4.133.344,37 TL
2026	2.992.641,70 TL	2.992.641,70 TL	2.436.200,26 TL	2.436.200,26 TL	556.441,44 TL	4.689.785,81 TL
2027	3.291.905,87 TL	3.291.905,87 TL	2.679.820,28 TL	2.679.820,28 TL	612.085,59 TL	5.301.871,40 TL
2028	3.621.096,45 TL	3.621.096,45 TL	2.947.802,31 TL	2.947.802,31 TL	673.294,14 TL	5.975.165,54 TL
2029	3.983.206,10 TL	3.983.206,10 TL	3.242.582,54 TL	3.242.582,54 TL	740.623,56 TL	6.715.789,10 TL
2030	4.381.526,71 TL	4.381.526,71 TL	3.566.840,79 TL	3.566.840,79 TL	814.685,92 TL	7.530.475,02 TL
2031	4.819.679,38 TL	4.819.679,38 TL	3.923.524,87 TL	3.923.524,87 TL	896.154,51 TL	8.426.629,53 TL
2032	5.301.647,32 TL	5.301.647,32 TL	4.315.877,36 TL	4.315.877,36 TL	985.769,96 TL	9.412.399,49 TL
2033	5.831.812,05 TL	5.831.812,05 TL	4.747.465,10 TL	4.747.465,10 TL	1.084.346,95 TL	10.496.746,44 TL
2034	6.414.993,25 TL	6.414.993,25 TL	5.222.211,61 TL	5.222.211,61 TL	1.192.781,64 TL	11.689.528,08 TL
2035	7.056.492,58 TL	7.056.492,58 TL	5.744.432,77 TL	5.744.432,77 TL	1.312.059,81 TL	13.001.587,89 TL
2036	7.762.141,84 TL	7.762.141,84 TL	6.318.876,05 TL	6.318.876,05 TL	1.443.265,79 TL	14.444.853,68 TL
2037	8.538.356,02 TL	8.538.356,02 TL	6.950.763,65 TL	6.950.763,65 TL	1.587.592,37 TL	16.032.446,05 TL
2038	9.392.191,62 TL	9.392.191,62 TL	7.645.840,02 TL	7.645.840,02 TL	1.746.351,60 TL	17.778.797,65 TL

Tablo 46: Nakit Akım Tablosu (5.000 Ton için)

Yatırımın geri dönüş süresi, Tablo 30'da kümülatif nakit akımının 2038 yılında sabit yatırım tutarını karşıladığını göstermektedir, yatırımın geri ödeme süresi 20 yıl olarak hesaplanmıştır.

NET BUGÜNKÜ DEĞER

İndirgeme Oranı	10%
Sabit Yatırım Tutarı:	- 16.688.755,22 TL
2019 Geliri	18.339.400,00 TL
2020 Geliri	1.787.840,00 TL
2021 Geliri	2.242.200,00 TL
2022 Geliri	2.245.160,00 TL
2023 Geliri	2.248.416,00 TL
2024 Geliri	2.473.257,60 TL
2025 Geliri	2.720.583,36 TL
2026 Geliri	2.992.641,70 TL
2027 Geliri	3.291.905,87 TL
2028 Geliri	3.621.096,45 TL
2029 Geliri	3.983.206,10 TL
2030 Geliri	4.381.526,71 TL
2031 Geliri	4.819.679,38 TL
2032 Geliri	5.301.647,32 TL
2033 Geliri	5.831.812,05 TL
2034 Geliri	6.414.993,25 TL
2035 Geliri	7.056.492,58 TL
2036 Geliri	7.762.141,84 TL
2037 Geliri	8.538.356,02 TL
2038 Geliri	9.392.191,62 TL
Net Bugünkü Değer:	24.560.439,87 TL

Tablo 47: Net Bugünkü Değer (5.000 Ton için)

Net bugünkü değer hesaplanırken indirgeme oranı %10 olarak alınmıştır. Bu indirgeme oranına ulaşabilmek için fizibilite çalışmasında esas alınan %10 enflasyon oranı kullanılmıştır. Sabit yatırım tutarının 2019 yılındaki tahmini döviz kuru olan dolar için 4,00 TL, Euro için 4,80 TL kabul edilmiştir. Net Bugünkü Değer 24.560.439,87 TL olarak hesaplanmıştır. Bu değer sabit yatırım değerinden büyük ve pozitif olduğu için proje gerçekleştirilebilir bulunmuştur.

İÇ VERİM ORANI

Sabit Yatırım Tutarı:	- 16.688.755,22 TL
2019 Net Nakit Akım	1.650.644,78 TL
2020 Net Nakit Akım	76.150,20 TL
2021 Net Nakit Akım	540.204,23 TL
2022 Net Nakit Akım	482.557,66 TL
2023 Net Nakit Akım	418.062,69 TL

2024 Net Nakit Akım	459.868,96 TL
2025 Net Nakit Akım	505.855,85 TL
2026 Net Nakit Akım	556.441,44 TL
2027 Net Nakit Akım	612.085,59 TL
2028 Net Nakit Akım	673.294,14 TL
2029 Net Nakit Akım	740.623,56 TL
2030 Net Nakit Akım	814.685,92 TL
2031 Net Nakit Akım	896.154,51 TL
2032 Net Nakit Akım	985.769,96 TL
2033 Net Nakit Akım	1.084.346,95 TL
2034 Net Nakit Akım	1.192.781,64 TL
2035 Net Nakit Akım	1.312.059,81 TL
2036 Net Nakit Akım	1.443.265,79 TL
2037 Net Nakit Akım	1.587.592,37 TL
2038 Net Nakit Akım	1.746.351,60 TL
Sosyal Fayda Maliyet Analizi Geliri	8.861.500,00 TL
İç Verim Oranı:	%3

Tablo 48: İç Verim Oranı (5.000 Ton için)

Nakit Akım Tablosunun finansal analizi sonucunda projenin iç karlılık oranı %3 çıkmıştır. Bu oran yatırımın karlılığının düşük olduğunu göstermektedir. Nakit akım tablosu finansal analizi içerisine sosyal fayda maliyet analizinden elde edilecek 20 yıllık gelir dâhil edilerek iç verim oranı hesaplanmıştır.

BORÇ ÖDEME GÜCÜ

Yıllar	Gelirler	Giderler
2019	18.339.400,00 TL	16.688.755,22
2020	1.787.840,00 TL	1.711.689,80 TL
2021	2.242.200,00 TL	1.701.995,77 TL
2022	2.245.160,00 TL	1.762.602,34 TL
2023	2.248.416,00 TL	1.830.353,31 TL
2024	2.473.257,60 TL	2.013.388,64 TL
2025	2.720.583,36 TL	2.214.727,51 TL
2026	2.992.641,70 TL	2.436.200,26 TL
2027	3.291.905,87 TL	2.679.820,28 TL
2028	3.621.096,45 TL	2.947.802,31 TL
2029	3.983.206,10 TL	3.242.582,54 TL
2030	4.381.526,71 TL	3.566.840,79 TL
2031	4.819.679,38 TL	3.923.524,87 TL
2032	5.301.647,32 TL	4.315.877,36 TL
2033	5.831.812,05 TL	4.747.465,10 TL
2034	6.414.993,25 TL	5.222.211,61 TL

2035	7.056.492,58 TL	5.744.432,77 TL
2036	7.762.141,84 TL	6.318.876,05 TL
2037	8.538.356,02 TL	6.950.763,65 TL
2038	9.392.191,62 TL	7.645.840,02 TL
Toplam:	105.444.547,59 TL	87.665.750,92 TL
Borç Ödeme Gücü:	1,20	

Tablo 49: Borç Ödeme Gücü (5.000 Ton için)

Borç Ödeme Gücü 1,2 olarak hesaplanmıştır. Bu oran genel kabul gören 1,2 oranına eşittir.

SOSYAL FAYDA MALİYET ANALİZİ

Sosyal Fayda Maliyet Analizi kapsamında ürüne ilişkin fiyat dalgalanmaları ve uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle üreticinin katlanmak zorunda kaldığı maliyetler hesaplanmıştır.

- Fiyat dalgalanmaları nedeniyle çiftçi üretmiş olduğu ürünün maliyetlerini karşılayamamakta üretmekten vazgeçmektedir. Üretici ürününü üretirken fiyat garantisi olmadığından ve maliyetlerini karşılayacak bir taban fiyat uygulaması olmadığından risk almayarak üretim yapmaktan vazgeçmektedir. Bu durum sosyal fayda maliyet analizi yapılırken hesaplamalara dâhil edilmesi gereken temel unsurdur.
- İkinci unsur üreticinin ürününü uygun koşullarda depolayamaması sonucu üründe ortaya çıkan aflatoxin üründe kayıplara neden olmaktadır. Kötü depolama koşulları nedeniyle üretici ürününü belirlenen fiyatın altında satmak zorunda kalmakta bu durum üretimde zarara yol açmaktadır.

Bu iki unsur göz önünde bulundurulduğunda fiyat dalgalanmalarının önüne geçilebilecek ve üreticiyi koruyacak bir fiyat politikası belirlenmelidir. Böylece üretici hem maliyetlerini karşılayabilmeli hem de kar edebilmelidir. Belirlenen fiyat politikası ile üretici üretim yapmaya devam etmeli ve her yıl üretim miktarını artırmaya teşvik edilmelidir.

Ayrıca uygun depolarda ürünlerini saklamaları için teşvik edilmeli ürünlerinin zarar görmeleri engellenerek zarar etmelerinin önüne geçilmelidir. Böylece üreticinin ürününü üretirken zarar göreceği korkusunu yaşamasının önüne geçilmeli, üretim yapmaya teşvik edilmelidir.

Projenin birincil etkisi, üreticinin fiyat dalgalanmalarından etkilenmesinin azaltılarak sosyo-ekonomik faydasını artırmak iken ikincil etkisi uygun depolamanın yapılamaması nedeniyle oluşan alfa toksin riskinin önlenerek ülkenin fındık üretim kapasitesinin korunması yönüyle sürdürülebilir üretim etkisidir.

Tesisin %80 kapasite ile çalıştığı varsayılarak bu iki durumu aşağıdaki tablolarda gösterecek olursak;

Fiyat Dalgalanması;

Aylar	Tesis Doluluk Oranı	%100 Kapasite (5.000 ton)	Fındık Satış Fiyatı 8,5 TL	Fındık Satış Fiyatı 10,5 TL	Fiyat Dalgalanması Sonucu Ortaya Çıkan Maliyet
Ocak	%80	5.000	34.000,00 TL	42.000,00 TL	8.000,00 TL
Şubat	%60	3.000	25.500,00 TL	31.500,00 TL	6.000,00 TL
Mart	%60	3.000	25.500,00 TL	31.500,00 TL	6.000,00 TL
Nisan	%40	2.000	17.000,00 TL	21.000,00 TL	4.000,00 TL
Mayıs	%40	2.000	17.000,00 TL	21.000,00 TL	4.000,00 TL
Haziran	%35	1.750	14.875,00 TL	18.375,00 TL	3.500,00 TL
Temmuz	%35	1.750	14.875,00 TL	18.375,00 TL	3.500,00 TL
Ağustos	%30	1.500	12.750,00 TL	15.750,00 TL	3.000,00 TL
Eylül	%80	4.000	34.000,00 TL	42.000,00 TL	8.000,00 TL
Ekim	%100	5.000	42.500,00 TL	52.500,00 TL	10.000,00 TL
Kasım	%100	5.000	42.500,00 TL	52.500,00 TL	10.000,00 TL
Aralık	%80	4.000	34.000,00 TL	42.000,00 TL	8.000,00 TL
TOPLAM	-	37.000	314.500,00 TL	388.500,00 TL	74.000,00 TL

Tablo 50: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Fiyat Dalgalanması (5.000 Ton için)

Tesisin %100 kapasitede çalıştığı varsayılarak tesise 1 yılda toplam 37.000 ton ürün gelecektir. Ürünün satış fiyatının 8,50 TL olarak belirlenmesi sonucunda üretici toplam 314.500,00 TL değerindeki ürünü depoya getirecekken fiyatın 10,5 TL olması halinde üretici toplam 388.500,00 TL değerindeki ürünü tesise getirecektir. Fiyattaki bu dalgalanmalar nedeniyle üretici aynı miktar üründe 1 yılda 74.000,00 TL bir zararla karşı karşıya kalacaktır. Üretici fiyat dalgalanmaları sonucunda ortaya çıkacak bu maliyete katlanmak yerine üretmekten vazgeçecek üretim miktarı ve depo kapasitesi düşecektir.

Depolama Problemi

Aylar	Tesis Doluluk Oranı	%100 Kapasite (5.000 ton)	Alfa Toksinli Ürün Oranı (%5)	Fındık Satış Fiyatı 10,5 TL	Alfa Toksinli Ürün Değeri	Uygun Koşullarda Depolanamaması Sonucu Ortaya Çıkan Maliyet
Ocak	%80	4.000	200	42.000,00 TL	2.100,00 TL	39.900,00 TL
Şubat	%60	3.000	150	31.500,00 TL	1.575,00 TL	29.925,00 TL
Mart	%60	3.000	150	31.500,00 TL	1.575,00 TL	29.925,00 TL
Nisan	%40	2.000	100	21.000,00 TL	1.050,00 TL	19.950,00 TL
Mayıs	%40	2.000	100	21.000,00 TL	1.050,00 TL	19.950,00 TL
Haziran	%35	1.750	87,5	18.375,00 TL	918,75 TL	17.456,25 TL
Temmuz	%35	1.750	87,5	18.375,00 TL	918,75 TL	17.456,25 TL
Ağustos	%30	1.500	75	15.750,00 TL	787,50 TL	14.962,50 TL
Eylül	%80	4.000	200	42.000,00 TL	2.100,00 TL	39.900,00 TL
Ekim	%100	5.000	250	52.500,00 TL	2.625,00 TL	49.875,00 TL
Kasım	%100	5.000	250	52.500,00 TL	2.625,00 TL	49.875,00 TL
Aralık	%80	4.000	200	42.000,00 TL	2.100,00 TL	39.900,00 TL
TOPLAM	-	37.000	1.850	388.500,00 TL	19.425,00 TL	369.075,00 TL

Tablo 51: Sosyal Fayda Maliyet Analizi - Depolama Problemi (5.000 Ton için)

Tesisin %100 kapasitede çalıştığı ve depolamanın uygun koşullarda yapılamaması sonucu toplam ürünün %5'inin alfa toksinli ürün olduğu varsayılmıştır. Böylece %80 kapasitede 10,50 TL fındık satış fiyatı ile üretici toplamda 388.500,00 TL değerindeki ürünü tesise getirecekken ürünün uygun koşullarda saklanamaması sonucu toplam ürün miktarının 1.850 tonu alfa toksinli ürün olarak ayrılmıştır. Alfa toksinli ürünün 10,50 TL fiyat üzerinden değeri 19.425,00 TL olarak hesaplanmıştır. Böylece üretici ürününü uygun koşullarda saklayamadığı için 19.425,00 TL'lik bir zarara katlanmak zorunda kalacaktır. Üretici ürününü uygun koşullarda saklayamadığında bu zarara katlanmamak için üretiminden vazgeçecektir. Böylece hem üretim potansiyeli hem de tesis kapasitesi düşecektir.

MALİ DEĞERLENDİRME

TOPLAM YATIRIM TUTARI	TL
İnşaat Giderleri	8.097.364,10 TL
Makine ve Teçhizat Giderleri	6.932.390,40 TL
İşletme Giderleri	1.659.000,72 TL
Toplam Sabit Yatırım Tutarı	16.688.755,22 TL

Tablo 52: Toplam Sabit Yatırım Tutarı (5.000 Ton için)

Zonguldak'ta kurulacak olan Fındık Deposu Tesisinin Sabit Yatırım Tutarı 16.688.755,22 TL'dir. Bu tutarın 8.097.364,10 TL'sini inşaat giderleri, 6.932.390,40 TL'sini makine ve teçhizat giderleri, 1.659.000,72TL'sini ise işletme giderleri oluşturmaktadır. Sabit yatırım tutarının öz kaynak ile finanse edileceği kredi kullanılmayacağı varsayılmıştır.

Net Bugünkü Değer, hesaplanırken %10 indirgeme oranı (%10 enflasyon) kabul edilmiş ve 20 yıllık net nakit akımı üzerinden yatırımın bugünkü değeri 24.560.439,87 TL olarak hesaplanmıştır.

İç Verimlilik Oranı (IRR), %3 olarak hesaplanmıştır. Bu oran yatırımın karlılığının düşük olduğunu ve geri ödeme süresinin nakit akım tablosundan da görüleceği üzere 20 yıl gibi uzun bir süre alacağını göstermektedir.

Borç Ödeme Gücü, yatırım için tamamen öz kaynak kullanıldığı kredi kullanılmadığı için 1,2 çıkmıştır.

Başabaş Noktası Analizi

Başabaş noktası olarak tabir edilen üretim miktarı maliyet ya da harcamaların kârla eşit olduğu noktadır. Bu noktada herhangi bir kazanım ya da kazanç yoktur. Analiz, firmaların satışları, giderleri ve kârı arasındaki ilişkiden yararlanarak üretime devam etmeleri durumunda kâr elde edilmeye başlanacak noktayı ifade eder.

Başabaş Noktası ->> TOPLAM KÂR = TOPLAM MALİYET

Satış fiyatı x Başabaş Noktası Üretim Miktarı = Toplam Sabit Maliyet + (Değişken Maliyet x Başabaş Noktası Üretim Miktarı)

Bu denklem çözüldüğünde; Başabaş Noktası = Toplam Sabit Maliyet / (Satış Fiyatı – Birim Başına Değişken Maliyet) olarak bulunur.

Tesis tam kapasite ile çalıştığında:

İlk 3 yıl için toplam sabit maliyet aşağıdaki gibi hesaplanmıştır;

- İlk 3 yıl için toplam sabit maliyet, sabit yatırım tutarı ve sabit giderler toplanarak elde edilir. Sabit giderler; personel giderleri, muhasebe giderleri, enerji ve su giderlerinin

%10'u bakım onarım giderleri, genel giderler ve amortisman giderleri olarak ele alınmıştır. İlk yıl için sabit giderler 1.166.250,00 TL, ikinci yıl için 1.168.250,00 TL, üçüncü yıl için 1.103.000,00 TL olarak hesaplanmıştır. 3 yıl için sabit giderler toplamı 3.437.500,00 TL olarak hesaplanmıştır.

- Değişken maliyetler ilk yıl için 492.750 TL, ikinci yıl için 543.439,80 TL, üçüncü yıl için 598.995,77 TL olarak hesaplanmıştır. 3 yıl için toplam değişken maliyet 1.635.185,57 TL'dir. Tesis %100 kapasite kullanım oranı ile çalıştığında 1 yılda 60.000 ton 3 yılda 180.000 ton fındık depolayacağından toplam 60.000 ton fındık için ton başına değişken maliyet hesaplanmalıdır. $1.635.185,57/60.000 = 27,25$ TL ton başına değişken maliyeti verir.
- Başabaş üretim miktarı için, formüle bulunan değerler uygulandığında Toplam Sabit Maliyet= Sabit Yatırım Tutarı+Toplam Sabit Maliyet/ (Satış Fiyatı- Birim Değişken Maliyet). Satış Fiyatı her ton fındık için 10.500 TL olarak hesaplanmıştır. $(16.688.755,22+3.437.500,00) / (10.500-27,25)= 1.922$ ton fındık depolanmasında başabaş noktası yakalanır.

Tesis % 60 kapasite ile çalıştığında ilk yıl için elde edeceğimiz gelir

- Tam kapasite ile çalışıldığında 60.000 ton fındık depolanmaktadır. Tesisin tam kapasite çalışması halinde ilk yıl depolama geliri 1.339.400,00 TL, % 60 kapasite ile çalışması durumunda depo geliri $1.339.400,00 * 0,6 = 803.640,00$ TL olarak hesaplanmıştır.

Depo gelirlerinin her yıl % 10 arttığını ve kapasite kullanımının % 60 olduğunu düşündüğümüzde depo gelirleri

- 1. Yıl için depo geliri: 803.640,00 TL**
- 2.Yıl için depo geliri: 884.004,00 TL**
- 3.Yıl için depo geliri: 972.404,00 TL**
- 4.Yıl için depo geliri: 1.069.645,00 TL**

Yüzde 60 kapasite ile ilk 4 yılda elde edilecek toplam gelir: 3.729.693,00 TL

Tesis %60 kapasite ile çalıştığında katlanacak giderler:

1. Yıl için katlanılacak gider sabit maliyetlerin %100'ü ve değişken maliyetlerin %60'ı hesaplandığında $(1.166.250,00 + (492.750,72*0,6)) = 1.461.900,42$ TL'dir.

Tesis %60 kapasite ile çalıştığında yıllar itibari ile katlanacak giderler:

- 1. Yıl için katlanılan giderler: 1.461.900,42 TL (sabit maliyet + değişken maliyet)**
- 2. Yıl için katlanılan giderler: 1.618.769,66 TL (sabit maliyet + değişken maliyet + vergi)**
- 3. Yıl için katlanılan giderler: 1.844.545,27 TL (sabit maliyet + değişken maliyet + vergi)**
- 4. Yıl için katlanılan giderler: 2.013.367,40 TL (sabit maliyet + değişken maliyet + vergi)**

İlk 4 Yıl için katlanacak giderler toplamı: (sabit yatırım maliyeti + ilk 4 yıl için katlanılan giderler)
→ 16.688.755,22+ 6.938.582,75 = 23.627.338,00 TL'dir.

Bu durumda, işletmenin %60 kapasite ile çalışması durumunda ilk 4 yıl için elde edeceği gelir 3.729.693,00 TL ve ilk 4 yıl için katlanacağı gider 23.627.338,00 TL olmaktadır. İşletme %60 kapasite ile çalışması durumunda 8. yılda başa başnoktasını yakalayabilmektedir.

İşletme Sermayesi İhtiyacı Hesaplama; 1 yıllık toplam işletme sermayesi ihtiyacı bulunur. Bu tam kapasite içindir. Bu kapasite kullanım oranı ile çarpılır. Buda üretimden – tahsilata olan süreye bölünür.

Yıllık 5.967.508,80 TL, kapasite kullanım oranının %60 olduğu varsayıldığında 3.729.693,00 TL üretim ve yıllık tahsilat döngüsüdür. Yılda 6 kez devir ettiği varsayılırsa; 3.729.693,00 / 6 = 621.615,50 TL olarak işletme sermayesi hesaplanacaktır.

TEKNİK DEĞERLENDİRME

Zonguldak Alaplı'da kurulacak olan Fındık Deposu Tesisinde 8 adet konik tabanlı çelik silo kullanılacaktır. Siloların her birisi 700 ton kapasiteli olup kurulacak silolara ilişkin aksesuarlar da silo adetleri ile orantılı olacaktır. Silo içi sıcaklık görüntüleme, azot gazı püskürtme sistemi, ürünün silolara alımı ile ilgili tüm makine ve ekipmanlar modern tesise uygun olarak kurulacaktır.

Ayrıca tesis içerisinde bulunan sunucu (server) odasına kurulacak yazılım sistemleri ile tesise ürünün gelmesi, temizlenmesi ve ürünün silolara aktarılmasına kadar olan tüm süreçleri bilgisayar ortamında görüntülenecektir. Böylece silo içi sıcaklık ve azot gazı değerleri bilgisayar ortamında görüntülenecek gerektiğinde masa başından müdahale edilecektir.

SONUÇ

Fındık ülke genelinde olduğu gibi Zonguldak içinde önemli bir tarım ürünüdür. Toplam Türkiye fındık rekoltesinin yaklaşık %7'si Zonguldak ve ilçelerinde üretilmektedir.

Fındık uygun koşullarda depolandığında ürün niteliği bozulmadan 2 – 3 yıl saklanmaktadır. Hâlihazırda ilde üretilen fındık mevcut yapıda çiftçinin/sanayicinin kendi deposunda ya da kiralanan depolarda muhafaza edilmektedir. Mevcut depo sistemleri ürünü aynı kalitede koruyabilmek açısından yeterli koşullara sahip değildir.

“Fındık Deposu Tesisi” ile ilgili hazırlanan ön fizibilite raporunda yapılan ekonomik, mali ve teknik değerlendirmeler neticesinde yatırımın Zonguldak için gerekli bir yatırım olduğu düşünülmektedir.

5.000 ton kapasiteli fındık deposunun ön fizibilite raporu sonuçlarına göre toplam sabit yatırım tutarı 16.688.755,22 TL'dir. İşletme sermayesi ihtiyacı 621.615,50TL'dir. Yatırımın kendini geri ödeme süresi 20 yıldır.

Sürdürülebilir bir işletmecilik ve yatırım için;

- TOBB,
- Ziraat Odaları,
- İhracatçı Birlikleri,
- Ticaret Borsaları,
- Fiskobirlik,
- TMO

gibi sektör örgütlerinin bir araya gelmesi ve hisse sahibi olması gerekmektedir. Yatırımcı tüzel kişiliğinin oluşturulması 5.000 ton için detaylı bir teknik fizibilite ve iş programının hazırlanması ve gerekli arazi ve finansman kaynağının tahsis edilmesi bundan sonra başlayacak sürecin ön koşulları olacaktır.

KAYNAKÇA

- 1) 5300 Sayılı Tarım Ürünleri Lisanslı Depoculuk Kanunu,
- 2) Elektronik Ürün Senedi Yönetmeliği,
- 3) Fındık Lisanslı Depo Yönetmeliği
- 4) Hububat, Baklagiller ve Yağlı Tohumlar Lisanslı Depo Yönetmeliği
- 5) İhtisas Borsalarının Kuruluş, İşleyiş ve Denetim Usul ve Esasları Hakkındaki Genel Yönetmelik
- 6) Lisanslı Depoculuk Tazmin Fonu Yönetmeliği
- 7) Giresun Ticaret Borsası, (2017)
- 8) T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı, (2016), <http://www.icticaret.gov.tr/>
- 9) <http://www.giflidas.com.tr/LisDep>
- 10) Yetkili Sınıflandırıcıların Lisans Alma, Faaliyet ve Denetimi Hakkında Yönetmelik
- 11) www.serprofil.com/celik-fabrika-yapimi/ser-profil-celik-celik-konstruksiyon-sandvic-panelli-fabrika-depo-hangar-fiyat-hesaplama.html
- 12) <https://bartin.tarim.gov.tr/Belgeler/SolMenu/Bart%C4%B1n%20stratejik%20plan.pdf>
- 13) https://www.tarim.gov.tr/SGB/TARYAT/Belgeler/kalkinma_ajansi_bolg_plan/TR81.pdf
- 14) http://bakka.gov.tr/assets/Planlama1/faaliyet_raporlari/MEVCUTDURUMANALiZi.pdf